

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**SURİYELİ İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN OKUL HAYATINDA
KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ, VELİ VE
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
Betül TÜRK**

Danışman: Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU

Malatya-2024

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

SURİYELİ İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN OKUL HAYATINDA
KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ, VELİ VE
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Betül TÜRK

DANIŞMAN
Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU

Malatya-2024

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL ONAY FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-439
		Yayın Tarihi	04.01.2022
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Suriyeli İlkokul Öğrencilerinin Okul Hayatında Karşılaştıkları Güçlükler İle İlgili

Öğrenci, Veli ve Öğretmen Görüşleri

Yüksek Lisans Tezi

DANIŞMAN

Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU

HAZIRLAYAN

Betül TÜRK

Jürimiz tarafından/....../20... tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda
bu tez **oybirliği/oyçokluğu** ile başarılı bulunarak
..... Anabilim Dalı, ...
..... Bilim Dalı **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri, Unvanı Adı Soyadı

İmza

1. Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU

2. Doç. Dr. Yalçın KARALI

3. Dr. Öğr. Üyesi Adem ARSLAN

O N A Y

Bu Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararıyla da uygun görülmüştür.

Prof. Dr. Eyüp İZCİ
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU'nun danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **Suriyeli İlkokul Öğrencilerinin Okul Hayatında Karşılaştıkları Güçlükler İle İlgili Öğrenci, Veli Ve Öğretmen Görüşleri** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün eserlerin hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Betül TÜRK

ÖN SÖZ

Lisansüstü eğitimim ve tez çalışmam boyunca bana yol gösterici olan, özverili ve sabırlı yanıyla beni destekleyen, bu yolculukta emeğini ve bilgisini aktarmayı esirgemeyen sayın danışman hocam Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU' na teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Lisans eğitimim boyunca emekleri geçen Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi hocalarıma ve Lisansüstü eğitimimde emeği olan İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü hocalarıma teşekkür ederim.

Hayatım boyunca eğitimim ve hayatımın her alanında bugünlere gelmemi sağlayan canım annem Kamile TÜRK ve canım babam Hasan TÜRK' e, varlıklarını ve desteklerini her daim yanımda hissettiren biricik kardeşlerim M. Burak Türk, Beyzanur TÜRK TARİM ve Mehmet TARİM' e, bu çalışmada desteğini esirgemeyen ve uzman görüşüyle de katkı sağlamış canım arkadaşım Amasya Üniversitesi Öğretim Görevlisi Merve DUYMAZ DİNCER' e minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

Lisansüstü eğitimime başlamamda bana büyük destek veren, ısrarcılığıyla beni bu yolculuğa başlamamda cesaretlendiren, tezimin bitmiş halini her ne kadar benimle birlikte okuyacağına söz vermiş olmasına rağmen şu an fiilen yanımda olmasa da kalbimde desteğini ve en güzel hali olan gülümsemesini hissettiğim 6 Şubat depremi şehidi biricik dostum Meltem YILDIRIM ÖZER' e ve 6 Şubat depreminde kaybettiğim sevdiklerime sonsuz minnet ve teşekkürlerimi sunarım. Her daim kalbimdesiniz.

Bu çalışmanın ülkemizdeki göçmen çocukların yaşamlarına ve bu alanda yapılacak olan araştırmalara katkı sağlamasını diliyorum.

Betül TÜRK

ÖZET

SURİYELİ İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN OKUL HAYATINDA KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ, VELİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Türk, Betül

Yüksek Lisans Tezi,

İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı

Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Cihat Yaşaroğlu

Ağustos - 2024, xii + 97 sayfa

Bu çalışmanın amacı, Adıyaman ilinde yaşayan göçmen öğrencilerin okul hayatında karşılaştıkları güçlükleri ve bu güçlüklerin öğrencilerin akademik başarı ve sosyal uyumu üzerindeki etkilerine ilişkin öğrenci, veli ve öğretmen görüşlerini araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda, Suriyeli ilkokul öğrencileri, onların velileri ve bu öğrencilere eğitim veren öğretmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler üzerinden nitel bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları, 2023-2024 eğitim öğretim yılında Adıyaman ili genelinde 7 ilkokul öğrencisi, 7 öğrenci velisi ile 6 öğretmenden oluşmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış veli, öğrenci ve öğretmen görüşme formları ile veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada, Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerinde dil engelleri, sosyal uyum sorunları ve eğitim materyallerine erişimde yaşadıkları zorluklar gibi faktörlerin önemli etkileri olduğu bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlardan hareketle, dil eğitimi programlarının güçlendirilmesi, sosyal entegrasyon faaliyetlerinin artırılması ve eğitim materyallerine erişimde kolaylıklar sağlanması yönünde öneriler getirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Suriyeli öğrenciler, eğitimde zorluklar, dil bariyeri, sosyal uyum.

ABSTRACT

CHALLENGES FACED BY SYRIAN PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN SCHOOL LIFE: VIEWS OF STUDENTS, PARENTS AND TEACHERS

Betül Türk

Master's Thesis,

Inönü University Institute of Educational Sciences

Department of Primary Education

Division of Classroom Teaching

Advisor: Prof. Dr. Cihat Yaşaroğlu

August - 2024, xii + 97 pages

The purpose of this study is to investigate the challenges faced by Syrian primary school students living in Adıyaman in their school lives and the impact of these challenges on the students' academic and social adaptation. For this purpose, a qualitative analysis was conducted through semi-structured interviews with Syrian primary school students, their parents, and the teachers who educate these students. A qualitative research design was used in the study. Case study design, one of the qualitative research approaches, was used in the research. The participants of the research consist of 7 students, 7 parents, and 7 teachers who were attending primary school in Adıyaman during the 2023-2024 academic year. Data were collected through a semi-structured interview form. The research found that Syrian students face significant challenges in their educational processes such as language barriers, social adaptation issues, and difficulties in accessing educational materials. Based on these results, recommendations are made to strengthen language education programs, increase social integration activities, and facilitate access to educational materials.

Keywords: Syrian students, educational challenges, language barrier, social adaptation, Adıyaman

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	iv
ÖN SÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR.....	xii

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1.Problem Durumu.....	1
1.2.Araştırmanın Problemi.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Varsayımlar.....	3
1.5. Sınırlılıklar.....	3
1.6. Tanımlar.....	3

BÖLÜM 2

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Göç, Göçmen ve Mülteci Kavramı	4
2.2.Göç Türleri.....	6
2.3.Göç Nedenleri	8
2.4.Göçün Sonuçları	10
2.5.Suriyelilerin Türkiye'ye Etkileri.....	12
2.5.1.Suriyelilerin Toplumsal Etkileri	13
2.5.2.Suriyelilerin İstihdama Etkileri.....	14
2.5.3.Suriyelilerin Güvenlik Açısından Etkileri	15
2.6.Göç ve Uyum	16
2.6.1. Okula Uyum Sorunları.....	17
2.6.2. Dil Uyum Sorunları	18
2.6.3. Toplumsal Kabul Sorunları.....	19

2.6.4. Sosyo-Ekonomik Sorunlar	20
2.7.Sorunlara Çözüm Arayışları	22
2.7.1.PICTES Projesi ile Entegrasyonun Desteklenmesi	23
2.8.Suriyeli Mültecilerin Eğitimi	24
2.9.İlgili Araştırmalar	25

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli.....	30
3.2.Katılımcılar	31
3.3.Verileri Toplama Teknikleri	32
3.4.Verilerin Analizi	33

BÖLÜM 4

BULGULAR

4.1.Öğretmen Görüşleri	37
4.2.Öğrenci Görüşleri	48
4.3.Veli Görüşleri	62

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.Sonuçlar	80
5.1.1.Öğretmen Görüşlerinden Ulaşılan Sonuçlar	80
5.1.2.Öğrenci Görüşlerinden Ulaşılan Sonuçlar	81
5.1.3.Veli Görüşlerinden Ulaşılan Sonuçlar	82
5.2.Öneriler	83
5.2.1.Uygulayıcılara Öneriler	83
5.2.2.Diğer Araştırmacılara Öneriler	84
KAYNAKÇA	85
EKLER	93
Ek 1. Etik Kurul Kararı.....	93
Ek 2. Öğretmen Görüşme Formu.....	94
Ek 3. Öğrenci Görüşme Formu.....	95
Ek 4. Veli Görüşme Formu.....	96

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo No	Sayfa
Tablo 1. Öğrencilerin Yaşı, Türkiye'ye Geliş Tarihi ve Eğitim Bilgileri	31
Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyetlerini Gösteren Tablo	32
Tablo 3. Öğrencilerin derste sorumluluk almada karşılaştıkları sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri.....	37
Tablo 4. Suriyeli öğrencilerin okul değerlerine uyumunda yaşanan sorunları ve çözüm yöntemleri	39
Tablo 5. Suriyeli öğrencilerin sosyal uyum ve akademik başarıda yaşadıkları sorunları ve çözüm stratejileri.....	42
Tablo 6. Sınıf yönetiminde öğretmenlerin karşılaştıkları zorluklar ve çözüm stratejileri	44
Tablo 7. Suriyeli öğrencilerin okula uyumda karşılaştıkları sosyal uyum sorunları ve çözüm yolları	47
Tablo 8. Öğrencilerin karşılaştıkları okul sorunları ve çözüm yolları	49
Tablo 9. Okula Türkiye'de başlamanın öğrenciler üzerindeki etkisi	51
Tablo 10. Okulda karşılaşılan sorunlar ve öğrenci deneyimleri	54
Tablo 11. Akranlarla yaşanan sorunlar ve çözüm yollarına ilişkin öğrenci görüşleri	56
Tablo 12. Öğrencilerin uyum sorunları ve çözüm adımları	58
Tablo 13. Derslerde karşılaşılan zorluklar, başarı ve çözüm yöntemleri.....	60
Tablo 14. Çocukların Türkiye'ye adaptasyonunda eğitim zorlukları ve çözümlere ilişkin veli görüşleri	62
Tablo 15. Çocukların okul uyum sürecinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm adımları....	65
Tablo 16. Göçün çocukların okul hayatına etkileri ve başa çıkma yöntemleri.....	67
Tablo 17. Veli görüşlerinde, çocukların okul uyum sorunları ve çözüm stratejileri	70
Tablo 18. Çocukların yaşadığı ders sorunları ve çözüm yöntemleri	72
Tablo 19. Çocukların iletişim sorunları ve çözüm adımları	75
Tablo 20. Çocukların okul uyum sorunlarında iletişim kanalları ve eylemler	77

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No	Sayfa
Şekil 1. Öğretmen Mülakatları Sonucu Oluşan Şema	34
Şekil 2. Öğrenci Mülakatları Sonucu Oluşan Şema	35
Şekil 3. Veli Mülakatları Sonucu Oluşan Şema	36

KISALTMALAR

FRİT	: Türkiye'deki Mülteciler için AB Mali Yardım Aracı (The EU Facility for Refugees in Turkey)
IOM	: International Organization for Migration
PİCTES	: Çocuklar İçin Kapsayıcı Eğitimin Desteklenmesi Projesi
TDK	: Türk Dil Kurumu
vd.	: ve diğerleri

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1.Problem Durumu

Türkiye, Suriye iç savaşının başlamasıyla milyonlarca Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapmıştır. Bu mülteciler arasında yer alan ilkokul çağındaki çocuklar, yeni bir ülke ve eğitim sistemine uyum sağlama zorunluluğuyla karşı karşıya kalmışlardır. Mevcut literatür, Suriyeli öğrencilerin dil engelleri, kültürel farklılıklar ve travmatik geçmişler gibi çeşitli zorluklarla baş etmek zorunda olduğunu göstermektedir (Ayağa, 2020; Aytaç, 2021; Çakmak, 2018; Kadioğlu, 2020). Ancak, bu zorlukların öğrencilerin akademik ve sosyal yaşam üzerindeki kapsamlı etkilerini ele alan çalışmalar yetersizdir. Bununla birlikte, Suriyeli ilkokul öğrencilerinin eğitimle ilgili karşılaştıkları zorlukları anlamak ve bu zorluklara yönelik çözümler geliştirebilmek için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tür çalışmalar, öğrencilerin eğitimde karşılaştıkları engelleri aşmalarına yardımcı olacak politika ve uygulamaların geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Bu nedenle, bu çalışma, Suriyeli ilkokul öğrencilerinin karşılaştıkları sorunları derinlemesine inceleyerek, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak ve çocukların potansiyellerini tam olarak gerçekleştirebilmeleri için gerekli destekleri belirlemeyi amaçlamaktadır.

Önceki çalışmalar, özellikle dil bariyerleri ve sosyal uyum zorluklarının üstesinden gelmek için öğretmenlere düşen rolü vurgulamaktadır (Yiğit vd., 2021; Esen, 2020; Gülerce ve Çorlu, 2021). Ancak bu çalışmalar, ailelerin ve öğretmenlerin karşılaştığı sorunları çözmek için uygulamalı çözümler sunmamaktadırlar. Bu eksikliği gidermek amacıyla, mevcut araştırma Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecindeki zorluklarını ve bu zorlukların aileler üzerindeki etkilerini ele alacak, ayrıca bu zorluklara yönelik etkili müdahaleler geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

1.2.Araştırmanın Problemi

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki Suriyeli ilkokul öğrencilerinin eğitim süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları incelemek ve bu zorlukların öğrencilerin, ailelerin ve öğretmenlerin perspektiflerinden nasıl anlamlandırıldığını belirlemektir. Çalışma, öğrencilerin dil ve kültürel adaptasyon süreçlerindeki engelleri, bu süreçlerde aile ve öğretmenlerin üstlendikleri rolleri ele alarak bu zorlukların üstesinden gelmek için uygulanabilir çözüm önerileri sunmayı hedeflemektedir. Bu amaca bağlı olarak alt problemler şu şekilde belirlenmiştir:

1. Sınıfında mülteci öğrenci bulunan öğretmenler bu öğrencilerin eğitime entegrasyonu konusunda ne gibi sorunlar yaşamaktadır?
 - Yaşadıkları sorunların sınıf yönetimi ve öğretim sürecine etkileri nelerdir?
2. Suriyeli öğrenciler Türkiye’de eğitime devam ederken ne gibi sorunlarla karşılaşmaktadır?
 - Karşılaştıkları sorunların akademik başarılarına ve sosyal uyumlarına etkileri nelerdir?
3. Suriye’den Türkiye’ye göç eden velilerin çocuklarının eğitim süreçlerinde yaşadıkları zorluklar nelerdir?
 - Çocukların yaşadıkları zorluklara karşı veliler nasıl eğilim göstermektedirler?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu tez çalışması, Suriye iç savaşından Türkiye'ye sığınan Suriyeli ilkokul öğrencilerinin eğitim süreçlerinde karşılaştıkları zorluklara dikkat çekmektedir. Öğrencilerin dil, kültür ve yeni eğitim sistemine adaptasyon süreçleri hem akademik başarılarını hem de toplumsal entegrasyonlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu çalışma, öğrenci, veli ve öğretmen perspektiflerini birleştirerek, bu zorlukların çok yönlü değerlendirilmesini ve bu etkilerin eğitim üzerindeki sonuçlarını detaylı bir şekilde incelemektedir.

Ayrıca, bu tez çalışması, Suriyeli ilkokul öğrencilerinin karşılaştıkları zorlukları anlamak ve bu zorlukları gidermek için eğitimcilere yönelik yabancı öğrencilerin dil

eğitimi geliştirme programlarının önemini vurgulamaktadır. Bu programlar, öğretmenlerin dil ve kültürel farklılıklara daha iyi adapte olmalarını ve öğrencilerin akademik ve sosyal entegrasyon süreçlerini etkin bir şekilde desteklemelerini sağlayacaktır. Sonuç olarak, bu alışma, Suriyeli ğrencilerin topluma daha başarılı bir şekilde entegre olmalarını ve eğitimdeki potansiyellerini tam olarak gerçekleştirebilmelerini teşvik edecek bilgiler sunmayı amaçlamaktadır.

Bu araştırmanın, eğitim alanında ulusal ve uluslararası düzeyde farkındalık yaratması ve daha iyi eğitim uygulamalarının geliştirilmesine öncülük etmesi beklenmektedir. Bu sayede, Suriyeli ğrencilerin eğitimde karşılaştıkları zorluklar hafifletilebilir ve eğitim sistemi içerisinde daha adil ve kapsayıcı bir ortam oluşturulabilir.

1.4. Varsayımlar

Katılımcıların mülakatlarda samimi ve doğru yanıtlar verdikleri varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Çalışma 2023-2024 eğitim-ğretim yılında Adıyaman ilinde görev yapan 6 sınıf ğretmeni, bu öğretmenlerin sınıfında öğrenim gören 7 Suriyeli ğrenci ve bu öğrencilerin velileri ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

G: Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret (TDK, 2024).

Sığınmacı-Mülteci: Savaş, siyasi baskılar, sınır dışı edilme gibi nedenlerle zorla başka bir ülkeye göç etmek zorunda kalan kişilere “sığınmacı-mülteci” denir (TDK, 2024).

BÖLÜM 2

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Göç, Göçmen ve Mülteci Kavramı

Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration, 2009), göç kavramını şu şekilde tanımlamaktadır: *"Bir kişinin ülkesi içinde veya başka bir ülkeye gitmek amacıyla yer değiştirmesi. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenler dâhildir."* Göç, bir kişinin ülkesi içinde veya başka bir ülkeye gitmek amacıyla yer değiştirmesidir. Bu hareket, ekonomik, toplumsal, siyasi veya kişisel nedenlerle olabilir. Göç, insanların yaşamlarını iyileştirmek, daha iyi bir gelecek kurmak veya tehlikeden kaçmak için yaptıkları bir seçimidir.

Türk Dil Kurumu (TDK, 2023) ise göç kavramını *"Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret."* şeklinde tanımlamaktadır. Araştırmalar, göçün en yaygın itici gücünün ekonomik motivasyonlar olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, bazı göçmenler, yaşam tarzı, aile ilişkileri veya gelecek nesiller için daha iyi bir yaşam sağlamak gibi diğer nedenlerle de göç etmektedirler. Örneğin, Lane (1972), göçmenlerin genellikle daha iyi ekonomik fırsatlar bulmak için göç ettiklerini öne sürmüştür. Dunstan ve arkadaşları (2004) çalışmalarında, göçmenlerin göç etme nedenlerini farklı kategorilere ayırmışlardır. Buna göre, kalifiye göçmenler genellikle daha iyi bir yaşam tarzı arayışı içindeyken; aile birleşimi amacıyla veya zulümden kaçarak göç eden insani göçmenler, aileleriyle yeniden bir araya gelmek gibi nedenlerle göç etmektedirler.

Göç, insanlık tarihi boyunca devam eden bir olgudur. Günümüzde, dünya çapında her yıl milyonlarca insan göç etmektedir. Göç hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli bir etkiye sahiptir. Göç edenler, yeni bir ülkeye gittiklerinde genellikle yeni iş ve

eğitim fırsatları bulurlar. Ayrıca, göç, kültürel zenginlik ve çeşitlilik de sağlar. Ancak, göç aynı zamanda bazı zorluklar da getirebilir. Örneğin, göçmenler, yeni bir ülkeye uyum sağlamakta ve dil öğrenmekte zorluk yaşayabilirler. Ayrıca, göçmenler, ayrımcılık ve ırkçılığa maruz kalabilirler. Göç, bir yerden başka bir yere taşınma eylemidir. Bu, kasıtlı ve planlı bir amaç içerebilir veya zorunlu olabilir. İsteğe bağlı göçmenler, istihdam, eğitim, aile birleşimi, zenginleştirme ve diğer kişisel nedenlerle yabancı ülkelerde ikamet ederler. Zorunlu göçmenler, zulüm görmek, doğal afetler yaşamak, çatışmalar, baskılar ya da hayatlarını veya özgürlüklerini tehlikeye atan diğer durumlar nedeniyle kaçarak yabancı ülkelere sığınır (Whybrow, 2005).

Bireysel veya toplu hareketlerin göç olarak adlandırıldığı bir durumda, göçen kişilerin adlandırılması göç nedenlerine göre değişmektedir. Ülkeler, amaçlara göre ayırım yapmayı ve buna göre işlem yapmayı tercih etmektedir. Bir ülkeye girişler turistik, iş, evlilik, eğitim, vatandaşlık değişimi, sığınma gibi birçok amaçla gerçekleşebilir (İçduygu ve Toktaş, 2005). Daha iyi yaşam koşullarında yaşamak, çocuklarını daha iyi okullara göndermek gibi nedenlerle kendi istekleriyle göç eden insanlar "göçmen" olarak adlandırılır. Göçmen için genel olarak kabul gören bir tanım olmamakla birlikte, Uluslararası Göç Örgütü'ne göre kişisel rahatlık amacıyla ve dışarıdan herhangi bir zorlama olmaksızın ilgili kişinin özgür iradesiyle göç etmeye karar verdiği durumları kapsadığı kabul edilmektedir (International Organization for Migration, 2009). Bu nedenle, bu terim, hem maddi ve sosyal durumlarını iyileştirmek hem de kendileri veya ailelerinin gelecek beklentilerini artırmak için başka bir ülkeye veya bölgeye göç eden bireyleri ve aile üyelerini içermektedir." Türk Dil Kurumu göçmen için ayrıntılı bir tanım yapmamış olup, göç nedenine atıfta bulunmadan ülke değiştiren herkesi bu tanıma dahil etmiştir. Göçmen "*Kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kişi, aile veya topluluk), muhacir*" olarak tanımlanmıştır (TDK, 2023). Bu tanımın mültecileri de içerdiği ve dolayısıyla tam olarak doğru olmadığı söylenebilir.

Savaş, siyasi baskılar, sınır dışı edilme gibi nedenlerle zorla başka bir ülkeye göç etmek zorunda kalan kişilere "sığınmacı-mülteci" denir. Uluslararası Göç Örgütü, mülteciyi "*İrki, dini, milliyeti, belirli bir sosyal gruba aidiyeti ve siyasi görüşleri nedeniyle haklı bir korku duyarak vatandaşı olduğu ülkenin dışında olan ve bu korku yüzünden ilgili ülkenin korumasını istemeyen kişi*" olarak tanımlamıştır. Türk Dil Kurumu ise sığınmacı-mülteci kavramını "*Başka bir ülkeye veya yere kaçmış olan kişi, kaçak, mülteci*" şeklinde açıklamaktadır (TDK, 2018). Demir ve Erdal (2012) ise henüz

durumları belirlenmemiş kişiler için sığınmacı terimini kullanmaktadır. Bu tanımlara göre Türkiye’ye gelen Suriyelilerin sığınmacı-mülteci grubuna dahil oldukları ifade edilebilir.

Ülkeler kendilerine sığınan kişilere koruma sağlamak, onlara gerekli yardımı yapmakla sorumludurlar. Eğer kişilerin hayatları geldikleri ülkede risk altında ise bu durumda koruma kararı verilmelidir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Suriyeli Sığınmacıları/Göçmenleri İç İşleri Bakanlığının “Geçici Koruma Yönetmeliği’ne göre geçici koruma altına almıştır. Yönetmelikte geçici koruma *“ülkesinden çıkmak zorunda kalmış, çıktığı ülkeye dönemeyen, acil ve geçici koruma ihtiyacı olan ve kitlesel olarak veya bu kitlesel hareket döneminde tek tek sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızdan geçen ve geçmeyen uluslararası koruma başvurusu bireysel olarak değerlendirilemeyen yabancılara verilen koruma”* olarak tanımlanmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü geçici korumayı “Menşe ülkesine dönemeyen üçüncü ülke vatandaşlarından kaynaklanan kitlesel bir hareketin olması ya da olabileceği durumunda, özellikle bu kişilerin ya da korunmaya muhtaç diğer kişilerin yararına olarak, sığınma sisteminin işleyişini olumsuz etkilemeden sığınma sisteminin uygulanamayacağı riski bulunuyorsa, bu kişilere acil ve geçici koruma vermek için sağlanan olağanüstü nitelikteki prosedür.” olarak tanımlamaktadır (IOM, 2009). Geçici koruma süreci kişilerin ülkelerindeki problemlerin sona ermesiyle geri dönecekleri varsayımına dayanmaktadır.

2.2.Göç Türleri

Göç, birçok nedene bağlı olarak gerçekleşebilir ve farklı şekillerde sınıflandırılabilir. Göç, gerçekleştiği yere göre iç göç ve dış göç olarak iki kategoriye ayrılabilir. İç göç, bir kişinin kendi ülkesi içinde bir başka şehre, ilçeye veya köye taşınmasıdır. Dış göç ise bir kişinin kendi ülkesinden başka bir ülkeye taşınmasıdır. Göç, mesafeye göre de sınıflandırılabilir. Kısa mesafeli göç, bir kişinin kendi ülkesi içinde kısa bir mesafeye taşınmasıdır. Uzun mesafeli göç ise bir kişinin kendi ülkesi içinde uzun bir mesafeye taşınmasıdır (Tümertekin ve Özgüç, 1997).

Göç, sürekliliğe göre de sınıflandırılabilir. Sürekli göç, bir kişinin geri dönmek üzere başka bir yere taşınmasıdır. Geçici göç ise bir kişinin belirli bir süreliğine başka bir yere taşınmasıdır (Güllüpınar, 2012).

Göç, insanların kendi istekleriyle veya başkaları tarafından zorlanmasıyla da gerçekleşebilir. Kendi istekleriyle göç edenlere gönüllü göçmen, başkaları tarafından

zorla göç ettirilenlere ise zorunlu göçmen denir. Göç, insanların yaşamlarını önemli ölçüde etkileyen bir olgudur. Göç edenler, yeni bir ülkeye gittiklerinde genellikle yeni iş ve eğitim fırsatları bulurlar. Ayrıca, göç, kültürel zenginlik ve çeşitlilik de sağlar. Ancak, göç aynı zamanda bazı zorluklar da getirebilir. Örneğin göçmenler, yeni bir ülkeye uyum sağlamakta ve dil öğrenmekte zorluk yaşayabilirler. Ayrıca, göçmenler, ayrımcılık ve ırkçılığa maruz kalabilirler (Mutluer, 2003).

Göç, karmaşık ve çok yönlü bir olgudur. Hem olumlu hem de olumsuz etkileri vardır. Göç, insanlığın tarihi boyunca devam eden ve gelecekte de devam edecek bir olgudur. Yukarıda bahsedilen göç türlerinin dışında, Petersen (1958) beş göç tipi daha tanımlamıştır (Akt. Usu Ak, 2021):

- İlkel göç: Avcılık ve toplayıcılık döneminde görülen ve ilkel kabilelerin kendilerine yiyecek ve yeni yerler bulmak amacı ile bir yerden başka bir yere göç anlamına gelen bir göç çeşididir.
- Zorunlu veya zorlamalı göç: İnsanlar bulundukları bir yerden siyasi, hukuki, ekonomik, doğal afetler vb. kararlar sonucu yer değiştirmeye zorlanmaktadır. Aynı şekilde, yerleşim yerleri baraj göl havzası altında kalmış olan köylülerin, göç etmek zorunda kalmaları ise zorunlu göç olarak değerlendirilebilir.
- Yönlendirilen göç: İnsanlar, devletler tarafından belirli bir amaca yönelik olarak başka bir yere taşınmaktadır. Örneğin, Türkiye Cumhuriyeti'nin 1961 yılında başlattığı işçi göçü programı, yönlendirilen bir göç örneğidir.
- Serbest göç: İnsanlar, kendi istekleriyle başka bir yere taşınmaktadır. Örneğin, Türkiye Cumhuriyeti'nden Avrupa Birliği ülkelerine giden göçmenler, serbest göçmenlerdir.
- Kitlesel göç: Büyük bir insan topluluğunun bir yerden başka bir yere taşınmasıdır.

İç hareketlilik, bir ülkede yaşayan insanların ikamet yerlerinin değişmesi durumunu ifade ederken (Tekeli, 2008), dış göç ise sürekli veya kısmi süreli olarak başka ülkelere çalışmak veya orada kalmak amacıyla yapılan nüfus hareketini veya yer değiştirmeyi ifade etmektedir (Özdemir, 2008). Uluslararası göç, içinde dış göç unsuru da barındıran bir kavram olup, insanların kendi ülke sınırlarının dışında farklı ülkelerde yaşamaya başlamalarını ifade eder (Asar, 2004). Uluslararası göçler, yasal ve yasadışı göçler olarak iki şekilde incelenmektedir. Devlet organlarının düzenlemesi ve onayıyla gerçekleşen göçler yasal göç olarak adlandırılırken, sahte belgeler veya gerekli belgeler

olmadan devlet organlarının onayı dışında başka bir ülkeye girenlerin göçü yasadışı göç olarak kabul edilir (Atasoy, 2010: 84). Ayrıca, bir ülkenin göç yolu olarak kullanılması transit göç olarak adlandırılmaktadır (Mutluer, 2003: 11). Göç eden kişinin çıkış yaptığı ülke göçün kaynak ülkesi, göç ettiği ülke göçün hedef ülkesi ve göç yolunda geçilen ülkeler transit ülkeler olarak adlandırılır. Bu nedenle, göç durumu sadece kaynak ve hedef ülkeyi değil, transit ülkeleri de etkilemektedir (Stalker, 2006). Transit göç terimi, geçici olarak görünen göçün belirli şekillerini ifade etmektedir. Bu bağlamda, başlangıçta amaçları gereği veya değişen koşullar, artan baskılar veya yeni hedefler doğrultusunda bir ülkeden başka bir ülkeye hareket eden göçmenleri kapsar. Daha genel olarak, bu terim zorluklarla dolu uzun yolculukları da ifade eder. Bu yolculuklar genellikle mesafe ve zaman olarak uzundur, sürekli olarak yön değiştirir ve bazen tehlikeli olabilir (Tepealtı, 2019: 126).

Göç olgusu, yapılan sınıflandırmaların da gösterdiği gibi, çok yönlü ve kapsamlı bir kavramdır (Atasoy, 2010: 69). Her göç olgusu içinde farklı durumları barındırmaktadır. Bu nedenle, göçleri standart bir kategoriye sıkıştırmak oldukça zor bir görevdir. Aslında, göçler, sebepleri ve sonuçları, oluşum ve gelişim süreçlerine bağlı olarak farklı şekiller alır (Utaş, 2019). Bu araştırmanın odaklandığı konuya bakıldığında, Suriye'deki kriz nedeniyle ortaya çıkan göç hareketi; nedenleri açısından "siyasi", coğrafi sınırlar itibariyle "uluslararası göç", biçimi bakımından "kitlesele", taşıdığı koşullar itibariyle ise "zorunlu göç" olarak tanımlanabilir (Tunç, 2015).

Bunlar dışında, literatürde karşımıza çıkan bir diğer göç türü ise "beyin göçü" olarak adlandırılır. Beyin göçü, eğitimli, düşünen, üreten ve nitelikli iş gücünün, en verimli dönemlerinde araştırma yapmak veya çalışmak amacıyla başka bir ülkeye gidip geri dönmemesi durumunu ifade etmektedir (Bakırtaş ve Kandemir, 2010). Yüksek düzeyde eğitim almış ve nitelikli iş gücü, genel anlamda daha iyi yaşam ve çalışma imkanları sunan ülkelere yönelerek beyin göçü olarak tanımlanırken, son yıllarda uluslararası göç hareketleri içinde payı en hızla artan göç türüdür (Gökbayrak, 2008).

2.3.Göç Nedenleri

Göç politikası, insanların neden hareket ettikleri, başka bir ülkeye gelmeyi seçtikleri veya geldikten sonraki davranışları hakkında dile getirilmeyen varsayımlara dayandırılabilir. Göç teorisi, neler olup bittiğini daha doğru bir şekilde

yorumlayabileceğimiz bir mercek sağlar ve çoğu zaman olduğu gibi, politikaların neden belirtilen hedeflere ulaşamadığını açıklamaya yardımcı olur (Castles ve Miller, 2009).

Yeni göç ekonomisinin teorisyenleri (Srnk ve Bloom, 1985), göç etme kararının bireyin değil, ailenin veya hane halkının ekonomik güvenliğini artırmak amacıyla gerçekleştirdiği kolektif stratejinin bir parçası olabileceğini göstermektedir. Bu strateji, riskin diğer üyelerin yerel iş gücünde çalışarak dağıtılabileceği bir şekilde yapılandırılmıştır. Bununla birlikte, göç etme kararı alan bireyler her zaman rasyonel seçimler yapma pozisyonunda olmayabilir. Neoklasik ekonomi, başlangıçta bireylerin maliyetleri ve faydaları tartarak, yüksek nüfus yoğunluğuna sahip, düşük yaşam standartlarına veya siyasi baskılara maruz kalan bölgelerden ekonomik fırsatlarını ve siyasi özgürlüklerini en üst düzeye çıkarabilecekleri bölgelere göç etmelerini öngörmüştür. Ancak, giriş kanalları, insanların neden evlerini terk ettikleri ve varış deneyimleri hakkında birbirine bindiren nedenleri maskeleyerek, onları işgücü göçmenleri, sığınmacılar, öğrenciler veya savunucular olarak etiketlemektedir. Geçici ikamet beklentisi içinde olan bazı kişiler, iş fırsatları veya ilişkiler onları kalışları için yönlendirdikçe (izinli veya izinsiz olsun), niyetlerini değiştirebilirler (Stark ve Bloom, 1985).

"Hem "gönüllü" hem de "zorunlu" göç, aslında bireysel veya hane halkı karar verme düzeyinde yeterince açıklanamaz; bunun yerine, bu kararların alındığı bağlamı oluşturan gönderen ve hedef ülkelerdeki yapısal koşulların anlaşılmasını gerektirir. Gönderen ülkelerde, çatışma hareket etmek için bir tetikleyici olabilir. Ancak yoksulluk, güvensizlik, hukukun üstünlüğünün olmaması, çevresel bozulma, genç nüfus ve gelişmekte olan ve gelişmiş dünya arasındaki gelir farkı gibi yapısal faktörler de altta yatan etkenler olabilir (OECD, 2009).

Göç, yetenekli insanların ülkelerini terk etmesiyle ("beyin göçü" olarak bilinir) kalkınmayı engelleyebilir. Ancak aynı zamanda, yeni yeteneklerin kazanılması, ticaret ve yatırım bağlantılarının kurulması yoluyla da önemli katkılarda bulunabilir. Hedef ülkelerdeki göçmen iş gücü talebi, özellikle ileri sanayileşmiş ekonomilerde, kötü çalışma koşulları, düşük ücretler ve iş güvencesizliğini kabul eden işçilere sürekli bir ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Bu durum, çift işgücü piyasası teorisi (Piore, 1979) ile açıklanmıştır ve bu ekonomilerin yapısal bir özelliği olarak kabul edilir.

Göçün yapısal nedenler mi yoksa bireysel tercih mi olduğu konusunda tartışmalar vardır. Çeşitli literatürler arasında, ana göç akışlarının yapısal-makro faktörlere dayandığına dair varsayım bulunmasına rağmen, aynı literatürde eğitim, din, medeni durum ve göçe karşı kişisel tutum gibi mikro faktörlerin de son göç kararını vermede önemli bir rol oynadığı görülmektedir, yani bu bir bireyin tercihidir (Stark ve Bloom, 1985).

2.4.Göçün Sonuçları

Göç, hem göç edenler hem de göç aldıkları ülkeler için farklı sonuçlar doğurabilir. Göç eden kişiler için, göç daha iyi yaşam standartları, daha yüksek gelirler ve artan fırsatlar sunabilir. Ancak göç aynı zamanda, yeni bir kültüre ve dile uyum sağlama, iş bulma ve yeni bir hayat kurma gibi zorluklar da getirebilir (Es ve Ateş, 2004).

Göç alan ülkeler için göç, işgücü artışı, demografik yapının değişmesi ve kültürel zenginleşme gibi olumlu sonuçlar doğurabilir. Ancak göç, aynı zamanda göçmenlerin sosyal ve ekonomik uyum sağlama, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişme ve barınma gibi sorunlarla da karşılaşmasına neden olabilir. Türkiye, son yıllarda Suriye'den gelen milyonlarca mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Bu kitlesel göç, Türkiye için hem ekonomik hem de toplumsal olarak önemli bir zorluk oluşturmaktadır. Ancak Türkiye, bu zorlukların üstesinden gelmek için önemli adımlar atmaktadır. Türkiye, mültecilere eğitim, sağlık ve barınma gibi temel hizmetleri sağlamaktadır. Ayrıca Türkiye, mültecilerin işgücü piyasasına katılımını teşvik etmektedir (Koçak ve Terzi, 2012).

Kitlesel göç, göç alan ülkeler için önemli bir zorluk oluşturmaktadır. Ancak göç, aynı zamanda göç alan ülkeler için önemli bir fırsat da sunmaktadır. Göç, göç alan ülkelere işgücü artışı, demografik yapının değişmesi ve kültürel zenginleşme gibi faydalar sağlayabilir. Göç alan ülkeler, bu faydalardan yararlanmak için göçmenlerin sosyal ve ekonomik uyum sağlamalarına yardımcı olmalıdır (Özdemir, 2012).

Çoğu akademik ve politika odaklı çalışma, göçün sonuçlarına ilişkin olarak genellikle hedef ülkeleri merkeze almıştır. Bu araştırmalar, çoğunlukla göçmenleri kabul eden bölgelerdeki verilere dayanarak yapılmakta ve bu bölgelerdeki kurumlar tarafından finanse edilmektedir. Ancak, göçmen gönderen ülkelerin durumunu anlamadan yapılan göç çalışmaları eksik kalır. Özellikle 21. yüzyılın başından itibaren, Avrupa'daki bazı hedef ülkeler göç politikalarını belirlerken göçmen gönderen ülkelerle işbirliğinin

önemini daha fazla fark etmeye başlamıştır. Bu durum, bilgi eksikliğini daha da belirginleştirmektedir (European Communities, 2000).

Göç ve kalkınma arasındaki ilişki üzerine yapılan birçok araştırma genellikle olumsuz sonuçlar ortaya koymuştur. Göç, sıklıkla yoksulluğun bir sonucu olarak algılanmakta ve uluslararası göç ile gelişmekte olan ülkelerdeki kırsal-kentsel göç, fakir bölgelerden yeteneklerin çekilmesine ve bu bölgelerdeki kalkınma stratejilerinin zayıflamasına neden olmakta olduğu düşünülmektedir. Ancak, erken dönemde yapılan bazı değerlendirmeler ve yoksul ailelerin neden göçe yatırım yaptığını açıklamaya çalışan "göçmen işgücünün yeni ekonomisi" teorisi ortaya çıktıktan sonra, kalkınma alanında uygulanan kamu politikaları göç konusunda genellikle şüpheli bir tutum sergilemiştir (Taylor vd., 1996).

Son yıllarda, göç ve kalkınma arasındaki ilişkiye daha olumlu bir yaklaşım sergileyen ve kalkınma politikasını da etkilemeye başlayan birçok yeni değerlendirme yapılmıştır. Politikaya olan etkileri de giderek artmaktadır, özellikle kalkınma iş birliği ajansları tarafından finanse edilen değerlendirmelerde daha olumlu bir hal almıştır. Örneğin, Danimarka Kraliyet Dışişleri Bakanlığı ve Danimarka Uluslararası Kalkınma Ajansı (DANIDA) için yapılan "göç-kalkınma ilişkisi" üzerine bir çalışma yaygın bir şekilde yayımlanmış olup, yoksulluğun göçe "neden" olduğu basit bir görüşü sorgulamaya yardımcı olmuş ve buna bağlı olarak yoksulluğu arttırmak yerine, göçmenlerin yoksullar için giderek daha sürdürülebilir bir "geçim stratejisi" olarak görüldüğünü belirtmiştir (Van Hear ve Nyberg-Sørensen, 2003). Ayrıca, uluslararası hareketlilik, yoksulluk ve çatışma arasındaki karmaşık ilişkileri de inceleyen bir gözden geçirme, Somali, Afganistan ve Sri Lanka örneklerini kullanarak mültecilerin yurtdışında sadece evdeki ailelerine değil, mülteci ve yerinden edilmiş kişiler kamplarında yaşayan akrabalarına da önemli miktarlarda transfer yapabileceklerini göstermiştir. Bu alanda diğer Avrupa kalkınma işbirliği ajansları da benzer şekilde hareket ederek, araştırma çalışmaları oluşturmuş veya yeni araştırmaların finansmanını sağlamış ve araştırma bulgularını politikaya dönüştürmek için çalışmalara destek olmuşlardır. Örneğin, İsveç Dışişleri Bakanlığı tarafından finanse edilen bir çalışma olan Lucas (2005), AB'ye göç, Güney ve Güneydoğu Asya'dan Körfez ülkelerine işçi göçü, Kuzey Amerika'ya beyin göçü ve Doğu Asya'da göç geçişine odaklanan bir dizi vaka çalışmasına odaklanmaktadır.

İngiltere Uluslararası Kalkınma Bakanlığı (DFID) da yoksul insanların geçim kaynaklarında göçmen para transferlerinin giderek daha önemli bir rol oynadığına dair kanıtlardan yola çıkarak bu alandaki çalışmalara destek vermiştir (De Haan 2000). Ayrıca, göç ve kalkınma alanındaki bir raporla ilgili olarak İngiltere Parlamentosu Uluslararası Kalkınma Komitesi'nin (House of Commons 2004) yakın tarihli bir raporu da göçün yoksullar için olumlu faydalarını artırmanın, riskleri ve maliyetleri en aza indirmenin önemli fırsatları olduğunu belirtmektedir. Uluslararası örgütler arasında da ilgi artmış, özellikle Dünya Bankası bu konuda çalışmalara yer vermiştir (Özden ve Schiff, 2006).

Bu yeniden canlanan ilginin ana nedenlerinden biri, göçmen para transferlerinin boyutlarıyla ilgili ortaya çıkan kanıtlardır. Yıllık 100 milyar doları aşan para transferleri, kalkınma yardımlarının küresel toplamının iki katına ulaşmış durumdadır. Ancak, son yıllarda ortaya çıkan birçok inceleme, Birleşmiş Milletler Nüfus Dairesi, Uluslararası Göç Örgütü ve Uluslararası Göç Komisyonu'nun raporu gibi, para transferlerinin ötesindeki birçok önemli faktöre dikkat çekmektedir (Black 2003).

2.5.Suriyelilerin Türkiye'ye Etkileri

Suriyeli mülteci krizinin etkileri Türkiye için toplumsal, ekonomik ve güvenlik alanlarında önemli bir boyuta sahiptir. Türkiye, bu krizden ekonomik, toplumsal ve siyasi açıdan en çok etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. Toplumsal olarak, Suriyeli mültecilerin varlığı, Türkiye'nin demografik yapısını önemli ölçüde değiştirmiştir. Yoğun bir şekilde mülteci kabul eden Türkiye, Suriyelilerle birlikte farklı kültürlerin ve dillerin bir arada yaşandığı bir toplum haline gelmiştir. Bu durum, toplumsal uyum sürecini zorlaştırabilirken, aynı zamanda kültürel çeşitliliği artırmıştır (Koyuncu, 2014).

Ekonomik olarak, Suriyeli mültecilerin Türkiye'de büyük bir işgücü potansiyeli olduğu görülmektedir. Birçok Suriyeli, Türkiye'de çalışarak kendi geçimlerini sağlamaya çalışmaktadır. Bu durum, işgücü piyasasında rekabeti artırabilirken, aynı zamanda işgücü arzının artmasına da yol açmıştır. Ancak, ekonomik etkilerin yanı sıra, Suriyeli mültecilerin varlığı Türkiye'nin sosyal ve güvenlik alanlarında bazı zorluklar yaratmıştır. Suriyelilerin yoğun olduğu bölgelerde sosyal hizmetlerin talebi artmış, yerel kaynaklar üzerinde baskı oluşmuştur. Ayrıca, bazı Suriyelilerin yasadışı faaliyetlere katıldığı veya

suç işlediği örnekler de görülmüştür. Bu durum güvenlik endişelerini beraberinde getirmiş ve yerel halk arasında kaygılar oluşturmuştur (Tunç, 2015).

Tüm bu etkiler göz önüne alındığında, Türkiye'nin Suriyeli mültecilerle baş etme süreci karmaşık ve çok boyutlu bir meseledir. Türkiye hükümeti, Suriyeli mültecilerin entegrasyonu için çeşitli politikalar ve programlar geliştirmiştir. Bunlar arasında eğitim, sağlık, işgücü piyasası erişimi gibi konular yer almaktadır. Ayrıca, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum da Türkiye'ye destek sağlamaktadır. Sonuç olarak, Suriyeli mülteci krizi Türkiye'yi toplumsal, ekonomik ve güvenlik açılarından etkilemiştir. Bu etkilerin yönetimi ve Suriyeli mültecilerin entegrasyonu süreci önemlidir. Türkiye'nin çeşitli politikalar ve programlarla bu süreci yönetme çabaları devam etmektedir.

2.5.1.Suriyelilerin Toplumsal Etkileri

Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye olan etkileri toplumsal açıdan önemli bir boyuta sahiptir. Türk halkı ile Suriyeliler arasındaki farklı dil, kültür ve yaşam tarzı gibi faktörler, toplumsal etkilerin en önemli sebeplerinden biri olarak gösterilmektedir. Bu durum, kabul ve uyum sürecini zorlaştırabilmektedir (Tunç, 2015).

Bireysel düzeyde, Suriyeli mültecilerin göç ettikleri yerlerde farklı hayat tarzları ve kültürel farklılıklardan kaynaklı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlara örnek olarak, gayri resmi evlilikler, çok eşlilik ve nüfusa kaydedilemeyen çocuklar verilebilir. Bu durum, Suriyelilere yönelik tepkilerin artmasına ve toplumsal kabulün zorlaşmasına neden olabilmektedir (Oytun ve Gündoğar, 2015).

Kent düzeyinde ise, Suriyeli mültecilerin ekonomik nedenlerle daha uygun kira ödeyebilecekleri şehir merkezine uzak mahallelere yönelmeleri görülmektedir. Bu durum, gecekondulaşma ve çarpık yapılaşmanın artmasına sebep olmaktadır. Ayrıca, Suriyelilerin kente uyum sürecini de zorlaştırabilmektedir (Tunç, 2015).

Toplumsal düzeyde ise, Suriyeli mültecilerin demografik özellikleri ile göç ettikleri şehrin sosyal dokusu arasında bir uyumsuzluk gözlemlenmektedir. Bu durum, yerel halkın Suriyelileri tehdit olarak görmesine, güvensizlik duygusunun artmasına ve mezhepsel, etnik kutuplaşmaların oluşmasına yol açabilmektedir (Oytun ve Gündoğar, 2015).

Tüm bu etkiler göz önüne alındığında, Suriyeli mültecilerin toplumsal etkileri karmaşık bir süreci yansıtmaktadır. Bu durum, toplumun kabul ve uyum sürecinde zorluklar ortaya çıkarabilmektedir. Sonuç olarak, Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki toplumsal etkileri dikkate değer bir konudur. Farklı kültürlerin bir arada yaşadığı toplumda, kabul ve uyum sürecini desteklemek önemlidir. Bu noktada, hem Suriyeli mültecilerin entegrasyonuna yönelik politikaların geliştirilmesi, hem de yerel toplumun hoşgörü ve anlayışının artırılması büyük önem taşımaktadır.

2.5.2.Suriyelilerin İstihdama Etkileri

Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki istihdama etkileri önemli bir konudur. Şartlı mülteci statüsünde olan Suriyelilere çalışma izni verilmesi ve ticari işyeri açabilme imkânı sağlanması, istihdam alanında faaliyet gösterebilmeleri için önemli adımlardır. Bununla birlikte, yasal düzenlemelerdeki eksiklikler ve kayıt dışı çalışanların varlığı, yerel halkta olumsuz algılar oluşturabilmektedir (Erdoğan, 2014).

Türkiye'deki Suriyeli nüfusunun %42,3'ünü 18-59 yaş aralığındaki gençler ve yetişkinler oluşturmaktadır. Bu büyük nüfusun istihdama ve iş gücüne katılımı, pozitif bir değerlendirme olarak görülebilir. Suriyeliler genellikle düşük eğitim seviyesine sahip oldukları için vasıfsız işlerde çalışmaktadırlar. Bu durum, çalışma kapasitesi olan bir nüfusun istihdama ve üretime katkı sağladığı şeklinde değerlendirilebilir (Tunç, 2015).

Yasal düzenlemelerin yetersizliği, kayıt dışı çalışmanın yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Bu da işgücü piyasasında uzun vadede sorunlara yol açmaktadır. Ayrıca, Suriyelilerin ekonomik nedenlerle çocuklarını okula göndermek yerine çalışmaya göndermeleri, çocuk işçiliğinin artmasına neden olmaktadır. Bu durum hem çocukların eğitim hakkının engellenmesine hem de ucuz işgücü olarak çocukların istismar edilmesine yol açmaktadır. Makroekonomik açıdan bakıldığında ise işsizlik oranlarının yüksekliği, kayıt dışı işçi çalıştıran ve çalıştırmayan şirketler arasında rekabeti artırmaktadır. Bu durum da Suriyelilerin istihdama olumsuz etkilerine yol açabilmektedir (Oytun ve Gündoğar, 2015).

Suriyeli mültecilerin istihdama etkileri karmaşık bir süreci yansıtmaktadır. Yasal düzenlemelerin daha etkin hale getirilmesi ve kayıt dışı çalışmanın önlenmesi için adımlar atılması önemlidir. Ayrıca, Suriyeli mültecilerin eğitim seviyelerinin

yükseltilmesi ve mesleki becerilerinin geliştirilmesi, istihdama katılımlarının daha verimli hale gelmesini sağlayabilir (Kubbani, 2019).

Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki istihdama etkileri çeşitli boyutlarıyla ele alınması gereken önemli bir konudur. Yasal düzenlemelerin iyileştirilmesi ve ekonomik entegrasyonun desteklenmesi, Suriyelilerin istihdam olanaklarının artırılması ve toplumla daha iyi bir uyum sağlanması için önemlidir.

2.5.3.Suriyelilerin Güvenlik Açısından Etkileri

Suriyeli mültecilerin yaşam koşullarının zorluğu, özellikle gençleri ve kadınları marjinalleşmeye ve istismara açık hale getirebilir. Eğitim imkanlarından yoksun kalan gençler, suça eğilimli hale gelebilir ve kaçak işlere bulaşabilir. Bu durum, güvenlik problemlerinin ortaya çıkmasına ve toplumun güvenliğine etki edebilir. Ayrıca, Suriyeli mültecilerin şehir merkezine uzak mahallelerde yoğunlaşması güvenlik endişelerine yol açabilir. Bu bölgelerde sosyal dokunun zayıflaması, yerel halkla Suriyeliler arasında gerilimlerin oluşmasına neden olabilir. Sınırlı kaynakların paylaşılması ve ekonomik sorunlar, toplumsal çatışmalara ve güvenlik problemlerine zemin hazırlayabilir (Oytun ve Gündoğar, 2015).

Suriyelilerin güvenlik üzerindeki etkileri, toplumsal ve siyasi kaygılara neden olmaktadır. Bu konu günlük siyasetin bir parçası haline gelmiş ve toplumda endişelerin artmasına yol açmıştır. Güvenlik birçok boyutta ele alınması gereken karmaşık bir meseledir ve Suriyeli mültecilerin toplum içindeki yerleri ve yaşadıkları sorunlar bu konuda önemli bir etkindir. Bu bağlamda, Suriyelilerin güvenlik üzerine etkileriyle ilgili olarak önemli adımlar atılmalıdır. Suriyeli mültecilere daha iyi eğitim ve istihdam fırsatları sağlanmalı, yaşam koşulları iyileştirilmeli ve toplumsal entegrasyon desteklenmelidir. Aynı zamanda güvenlik önlemleri ve yerel halkın kaygılarının ele alınması, toplumun güvenliğini sağlamak adına önemli bir adımdır (Kubbani, 2019).

Suriyeli mültecilerin güvenlik üzerine etkileri dikkate alınması gereken önemli bir konudur. İyi planlanmış ve etkili politikaların uygulanması, toplumsal uyumun güçlendirilmesi ve güvenli bir yaşam ortamının sağlanması açısından önemlidir. Suriyeli mültecilerin güvenlik üzerine etkileri önemli bir konudur. Zorlu yaşam koşulları ve sınırlı eğitim imkanları, sosyal sorunların artmasına ve güvenlik endişelerinin ortaya çıkmasına neden olabilir. Düşük eğitim seviyesi ve gelir düzeyi, Suriyeli gençler ve kadınlar için

istismara açık bir ortam oluşturabilir. Bu durum, suç oranlarının artabileceği ve yasa dışı işlere bulaşma riskinin yüksek olabileceği anlamına gelir.

2.6.Göç ve Uyum

Bir ülkeden başka bir ülkeye göç eden insanlar, yeni yerlerine uyum sağlamak zorundadırlar (Apak, 2014). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa göre uyum hem toplumun hem de göçmenlerin karşılıklı olarak emek verdiği, iki yönlü dinamik bir ilişki içinde sürdürülen, göçmenlerin sürece etkin bir biçimde dahil olmalarını gerektiren bir kavramdır. Uyum programları ise isteğe bağlı olarak katılınabilen faaliyetler olarak tanımlanmaktadır (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013).

Göçmenler yeni yerlerine alışmak için uğraşmaktadırlar. Göçmenler, uyum aşamalarında bazı zorluklarla karşılaşabilmekte ve bazen kendileri yeni ülkeye alışamadıkları gibi bazen de yeni ülkenin göçmenleri istemesi ile ilgili de problemler olabilmektedir. Göç veren ve göç alan toplumların kültürel nitelikleri birbirine benzeyenler, benzemeyenlere kıyasla daha rahat uyum sağlayabilmektedirler. Göçmenlerin ev sahibi topluma alışmasını, konuşulan diller, meslekler, ekonomik güçler ve eğitim durumları gibi bazı etmenler etkiler (Apak, 2014).

Mülteciler göç ettikleri ülkede günlük yaşamlarının değişimine bağlı olarak birçok engelle karşılaşır ve bu engelleri aşmak zorundadırlar (Birman, 2002). Uğurlu'ya (2018) göre çeşitli nedenlerden dolayı farklı kültürlerin bir araya gelmesine sebep olan göç, farklı kültürlerin bir arada yaşama gerekliliğini de yanında getirmektedir ve her ne kadar uyum içerisinde yürütülmeye çalışılsa da birtakım problemlerin ortaya çıkması olasılığı yüksektir. Mültecilerin uyum sağlamaları gereken birçok durumun olması ve kısa sürede hayatlarının normal seyrinde sürdürebilmesi için birçok konuda hem destek almaları hem de kendilerinin de çabalamaları gerekmektedir. Özellikle göçle birlikte eğitim fırsatı bulmuş çocuklar, misafir ülkenin davranışına en çok etkilenen nüfusu oluşturmaktadırlar. Bu durum çocukların kendi kültürleri ile göç ettikleri ülkenin kültürel nitelikleri arasında bir denge oluşturma zorunluluğu ile yüz yüze kalmalarına neden olmaktadır.

Bu yüzden Türkiye'de Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 96. Maddesi çerçevesinde yürütülen uyum faaliyetleri, 2019 Yılı Performans Programında Uyum ve İletişim başlığı ile yabancıların uyum aşamalarını kolaylaştırmak için açılması öngörülen

kursların genişletilmesi, kurslara katılım oranlarının yükseltilmesinin teşvik edilmesi amaçlanmıştır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020). Özellikle çocukların göç ettikleri ülkeye alışmalarının, ev sahibi ülkenin geleceği ve aynı zamanda göç veren ülkenin de geleceğini etkilemesi açısından önemlidir. Mülteci çocuklar hem yaşadıkları göçün etkisi hem de bulundukları koşullar nedeni ile uyum zorluklarını diğer göç eden bireylere kıyasla daha şiddetli yaşamaktadırlar

Uyum aşamalarında eğitimin konumunun çok önemli olması ile özellikle eğitim sistemine uyum sağlamakta zorlanabilecek olan engelliler, sosyoekonomik durumu kötü ailelerin çocukları ve mülteci çocuklar için okula erişme ve okula erişmenin yanı sıra okulda karşılaşacağı zorlukları çözme adına bütünleştirici eğitimin fırsatları arttırılmalıdır (UNICEF, 2012). Bu kapsamda mülteci çocukların eğitim etkinlikleri için bazı özel çalışmaların yapılmasının zorunluluğu, bu çalışmaların planlanırken mülteci çocukların göç öncesi yaşamları, göç aşamaları ve göç sonrası içinde oldukları durumların dikkate alınmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

2.6.1. Okula Uyum Sorunları

Okula uyum süreci, öğrencilerin yeni bir okula adapte olması ve eğitim ortamına uyum sağlaması sürecidir. Ancak bazı öğrenciler için bu süreç zorluklarla dolu olabilir. Okula uyum sorunları, öğrencilerin akademik başarılarını etkileyebilir ve genel öğrenme deneyimini olumsuz etkileyebilir.

İlk olarak, dil bilmeme veya dil yetersizliği, okula uyum sürecinde en yaygın sorunlardan biridir. Öğrenciler, yeni bir dilde eğitim alırken, dersleri anlamak ve iletişim kurmak konusunda zorluklar yaşayabilirler. Dil engeli, öğrencilerin derslere katılımını ve arkadaşlık ilişkilerini olumsuz etkileyebilir (Emin, 2016). İkinci olarak, sosyal uyum sorunları da okula uyum sürecinde ortaya çıkabilir. Yeni bir okula gelmek, öğrencilerin arkadaş çevresini kaybetmelerine ve yeni arkadaşlar edinmekte zorlanmalarına neden olabilir. Öğrenciler, grup çalışmaları veya sınıf etkinliklerine katılmak konusunda çekingenlik yaşayabilir ve sosyal ilişkiler kurmakta zorluklar yaşayabilirler (Önen vd., 2014).

Üçüncü olarak, kültürel farklılıklar da okula uyum sürecini etkileyen bir faktördür. Farklı kültürlerden gelen öğrenciler, yeni okulun kurallarını ve beklentilerini anlamakta zorlanabilirler. Bu durum, davranış kuralları, iletişim tarzları ve öğrenme yöntemleri gibi

konularda sorunlara yol açabilir (Kaştan, 2015). Öğrenciler arasında yaşanan ayrımcılık ve önyargı da okula uyum sürecinde ortaya çıkabilen bir sorundur. Bazı öğrenciler, ırk, etnik köken veya sosyoekonomik durumları nedeniyle dışlanma veya ayrımcılığa maruz kalabilirler. Bu durum, öğrencilerin kendilerine olan güvenlerini zedeler ve okula olan bağlılıklarını azaltabilir (Maydell-Stevens vd., 2007).

Okul çalışmaları ve derslere adapte olmak da bazı öğrenciler için bir zorluk olabilir. Farklı ders programları, öğrenme yöntemleri ve ödevlerle karşılaşmak, bazı öğrencilerin motivasyonunu düşürebilir ve başarılarını etkileyebilir. Aile desteği eksikliği de okula uyum sorunlarına katkıda bulunabilir. Ebeveynlerin eğitim konusunda yetersizliği veya ilgisizliği, öğrencilerin okulda destek ve rehberlik eksikliği yaşamasına neden olabilir. Ailelerin çocuklarının eğitime aktif katılımı, okula uyumu destekleyici bir faktör olabilir (Aydın vd., 2017).

Bazı öğrencilerde kaygı veya stres gibi duygusal sorunlar da okula uyum sürecini etkileyebilir. Yeni bir okula veya ortama uyum sağlama süreci, öğrencilerde endişe ve belirsizlik yaratabilir (McBrein, 2005). Bu durum, öğrencilerin dikkatlerini dağıtabilir ve odaklanma sorunu yaşamalarına neden olabilir. Son olarak, okul içi kaynak eksikliği de okula uyum sorunlarının bir nedeni olabilir. Yetersiz öğretmen, rehberlik veya destek hizmetleri, öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamada zorluklara yol açabilir. Okul yönetimi ve politikalarının bu konuda yeterli kaynakları sağlaması önemlidir (Kaya, 2019).

Tüm bu sorunlara rağmen, okula uyum sürecini kolaylaştırmak için çeşitli önlemler alınabilir. Dil desteği programları, kültürel farkındalık eğitimleri, sosyal entegrasyon projeleri ve aile katılımı teşvik eden politikalar, öğrencilerin okula uyumunu destekleyebilir. Ayrıca, öğretmenlerin ve okul personelinin mülteci öğrencilere yönelik duyarlılık göstermeleri, öğrencilerin ihtiyaçlarını anlamaları ve uygun destek sağlamaları önemlidir.

2.6.2. Dil Uyum Sorunları

Dil bilmedikleri için yaşlarına uygun olmayan sınıflara yerleştirilen öğrenciler, bu durumdan dolayı çeşitli sıkıntılar yaşayabilirler. Bu sınıflarda, ders içerikleri ve öğretim yöntemleri öğrencilerin dil seviyelerine uygun olmayabilir, bu da öğrencilerin derslere katılımını ve anlama düzeyini olumsuz etkileyebilir (Sarıtış vd., 2016).

Mülteci öğrencilerin çevreleri, okul arkadaşları ve öğretmenleriyle iletişim kurmada da zorluklar yaşayabilmektedirler. Farklı bir kültürden gelmeleri ve farklı bir dil konuşmaları, iletişim sürecini engelleyebilir. Öğrenciler, kendilerini ifade etmekte ve diğer öğrencilerle etkileşimde bulunmada güçlük çekebilirler. Bu durum, öğrencilerin sosyal ilişkilerini olumsuz etkileyebilir ve okula uyum sürecini zorlaştırabilir. Dil sorunu nedeniyle öğrenciler derslerde kendilerini ifade edemedikleri için akademik başarılarının düşük olduğu görülebilir. Sınıfta ders anlatılırken öğrencilerin dili tam anlamıyla anlamaması, ödevleri yaparken veya sınavlarda soruları doğru anlayamamalarına yol açabilir. Bu da öğrencilerin başarı seviyelerini etkileyebilir ve motivasyonlarını düşürebilir. Bununla birlikte, öğretmenlerin Arapça bilmemesi de bir sorun olarak ortaya çıkabilir. Öğrenciler, öğretmenleriyle etkili bir iletişim kurmakta zorluk çekebilirler ve ihtiyaçlarını anlatamayabilirler. Bu durumda öğretmenler, öğrencilerin gereksinimlerini tam olarak anlamakta güçlük çekebilir ve uygun destek sağlayamayabilirler (Levent ve Çayak, 2017).

Dil problemi nedeniyle Arapça konuşan mülteci öğrenciler ve öğretmenler, sorunlarını yetkililere anlatmakta da güçlük çekebilirler. İletişim engelleri, öğrencilerin haklarını savunmak veya sorunlarına çözüm bulmak konusunda zorluklar yaşamalarına neden olabilir. Bu durumda, öğrencilerin sorunlarının farkında olan dil tercümanları veya destek personeli gibi kaynaklardan yararlanılması önemlidir (Şen, 2020).

2.6.3. Toplumsal Kabul Sorunları

Okula uyum süreci, mülteci öğrenciler için hem heyecan verici hem de zorlu bir deneyim olabilir. Bu süreçte karşılaşılan önemli sorunlardan biri de toplumsal kabul sorunlarıdır. Mülteci öğrenciler, yeni bir topluma entegre olmaya çalışırken hem akranları hem de toplumun geneli tarafından kabul görmekte zorluklar yaşayabilir. Toplumsal kabul sorunları genellikle dil ve kültürel farklılıkların yanı sıra ön yargılar nedeniyle ortaya çıkar. Mülteci öğrenciler, farklı bir dil ve kültürle geldikleri için iletişim sorunları yaşayabilir ve bu da onların diğer öğrencilerle etkileşimini sınırlayabilir. Bu durum, arkadaşlık ilişkileri kurma ve sosyal etkinliklere katılma konusunda zorluklar yaşamalarına yol açabilir (Jehoel vd., 2007).

Bazı mülteci öğrenciler, toplumun genelinde yaygın olan olumsuz stereotiplerle karşılaşabilirler. Önyargılı tutumlar ve ayrımcı davranışlar, mülteci öğrencilerin

özgüvenini ve motivasyonunu olumsuz etkileyebilir. Bu da onların akademik başarılarını ve genel uyumlarını olumsuz yönde etkileyebilir. Okul ortamında da toplumsal kabul sorunları yaşanabilir. Öğretmenlerin ve diğer okul personelinin mülteci öğrencilere yönelik olumsuz tutumları, ayrımcı muameleler veya eksik destek, bu öğrencilerin kendilerini güvende hissetmelerini ve okula uyum sağlamalarını zorlaştırabilir. Bunun sonucunda, mülteci öğrencilerin okula devam etme isteği azalabilir ve eğitim başarıları olumsuz etkilenebilir (Erdoğan, 2014).

2.6.4. Sosyo-Ekonomik Sorunlar

Mülteci öğrenciler, sosyo-ekonomik sorunlar nedeniyle okula uyum sağlamakta büyük zorluklar yaşayabilir. Bu sorunlar, mültecilerin eğitim fırsatlarına erişimini sınırlandırabilir ve onların okuldaki başarılarını olumsuz etkileyebilir. Birincil sosyo-ekonomik sorun, mülteci öğrencilerin ekonomik güvencesizlik ve yoksullukla karşı karşıya olmalarıdır. Mülteci aileler genellikle zorlu yaşam koşullarıyla mücadele ederken, çocukların eğitim ihtiyaçları ikinci planda kalabilir. Eğitim masrafları, kırtasiye malzemeleri ve okul üniformaları gibi mali yükler, mülteci aileler için ağır olabilir ve çocukların okula devamını engelleyebilir (Bozan, 2014).

Mülteci öğrenciler, toplumun genelinde önyargılarla karşılaşabilir. Damgalama, ayrımcı davranışlar ve sosyal dışlanma, mülteci öğrencilerin sosyal ve duygusal iyilik hallerini etkileyebilir ve okulda uyum sorunlarına yol açabilir. Diğer bir sorun, uyum programlarının eksikliğidir. Mülteci öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak uyum programları ve destek hizmetleri sınırlı olabilir. Bu da mülteci öğrencilerin okula uyum sağlamalarını zorlaştırabilir ve eğitim başarılarını olumsuz etkileyebilir (Seydi,2014).

Bir diğer sorun, iş fırsatlarının sınırlılığıdır. Mültecilerin ekonomik olarak güvence sağlaması zor olabilir ve ailelerin temel ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmaları gerekebilir. Bu durumda, çocuklarının eğitimine zaman ve enerji ayırmakta zorluk yaşayabilirler. Başka bir sorun da kaynak eksikliğidir. Mülteci öğrencilerin eğitimine yönelik kaynaklar ve destek hizmetleri sınırlı olabilir. Eğitim kurumları, mülteci öğrencilerin sosyo-ekonomik sorunlarıyla başa çıkmak için yeterli kaynak ve destek hizmetlerine sahip olmayabilir. Bu durum, öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmalarına ve okula uyum sağlamalarını engelleyebilir. Öğretmenlerin eğitim

programlarını ve ders içeriklerini mülteci öğrencilerin ihtiyaçlarına göre uyarlamaları ve dil becerilerini geliştirmek için destek sunmaları önemlidir (Atasü Topçuoğlu, 2015).

Mülteci öğrencilerin sosyo-ekonomik sorunlarına ek olarak, kayıt dışı çalışma ve çocuk işçilik gibi zorluklar da okula uyum süreçlerini etkileyen önemli faktörlerdir. Mülteci aileler genellikle finansal sıkıntılarla karşı karşıya kaldıkları için, çocuklar da destek olmak amacıyla çalışmak zorunda kalabilir. Bu durum, çocukların okula devam etme sürecini olumsuz etkileyebilir. Kayıt dışı çalışma, mülteci öğrencilerin eğitimine zarar verebilecek birçok sorunu beraberinde getirir. Çocuklar, yasal düzenlemelerden kaynaklanan haklardan yoksun kalabilir ve düşük ücretli, güvencesiz ve tehlikeli işlerde çalışmak zorunda kalabilir. Bu durum, çocukların okula devam etmelerini engelleyebilir veya dikkatlerini eğitimden uzaklaştırabilir (Erdoğan, 2014).

Çocuk işçilik, mülteci çocukların maruz kaldığı bir diğer zorluktur. Çalışmak zorunda kalan çocuklar, hem fiziksel hem de duygusal açıdan olumsuz etkilenebilir. Çocuk işçilik, sağlıklı bir çocukluk deneyimi yaşamalarını engellerken, eğitim fırsatlarını da kısıtlar. Bu da mülteci çocukların okula uyum sürecini olumsuz etkiler ve eğitim başarılarını olumsuz yönde etkileyebilir. Bu sorunların üstesinden gelmek için toplumsal düzeyde önlemler alınması gerekmektedir. İş dünyası, sivil toplum kuruluşları ve hükümetler arasında işbirliği sağlanarak, kayıt dışı çalışmanın önlenmesi ve çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılması için etkili politikalar geliştirilmelidir. Yasal düzenlemeler ve denetim mekanizmaları güçlendirilmeli ve çocuk işçiliğiyle mücadele eden programlar ve projeler desteklenmelidir. Ayrıca, mülteci öğrencilerin sosyo-ekonomik sorunlarına yönelik destek hizmetleri sağlanmalıdır. Mülteci ailelere ekonomik güvence sağlama, sosyal yardımlar ve istihdam fırsatları gibi destekler sunulmalıdır. Bu, çocukların çalışmak zorunda kalmadan eğitime odaklanmalarını ve okula uyum süreçlerini daha iyi bir şekilde tamamlamalarını sağlayabilir (Hatun, 2002).

Kayıt dışı çalışma ve çocuk işçilik gibi sosyo-ekonomik sorunlar, mülteci öğrencilerin okula uyum sürecini olumsuz etkileyen önemli faktörlerdir. Bu sorunların üstesinden gelmek için toplumsal düzeyde önlemler alınması, işbirliği ve destek sağlanması gerekmektedir. Mülteci çocukların eğitim haklarının korunması ve sağlıklı bir çocukluk deneyimi yaşamaları için tüm paydaşların birlikte çalışması önemlidir. Mülteci öğrencilerin sosyo-ekonomik sorunlarının üstesinden gelmek için çoklu paydaş işbirliği de gereklidir. Sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, eğitim kurumları ve mülteci

aileleri arasında işbirliği sağlanarak, mülteci öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik programlar ve destek hizmetleri geliştirilebilir. Ekonomik güvence sağlama, dil öğrenme fırsatları, psikososyal destek ve entegrasyon programları gibi alanlarda çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca, toplumun genelinde mültecilere karşı olumlu bir tutum oluşturulması önemlidir. Mültecilere yönelik ayrımcılığı ve damgalamayı önlemek için farkındalık kampanyaları düzenlenmeli ve toplumun mültecilere hoşgörü ve kabul göstermesi teşvik edilmelidir. Bu, mülteci öğrencilerin okulda sosyal olarak kabul görmelerini ve desteklenmelerini sağlayabilir. Son olarak, mülteci öğrencilerin sosyo-ekonomik sorunlarıyla başa çıkmak için uzun vadeli çözümler üzerinde çalışılmalıdır (Alba ve Holdaway, 2017).

Mülteci öğrencilerin sosyo-ekonomik sorunları, okula uyum süreçlerini etkileyen önemli faktörlerdir. Bu sorunların üstesinden gelmek için tüm paydaşların işbirliği yapması ve mülteci öğrencilere destek sağlaması gerekmektedir. Eğitim kurumlarının kaynaklarını ve destek hizmetlerini mülteci öğrencilerin ihtiyaçlarına göre ayarlaması ve toplumun mültecilere karşı hoşgörülü bir tutum sergilemesi önemlidir. Ancak uzun vadeli çözümler için yapısal değişikliklere ve politika reformlarına odaklanmak da gerekmektedir. Böylece mülteci öğrencilerin okula uyumu ve eğitim başarıları artırılabilir, onların geleceği daha umut verici hale getirilebilir.

2.7.Sorunlara Çözüm Arayışları

Oryantasyon eğitimi, Suriyeli ilkököl öğrencilerinin yeni çevrelerine hızla uyum sağlamalarını kolaylaştırır ve eğitim süreçlerindeki zorlukları azaltabilir (Saritaş vd., 2016; Tanrikulu, 2017). Yoğun Türkçe dersleri, dil engellerinin üstesinden gelmelerine ve derslerde başarılı olmalarına yardımcı olur, günlük yaşamlarını kolaylaştırır. Okul müdürleri, pedagojik destekle daha etkili iletişim kurmanın ve olası sorunları hızla çözmenin mümkün olduğunu ifade etmişlerdir. Bu iç eğitimlerin, kültürel ve dil bariyerlerini aşmada kritik olduğu vurgulanmıştır (Eren, 2019; Kurter, 2014; Yavuz ve Mızrak, 2016).

Suriyeli öğrencilerin karşılaştığı zorluklar çeşitli kategorilere ayrılmıştır. Bunlar; fiziksel (ders malzemeleri ve giysi eksiklikleri), güvenlik (yolda dil engelleri nedeniyle kaygılar ve okuldaki zorbalıklar), sosyal (dışlanma ve uyum sorunları), psikolojik (şiddet ve travma deneyimleri), eğitim-öğretim (Türkçe okuma yazma bilmeme ve öğrenme

güçlükleri) ve ailevi sorunlardır (diğer velilerin önyargıları ve maddi sıkıntılar) (Alkalay vd., 2021; Kırıl ve Aktaş, 2016; Sarıtaş vd., 2016; Yavuz ve Mızrak, 2016).

Eğitim politika yapıcılarına, fiziksel katılımdan ziyade sosyal entegrasyonu teşvik edecek stratejiler geliştirme çağrısı yapılmıştır (Yavuz ve Mızrak, 2016). Okullar ve toplumlar, farkındalık eğitimleri düzenleyerek hoşgörüsüzlük, ön yargı ve çatışmaları azaltabilir; bu eğitimler adaptasyon sürecini kolaylaştırabilir. Rehberlik ve danışmanlık hizmetleri, olası sorunların erkenden çözülmesine yardımcı olabilir. Okul müdürleri ayrıca, düzenli ebeveyn toplantıları ve aile ziyaretleri ile aile-okul ilişkilerini güçlendirebilir (Kırıl ve Ocak, 2016).

2.7.1.PICTES Projesi ile Entegrasyonun Desteklenmesi

2016'da mülteci öğrencilerin eğitim sorunlarını, dil problemleri de dahil olmak üzere ele alan PICTES projesi başlatılmıştır. "Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi" projesi, PICTES adıyla bilinen ve Avrupa Birliği ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında imzalanan bir anlaşma kapsamında, "Türkiye'de yaşayan mültecilere Mali Yardım Programı (FRIT)" tarafından finanse edilmektedir. Bu proje, 2021 Aralık ayına kadar devam edecek olup, Türkçe dil öğretimi, Türkçe öğretim programı, Türkçe yeterlilik sınavları, kitaplar ve dijital eğitim materyalleri, Arapça dil öğretimi ve öğretmen desteği gibi farklı konu başlıkları altında çeşitli faaliyetler yürütmektedir (PICTES, 2020).

PICTES projesi çerçevesinde mülteci öğrencilere Türkçe öğretmek için sözleşmeli öğretmenler görevlendirilmiştir. Bu öğretmenler, Türkçe öğreticisi olarak Suriyeli çocuklara Türkçe dilini öğretme görevini üstlenmektedir (Moralı, 2018). Son dönemde, Geçici Eğitim Merkezlerinin kapatılmasıyla birlikte mülteci öğrencilerin aşamalı olarak resmi eğitime devam etmelerine yönelik alınan kararlarla, mülteci öğrencilerin okula kayıt oranı artmıştır. Bu projenin yanı sıra, mülteci öğrencilerin dil uyumu ve entegrasyon sürecini desteklemek amacıyla farklı eğitim politikaları ve programları da uygulanmaktadır. Öğrencilere dil öğretimi ve destek hizmetleri sağlanması, dil becerilerinin geliştirilmesi ve iletişim sorunlarının aşılmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca, kültürel farkındalık eğitimleri ve etkileşimli aktivitelerle, mülteci öğrencilerin diğer öğrencilerle ve toplumla daha iyi iletişim kurmaları teşvik edilmektedir (Eyüp vd., 2017).

Dil uyumu sorunlarının çözümü için daha fazla çaba gerekmektedir. Öğretmenlerin dil eğitimi konusunda donanımlı olmaları ve öğrencilere daha fazla bireysel destek sağlanması önemlidir. Aynı zamanda, mülteci öğrencilerin dil becerilerini geliştirmek için ek kaynakların sağlanması ve dil öğrenme sürecini kolaylaştıracak materyallerin kullanılması da gereklidir. Dolayısıyla PICTES projesi ve diğer benzer inisiyatifler, mülteci öğrencilerin dil uyum sorunlarıyla başa çıkmalarını desteklemekte ve okula entegrasyon sürecini kolaylaştırmaktadır. Dil öğretimi, kültürel farkındalık ve iletişim konularında yapılan çalışmalar, mülteci öğrencilerin eğitim başarısı ve sosyal uyumu açısından büyük önem taşımaktadır.

Dil uyum sorunları mülteci öğrencilerin okula uyum sürecinde önemli bir etkidir. Bu sorunların farkında olmak ve uygun önlemleri almak, öğrencilerin eğitimden tam olarak faydalanmalarını sağlamak için önemlidir. Dil desteği, kültürel farkındalık ve iletişim konularında yapılan çalışmalar, mülteci öğrencilerin okul başarısı ve genel uyumu açısından büyük önem taşır.

2.8.Suriyeli Mültecilerin Eğitimi

Suriye'deki iç savaşın başlamasının ardından Türkiye'de yaşayan Suriyeli mültecilerin sayısı giderek artmıştır. 2017 yılı itibarıyla Türkiye'de 3.567.130 Suriyeli mülteci bulunmaktadır ve bu sayının içinde 976.200 çocuk okul çağındadır. İlk başlarda savaşın kısa sürede sonlanacağı ve göçmenlerin ülkelerine döneceği düşüncesiyle çocukların eğitimi konusunda yeterli önlem alınmamıştır. Ancak savaşın uzamasıyla birlikte, çözüm odaklı adımlar atılmaya başlanmıştır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017)

Suriyeli göçmen çocukların eğitimi, zamanla daha sistematik bir şekilde ele alınmış ve okullaşma oranları artmıştır. Mevcut durumda Suriyeli göçmen çocuklara farklı yapılanmalar altında eğitim sunulmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okullarda Türkçe eğitim verilmekte, Geçici Eğitim Merkezlerinde Türkçe dil öğrenimi destekli Arapça eğitim verilmekte ve açılan özel okullarda ise Arapça eğitim verilmektedir (Seydi, 2014).

Suriyeli mülteci çocukların okullaşma oranı ise yıllar içinde artış göstermiştir. 2018 yılı itibarıyla okul çağındaki Suriyeli mülteci çocukların sayısı 976.200 olup okullaşma oranı %62'dir. 2017-2018 eğitim öğretim yılında okula kayıtlı olan 606.334

öğrencinin %63.21'i resmi devlet okullarında, %36.79'u ise geçici eğitim merkezlerinde eğitim görmüştür. Geçici eğitim merkezlerindeki öğrenci sayısında düşüş gözlenirken, resmi devlet okullarındaki öğrenci sayısında ise artış yaşanmıştır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017).

Suriyeli mültecilerin eğitimi konusunda atılan adımların sonuçları olumlu yönde ilerlemektedir. Ancak hala bazı zorluklar ve engeller bulunmaktadır. Dil bariyeri, kültürel farklılıklar ve eğitim altyapısı gibi faktörler, Suriyeli çocukların eğitim sürecini etkilemektedir (Guida, 2017). Bu nedenle dil öğrenimi ve kültürel entegrasyon için destekleyici programlara ve kaynaklara ihtiyaç vardır. Suriyeli mültecilerin eğitimi konusunda yapılan çalışmaların sürdürülmesi ve daha fazla kaynak ayrılması gerekmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı ve diğer ilgili kurumlar, Suriyeli mülteci çocukların eğitimine yönelik politika ve programlar geliştirmeli, öğretmenlerin eğitimine ve rehberlik hizmetlerine destek sağlamalıdır. Sonuç olarak, Suriyeli mültecilerin eğitimi önemli bir konudur ve çözüm odaklı yaklaşımlar gerekmektedir. Eğitim, mülteci çocukların geleceği ve toplumsal entegrasyonları için temel bir unsur olup, bu alanda yapılan çalışmaların sürekli olarak desteklenmesi ve iyileştirilmesi önemlidir.

2.9.İlgili Araştırmalar

Souad ve arkadaşlarının (2022) çalışması, yapılan araştırmaların ve raporların çoğunun, Suriyeli mülteci çocuklara adanmış eğitim uygulamalarının iyi yapılandırılmış olmaktan uzak olduğu sonucuna vardığını göstermiştir. Bu nedenle, bu zorluklarla başa çıkmak ve mültecilere her türlü istismar ve sömürüye karşı koymalarına yardımcı olacak, ayrıca ev sahibi topluluklara entegrasyon sürecini kolaylaştıracak veya ana vatanlarına geri dönüşlerini sağlayacak daha güvenilir ve kapsamlı bir acil durum eğitimi sağlamak için diğer eğitim çözümlerini araştırma ihtiyacını belirleyen bir araştırma boşluğu tespit edilmiştir.

Aytaç (2021) yaptığı çalışmada, Türkiye'de yaşayan Suriyeli çocukların eğitim sorunlarına bir bakış açısı sunulmaktadır. Çalışma, meta-analiz yöntemini kullanarak Suriyeli çocukların eğitim sorunlarını analiz etmektedir. Sonuçlar, Suriyeli çocukların eğitim sistemine adapte olmaları ve çeşitli sorunlarla karşılaştıklarını göstermektedir. Bu sorunlar arasında, dil bariyeri, kültürel farklılıklar ve eğitim sistemine uyum sağlamak

için gerekli desteklerin eksikliği yer almaktadır. Çalışma, Suriyeli çocukların eğitim ihtiyaçlarını ve bu ihtiyaçların karşılanması için önerilen çözümleri de ele almaktadır.

Saklan ve Karakütük (2021) tarafından yapılan çalışmada, Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerinde dil ve kültürel farklılıklar, uyum sağlama güçlükleri, ayrımcılığa maruz kalma, disiplin problemleri ve mali zorluklar yaşadıkları saptanmıştır. Araştırmanın bulguları, Suriyeli öğrencilerin dil öğrenme konusunda çaba gösterdiklerini ancak istenen seviyeye ulaşamadıklarını; dil ve kültür farklılıklarının iletişim ve adaptasyon sorunlarına yol açtığını; önyargı ve dışlama gibi olumsuz davranışlarla karşılaştıklarını; ekonomik sıkıntılar nedeniyle eğitim materyallerini temin edemediklerini göstermektedir. Öğretmenlerin ise Suriyeli öğrencilerle iletişim kurmada zorlandıkları, tercüman kullanımı, sözlükler ve beden dilini içeren yöntemlerle anlaşmayı denemelerinin ders işleyişlerini olumsuz etkilediği belirlenmiştir.

Bucak'ın (2021) çalışmasında, göçmen çocukların ana sorunlarının konuşulan dilin bilinmemesi olduğu, kültürel farklılıklar nedeniyle adaptasyon zorlukları çektikleri, ailelerin yaşadıkları problemler sebebiyle çocuklarının eğitime yeterince önem veremedikleri ve kişisel bakım konusunda dikkatli olmadıkları sonuçlarına varılmıştır. Ek olarak, yerli velilerin göçmen velilere ve çocuklarına karşı negatif görüşlere sahip oldukları, kendi çocuklarının göçmen çocuklarla aynı sınıfta olmasını istemedikleri belirlenmiştir. Araştırmada, okullarda görevli yöneticilerin göçmen öğrencilerin okul devamlılığı ve akademik performansları hakkında bilgi alışverişinde göçmen velilerle iletişim kurmakta zorlandıkları, velilerin okul toplantılarına katılmadıkları, ailelerin dil bilmemesinin okul-aile işbirliğinin kurulmasında ciddi bir engel teşkil ettiği bulgularına ulaşılmıştır.

Arslan ve Ergül'ün (2021) araştırmasında, eğitim süreçlerinde dil engelleri nedeniyle uyum problemleri yaşandığı; sınıf içinde kültürel, gelişimsel ve yaşa bağlı farklılıkların çatışmalara yol açabildiği; akademik başarısızlıkların öğretmenler üzerinde baskı oluşturduğu; yerli ailelerin göçmen öğrencileri kabullenmekte güçlük çektiği sonuçları elde edilmiştir. Çalışmanın önerileri arasında, okul yöneticilerine, öğretmenlere, velilere ve öğrencilere kültürlerarası farkındalığı artırmak amacıyla çok kültürlü eğitimlerin sunulması yer almaktadır.

Özbek, Özdaş ve Kavan'ın (2021) çalışmasına göre; göçmen öğrencilerin en büyük engeli dil bariyeri olmuştur. Öğretmenler, bu dil sorununu hafifletmek için çeşitli

sosyal aktivitelerden yararlanmışlar, bu tür etkinliklere katılmakta tereddüt eden göçmen öğrenciler ise akranlarının ve öğretmenlerinin desteğiyle bu zorluğu aşmışlardır. Ayrıca, kültürel farklılıklarına rağmen göçmenlerin olumsuz bir şekilde karşılanmadığı gözlemlenmiştir.

Ayağa'nın (2020) yüksek lisans tezi, Türkiye'de yaşayan Suriyeli ortaokul öğrencilerinin din eğitimi konusunu Şanlıurfa örneği üzerinden incelemektedir. Tezin amacı, Suriyeli öğrencilerin din eğitimi ihtiyaçlarını, karşılaştıkları sorunları ve çözüm önerilerini ortaya koymaktır. Tezde belirtilen bulgulara göre, Suriyeli öğrenciler Türkiye'de din eğitimi almakta zorlanmaktadır; dil bariyeri, kültürel farklılıklar ve müfredattaki uyumsuzluklar önemli sorunlar olarak öne çıkmaktadır. Öğrenciler, Türk eğitim sistemindeki din derslerinin içeriğini anlamakta güçlük çekmektedir ve Arapça din eğitimi materyallerinin eksikliği de önemli bir ihtiyaç olarak belirtilmektedir. Suriyeli öğrencilerin din eğitimi konusundaki ihtiyaçlarının karşılanması için öğretmenlerin kültürlerarası eğitim konusunda desteklenmesi, Arapça din eğitimi materyallerinin geliştirilmesi ve Suriyeli din eğitimcilerinin istihdamı gibi çözüm önerileri sunulmaktadır. Tezde Türkiye'de yaşayan Suriyeli ortaokul öğrencilerinin din eğitimi konusunda çeşitli sorunlar yaşadığı ve bu sorunların giderilmesi için kapsamlı politikalara ihtiyaç duyulduğu ortaya konulmaktadır.

Bahboun (2019) çalışmasında iki ana bileşenden oluşan kapsamlı bir eğitim modeli önermektedir. Birinci bileşen, akıllı okullar açmak ve ebeveynlerin çocuklarını okul otobüsüne bindikleri andan itibaren takip etmelerini sağlamak için nesnelerin interneti objelerini kullanmaktadır. İkinci bileşen ise, kadınların evlerinden veya yeni yaşam alanlarından eğitimlerine devam etmelerini sağlayan bir uzaktan eğitim çerçevesidir. Ayrıca, araştırma önerilen modelin çocukların ve kadınların beslenme, sağlık ve taşıma konularında diğer avantajlar sağlama olasılığını göstermektedir.

İmamoğlu ve Çalışkan'ın (2017) araştırmasının amacı, ilkökul düzeyinde eğitim sağlayan okullarda öğretmenleri inceleyerek yaşanan zorlukları belirlemek, eksik ve yanlışları saptayarak çözüm yolları önermektir. Araştırma sonuçlarına göre, Suriyeli öğrencilerle ilgili tanımlar arasında öğretmenlerin birlik sağlayamadığı, öğretmenlerin gereken bilgiye sahip olmadığı, nasıl yardım alacaklarını ve hangi kurumlardan destek görebileceklerini bilmedikleri, Milli Eğitim Bakanlığı'nın velilere yönelik bildirgeler

yayımlamasına rağmen öğretmenlere yönelik açıklayıcı bir doküman sunmadığı ve iletişim güçlükleri nedeniyle sorunlar yaşandığı tespit edilmiştir.

Börü ve Boyacı'nın (2016) gerçekleştirdiği araştırmada, katılımcı öğretmenler ve mülteci öğrenciler, mültecilerin dil, ekonomik ve ailevi zorluklarla mücadele etmek zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bu gözlemden çıkan sonuç; mültecilerin dil becerilerindeki eksikliklerin eğitim sürecinde zorluklara ve başarısızlığa sebep olduğu, mülteci ailelerin ekonomik sıkıntıları nedeniyle mülteci öğrencilere maddi destek sağlanması gerektiğidir.

Er ve Bayındır'ın (2015) araştırmasında, sınıf öğretmenlerinin yaklaşık üçte birinin derslerinde mülteci öğrenci olduğu tespit edilmiştir. Bu öğretmenlerin büyük bir kısmı (%74,7), mülteci çocukların eğitimi konusunda hiçbir özel eğitim almamış olduklarını ifade etmişlerdir. Aynı çalışmada, öğretmenlerin %83,0'ının mülteci çocukların eğitimlerini başarıyla tamamlayamayacaklarına dair bir inanca sahip oldukları belirlenmiştir. Bu bulgular, İzmir'deki ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin bu alandaki yetersizliklerini göstermektedir ve eğitim sistemine mülteci öğrenci faktörünün entegrasyonunun zorunlu olduğunu ortaya koymaktadır.

Yiğit ve diğerleri (2021) yaptığı araştırmada Suriyeli öğrencilerin, okula uyum süreçlerinde akran desteğinin kritik bir rol oynadığını ifade etmektedir. Türk arkadaşlarının yardımı, sosyal entegrasyonlarını kolaylaştırmakta ve okula olan bağlılıklarını artırmaktadır. Ancak, bazı öğrenciler, dil problemleri nedeniyle sınıf içindeki etkileşimlerde zorluk yaşadıklarını belirtmektedirler.

Esen (2020), Türkiye'ye göç eden Suriyeli çocukların eğitim sistemine entegrasyon sürecini incelenmiştir. Bu araştırma, nitel bir yaklaşım kullanarak Suriyeli çocukların karşılaştığı eğitim sorunlarını ve bu sorunlara yönelik mevcut çözümleri ele almaktadır. Araştırma bulguları, bu çocukların Türk eğitim sistemine adaptasyon sürecinde dil engelleri, uyum sorunları ve kültürel farklılıklar gibi pek çok zorlukla karşılaştığını göstermektedir. Ayrıca, Suriyeli öğrencilerin akademik ve sosyal uyum süreçleri de değerlendirilmiş, öğrencilerin zaman içindeki gelişimleri ve karşılaştıkları engeller detaylı bir şekilde incelenmiştir. Çalışma, Suriyeli çocukların eğitim ihtiyaçlarını karşılamak ve bu süreçteki zorlukları aşmak için alınabilecek önlemlere dair öneriler sunmaktadır.

Koehler ve Schneider (2019), Avrupa'da son on yıllarda göçmen gençler ve ikinci nesil üzerinde yapılan karşılaştırmalı araştırma sonuçlarını, 2014 yılından bu yana Avrupa eğitim sistemlerinin büyük sayıda mülteci ve yeni gelen çocukları entegre etme zorluklarına verdiği kurumsal yanıtlarla karşılaştırmıştır. Özellikle işçi göçmenlerin çocukları olan ikinci nesil üzerine yapılan çalışmalar, farklı sistemlerdeki belirli kurumsal düzenlemelerin uzun vadeli etkilerinde önemli farklılıklar ortaya koymuştur. Bu farklılıklar, okulların ve eğitim sistemlerinin yeni göçmen çocuk akınına nasıl tepki verdiği konusundaki olası zararlı etkiler için dersler sunabilir. Bu makale, daha önceki göçmen çocuk deneyimlerinden öğrenilebilecek dersler ışığında, farklı Avrupa eğitim sistemlerinin mülteci ve diğer göçmen çocukların varlığına verdiği güncel yanıtları analiz eder. Ayrıca, bu yanıtların, genellikle diğer göçmenlerden daha dezavantajlı bir durumda olan mülteci gençlerin özel zorluklarına ve durumlarına nasıl uyum sağladığını da değerlendirir. Öte yandan, mülteci öğrencilere yönelik bazı anlık önlemlerin, ilgili eğitim sistemlerinin kalıcı özellikleri haline gelme potansiyeli taşıdığı belirtilmektedir.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölüm araştırmanın modeli, veri toplama aracı, verilerin toplama süreci ve verilerin analiz teknikleri hakkında bilgiler içermektedir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Araştırmanın konusu hakkında derinlemesine ve detaylı bilgileri elde etmek için nitel yöntem tercih edilmiştir. Nitel araştırmanın temel amacı, bireylerin yaşantılarını, olayları kendi zihin yapıları içinde nasıl değerlendirdiklerini keşfetmek, bu sürecin kapsamını belirlemek ve kişilerin deneyimlerini nasıl yorumladıklarını açıklamaktır. Nitel araştırmanın odak noktası, olayları araştırmacı gözü yerine katılımcıların gözünden incelemektir. İncelenen fenomenin, bir durum olarak kabul edilebilmesi için onun tanımlanması ve sınırlarının çizilmesi temel bir yöntemdir. İncelenen fenomende, mülakat yapılacak kişilerin veya gerçekleştirilecek gözlemlerin sınırları belirlenebilirse, bu bir durum olarak değerlendirilebilmektedir (Merriam, 1998).

Araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, bir sistemin işleyişini belirli bir mantığa dayanarak ve derinlemesine veri toplama sürecini içeren bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell, 2015). Yin'e (2009) göre, durum çalışması, araştırmacının değişkenler üzerinde kontrolü olmadan aktüel süreçlerde "nasıl" ve "neden" sorularını yanıtlamak amacıyla tercih edilen bir yöntemdir. Yıldırım ve Şimşek'e (2011) göre ise, durum çalışması, kontrol edilemeyen bir fenomenin nasıl ve nedenine odaklanarak detaylı incelenmesini sağlayan bir metodolojidir. Araştırılan konunun sınırlarının netleştirildiği ve fenomenin gerçek çevresinde detaylı bir şekilde incelendiği belirtilmektedir (Birinci vd., 2009). Creswell'e (2011) göre, bahsi geçen sınırlandırma, bir durumun zaman, mekan veya fiziksel sınırlar açısından diğerlerinden ayrışmasını ifade eder. Bu bağlamda, incelenen konu bir kişi,

bir program ya da bir sınıf olabilir. Ayrıca, incelenen durum eğitim programları gibi uygulama süreçlerini de içerebilir.

Durum çalışmaları, tek bir veri toplama teknikleri veya araçlarına bağlı kalmadan, çeşitli kaynaklardan bilgilerin elde edilmesiyle derinlemesine analizlerin gerçekleştirildiği araştırmalardır. Araştırmacılar, incelenen durumu kapsamlı bir şekilde anlamak için çeşitli veri türlerine başvururlar (Creswell, 2011). Bu araştırma modelinde, araştırma sorularını yanıtlamada yardımcı olacağına inanılan herhangi bir veri toplama tekniği, araç ve analiz yöntemi tercih edilebilir (Merriam, 1998). Durum çalışması yöntemi, özellikle karmaşık sosyal fenomenlerin incelenmesinde, bireylerin yaşadıkları gerçek durumlar üzerinden yoğun bir anlayış geliştirilmesine olanak tanıdığından bu yöntem seçilmiştir. Adıyaman'daki Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerine özgü zorlukları ve bu zorluklara yönelik çözüm yollarını, öğrencilerin, velilerin ve öğretmenlerin doğrudan ifadeleriyle ortaya konulması istenmiştir.

3.2.Katılımcılar

Araştırmanın çalışma grubunu amaçlı örnekleme yönteminden ölçüt örnekleme ile seçilen sınıfta Suriyeli öğrenci bulunan 6 öğretmen 7 Suriyeli öğrenci ve bu öğrencilerin velisi olan 7 veliden oluşmaktadır. Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Burada sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Katılımcılar Öğrt., Öğrn. Ve Veli olarak kodlanmıştır. Öğrencilerin demografik özellikleri Tablo 1' de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Öğrencilerin Yaşı, Türkiye'ye Geliş Tarihi ve Eğitim Bilgileri

Öğrenci No	Yaş	Türkiye'ye Geliş Yılı	Sınıf Seviyesi	Okula Başlama Yaşı
Öğrn.1	12	2016	4. Sınıf	8
Öğrn.2	12	2016	4. Sınıf	8
Öğrn.3	11	2016	4. Sınıf	6
Öğrn.4	11	2015	4. Sınıf	7

Öğrenci No	Yaş	Türkiye'ye Geliş Yılı	Sınıf Seviyesi	Okula Başlama Yaşı
Öğrn.5	10	2017	4. Sınıf	5
Öğrn.6	11	2017	4. Sınıf	7
Öğrn.7	12	2018	4. Sınıf	7

Tablo 1, öğrencilerin çoğunun Türkiye'ye geldikten kısa bir süre sonra eğitim hayatına başladığını göstermektedir. Çoğunlukla, Türkiye'ye geliş ve okula başlama arasında birkaç yıl fark göstermektedir. Öğrencilerin yaşları ve sınıf seviyeleri de benzerlik göstermekte; hepsi 4. sınıfta eğitimlerine devam etmektedirler.

Tablo 2.

Katılımcıların Cinsiyetlerini Gösteren Tablo

Gruplar	Kadın	Erkek
Öğretmenler	1	5
Veliler	4	3
Öğrenciler	5	2

Tablo 2' de, araştırmaya katılan öğretmenlerin 5'i erkek, 1'i kadinken; velilerden 4'ü kadın, 3'ü erkektir. Öğrenciler arasında ise 5 kız, 2 erkek bulunmaktadır.

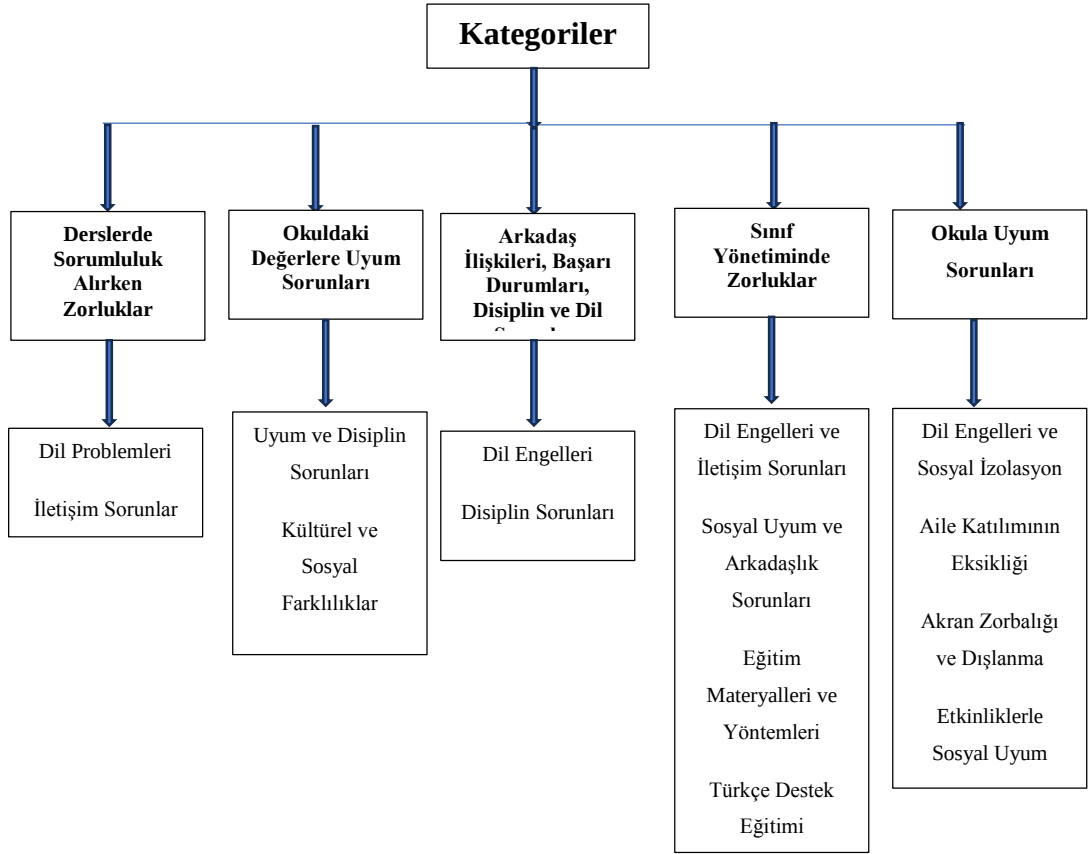
3.3.Verileri Toplama Teknikleri

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formu ilgili alan yazın dikkatli bir biçimde araştırıldıktan sonra, uzman görüşü alınarak oluşturulmuştur. Görüşme formları, öğretmen görüşme formu 5, veli görüşme formu 7 ve öğrenci görüşme formu 7 olmak üzere, açık uçlu sorular yer almaktadır (Ek2, Ek3, Ek4). Etik Kurul izni alındıktan sonra mülakatlar yapılmıştır (Ek1). Suriyeli öğrenciler ve öğrencilerin velileriyle yapılan görüşmeler, tercüman aracılığıyla yapılmıştır. Sorular, Suriyeli ilkökul öğrencilerinin, okula başladıkları dönemde ve halen yaşadıkları sorunları öğrenci, öğretmen ve veli görüşleriyle ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

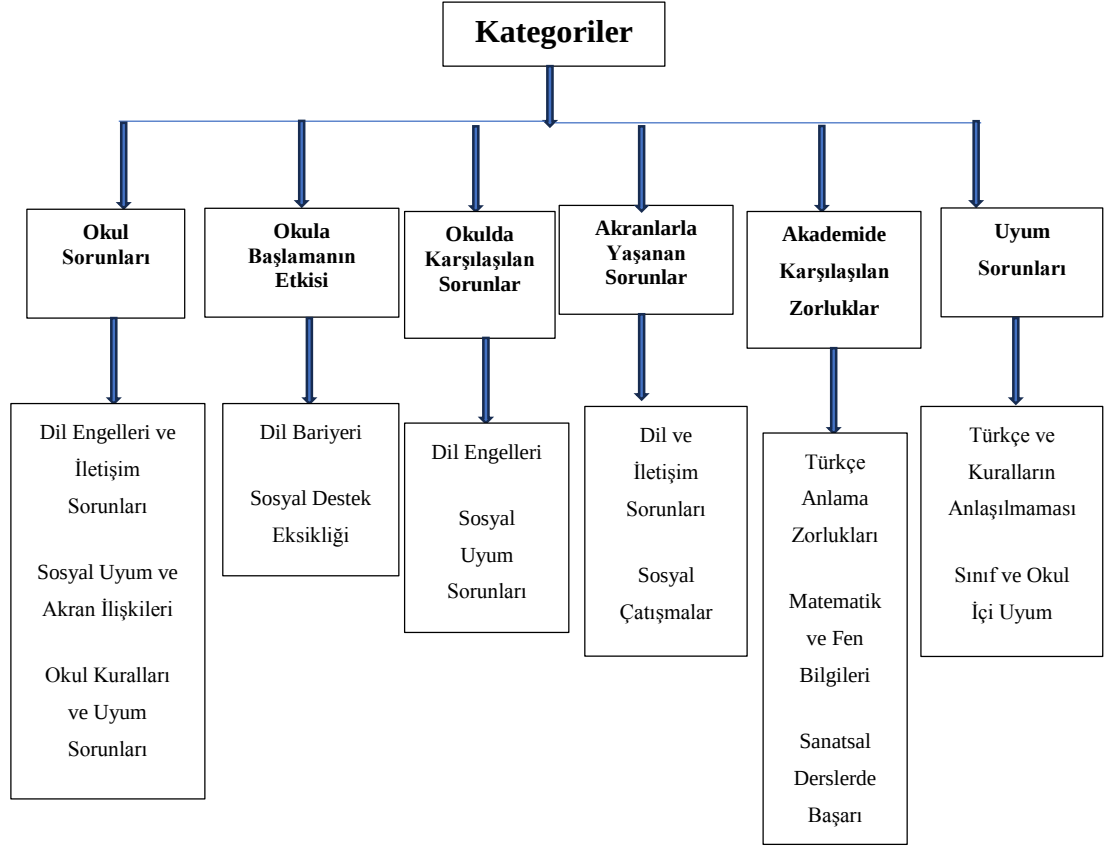
3.4.Verilerin Analizi

Niteliğe dayalı araştırmalarda, verilerin düzenlenmesi, ön gözden geçirme, kodlanarak kategorilere ayrılması, bu kategorilerin sunulması ve sonuçlarının değerlendirilmesi yer almaktadır (Creswell, 2017). Katılımcılarla yapılan görüşmeler sırasında toplanan bilgiler, içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleri ile ele alınmış, zaman zaman katılımcı ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Analizde, katılımcı görüşlerinin sınıflandırılmasıyla kodlar belirlenmiş, bu kodlar aracılığıyla kategoriler oluşturulmuştur.

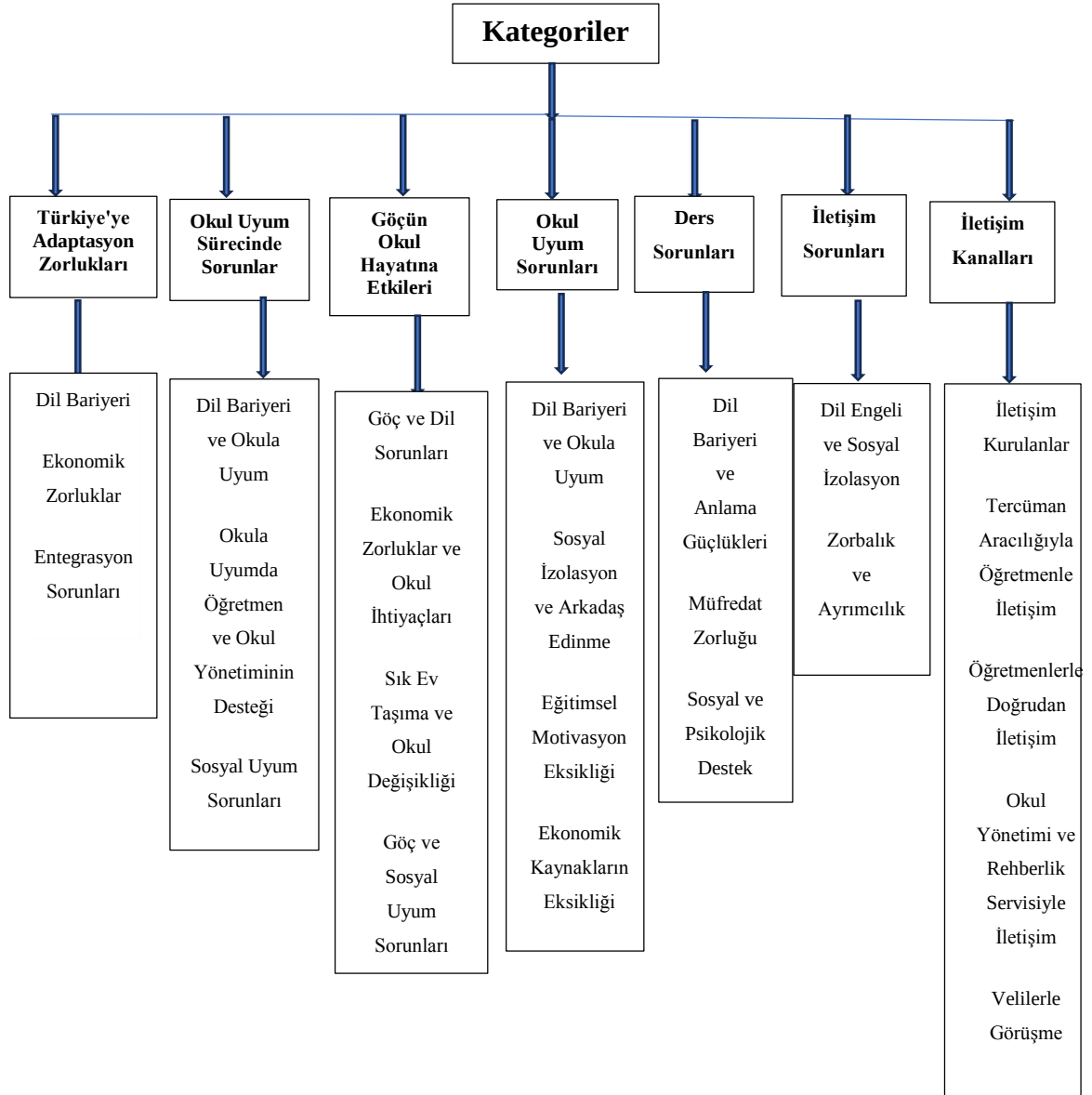
Veriler kategorize edilirken her bir çalışma grubundan (öğretmen Şekil 1, öğrenci Şekil 2, veli Şekil 3) alınan cevaplar konu ve kapsam çerçevesinde birbiriyle örtüşenler gruplandırılmıştır. Daha sonra elde edilen bu gruplandırılmış cevaplar bir kategori ismi verilerek sınıflandırılmış ve çalışmanın bulgular kısmındaki kategoriler elde edilmiştir. Sonrasında ise bu kategorilere yönelik genel görüşler tabloların altında verilmiştir. Ayrıca bu görüşleri temsilen bazı katılımcıların yanıtı da tablo altı yazılarına eklenmiştir.

Şekil 1. Öğretmen Mülakatları Sonucu Oluşan Şema

Şekil 2. Öğrenci Mülakatları Sonucu Oluşan Şema

Şekil 3. Veli Mülakatları Sonucu Oluşan Şema

BÖLÜM 4

BULGULAR

Bu bölümde çalışma grubunda yer alan öğretmen, öğrenci ve velilerle yapılan mülakatlar sonucunda elde edilen verilerin analizine yer verilmiştir. Veriler kategorize edilmiş ve tablolastırılarak yorumlanmıştır.

4.1.Öğretmen Görüşleri

Bu alt başlıkta öğretmenlere sorulan sorulara verilen cevapların analizleri yer almaktadır.

Suriyeli öğrencilerinin derslerde sorumluluk alırken yaşadıkları sorunları belirlemeye yönelik olarak sınıf öğretmenlerine “*Suriyeli öğrencilerinizin derslerde sorumluluk alırken yaşadığı zorluklar var mı? Varsa bunlar nelerdir ve bu zorlukların üstesinden gelmek için neler yapıyorsunuz?*” sorusu sorulmuş, öğretmenlerin verdikleri cevaplar analiz edilerek Tablo 3.’te sunulmuştur.

Tablo 3.

Öğrencilerin derste sorumluluk almada karşılaştıkları sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri

Kategoriler	f	Katılımcılar
Sorunlar		
Dil problemleri	6	Öğrt.1, Öğrt.2, Öğrt.3, Öğrt.4, Öğrt.5, Öğrt.6
İletişim sorunları	3	Öğrt.1, Öğrt.5, Öğrt.6
Çözüm yöntemleri		
Basitleştirilmiş ders içeriği ve anlatım	3	Öğrt.1, Öğrt.3, Öğrt.5
Türkçe destek eğitimi	3	Öğrt.4, Öğrt.5, Öğrt.6

Kategoriler	f	Katılımcılar
Ekstra zaman ve çaba	1	Öğrt.2

Tablo 3’ te, öğretmenlerin verdikleri cevapların analizi sonucunda iki kategoriye ulaşılmıştır. Birinci kategori, öğrencilerin yaşadıkları sorunları ifade eden “Sorunlar”, ikinci kategori ise öğretmenlerin önerdikleri “Çözüm Yöntemleri” kategorileri oluşturmaktadır. Sorunlar kategorisi başlığı altında, dil problemi ve iletişim sorunları kategorileri, çözüm yöntemleri kategorisi başlığı altında basitleştirilmiş ders içeriği ve anlatım, Türkçe destek eğitimi ve ekstra zaman ve çaba kategorilerine ulaşılmıştır.

Birinci kategori olan “Sorunlar” kategorisinde tüm katılımcılar, Suriyeli öğrencilerin dil problemleri yaşadığını belirtmiştir. İletişim problemlerinin dersleri anlamada ve katılımda önemli engeller oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Bu tür iletişim sorunları, öğrenme sürecini daha da karmaşık hale getirmektedir. Bu durumun, öğrencilerin ders içindeki katılımlarını ve sorumluluklarını yerine getirme yeteneklerini önemli ölçüde etkilediğini belirtmişlerdir. Başlıca öğretmen görüşleri şu şekildedir:

"Sınıftaki Suriyeli öğrencilerim sorumluluk alırken çok fazla dil problemi yaşıyorlar. Bu yüzden derste konuşmaktan çekiniyorlar." (Öğrt.1)

"Dilden kaynaklanan sorunlardan dolayı fazla sorumluluk vermemeye çalıştım. Kendilerini sınıfa ait hissedemiyorlar" (Öğrt.2)

"Derslerde yaşadığım temel problem iletişim problemi. Dil problemi bütün iletişimi kötü etkiliyor" (Öğrt.5)

“Çözüm Yöntemleri” kategorisinde yukarıda ifade edilen sorunların çözümleri için öğretmenlerin uyguladığı çözüm yöntemlerine yer verilmiştir. Öğrt.1 ve Öğrt.3, ders içeriğini basitleştirerek ve sade bir dil kullanarak öğrencilere yardımcı olduklarını belirtmişlerdir:

"Anlayabilecekleri şekilde dersi basit anlatıyorum"(Öğrt.1)

"Bu yüzden olabildiğince basit bir dilde anlatmaya çalışıyorum"(Öğrt.3)

Türkçe destek eğitimi kategorisinde, öğretmenler bu yaklaşımın, öğrencilerin daha iyi anlamalarına ve derslere daha etkin katılmalarına olanak tanımaktadır. Öğrencilere yönelik Türkçe destek eğitimi sağladıklarını belirtmişlerdir. Bu destek,

öğrencilerin dil becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmakta ve ders içeriğini daha iyi anlamalarını sağlamaktadır. Öğretmenler bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Dil problemi yaşayan Suriyeli öğrencilerimi okulda açılan Türkçe destek eğitim kurslarına yönlendiriyorum" (Öğrt.4)

"Bunun için Türkçe destek eğitim kursuna gönderiyorum. Orada dil eğitimi için özel eğitim veriliyor dil öğretmenleri tarafından." (Öğrt.5)

Ekstra zaman ve çaba kategorisinde, öğretmenler yaşanan dil probleminin çözümüyle ilgili, Suriyeli öğrencilere daha fazla zaman ayırıp, onların dersi daha iyi anlamalarında ekstra çaba gösterilmesi gerektiğini ifade etmiştir:

"Suriyeli öğrencilerin dil sorununu çözmesi için özel ilgiye alakaya ihtiyacı var." (Öğrt.2)

Suriyeli öğrencilerinin okuldaki değerlere uyum sağlama sürecinde yaşadıkları sorunları belirlemek amacıyla sınıf öğretmenlerine "Suriyeli öğrencilerinizin okuldaki değerlere uyum sağlamada yaşadığı sorunlar var mı? Varsa bunlar nelerdir ve bu sorunları nasıl çözüyorsunuz?" sorusu yöneltilmiş, öğretmenlerden alınan cevaplar analiz edilerek Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4.

Suriyeli öğrencilerin okul değerlerine uyumunda yaşanan sorunları ve çözüm yöntemleri

Kategoriler	f	Katılımcılar
Sorunlar		
Uyum zorlukları ve disiplin sorunları	2	Öğrt.1, Öğrt.2
Kültürel ve sosyal farklılıklar	2	Öğrt.2, Öğrt.6
Çözüm yöntemleri		
Eğitim materyalleri ve yöntemleri	2	Öğrt.4, Öğrt.5
Ebeveyn katılımı	2	Öğrt.2, Öğrt.3
Ekstra eğitim ve etkinlikler	3	Öğrt.2, Öğrt.3, Öğrt.5

Tablo 4' te, öğretmenlerin verdikleri cevapların analizi sonucunda iki kategoriye ulaşılmıştır. Birinci kategori, öğrencilerin yaşadıkları sorunları ifade eden “uyum zorlukları ve disiplin sorunları ile kültürel ve sosyal farklılıklar”, ikinci kategori ise öğretmenlerin önerdikleri “Çözüm Yöntemleri” kategorilerinden oluşmaktadır. Sorunlar kategorisi başlığı altında uyum zorlukları ve disiplin sorunları ve kültürel ve sosyal farklılıklar kategorilerine, çözüm yöntemleri kategorisi başlığı altında eğitim materyalleri ve yöntemleri, ebeveyn katılımı ve ekstra eğitim ve etkinlikler kategorilerine ulaşılmıştır.

Birinci kategoride olan uyum zorlukları ve disiplin sorunları kategorisi için öğretmenler öğrencilerin okul disiplinine uyumda ve değerleri benimsemekte zorlandıklarını ve bu durumun, savaşın bıraktığı travmalardan ötürü olabileceğini ifade etmişlerdir. Örnek öğretmen görüşleri şu şekildedir:

"Değerler noktasında çok farklılık yaşanmıyor, sadece kurallara ayak uydurmada sorun yaşıyorlar." (Öğrt.1)

"Savaşın bıraktığı travma onların daha hırçın ve uyuma zorluk çıkarmasına sebep oluyor." (Öğrt.2)

Sorunlar kategorisinde ki bir diğer kategori kültürel ve sosyal farklılıklar için öğretmen görüşleri şu şekildedir:

"Ailelerin kültür ve yaşam farklılığı da bizim değerlerimizi çocuğun benimsemesine engel oluyor." (Öğrt.2)

"Aradaki sosyal ve kültürel farklılıklar okuldaki değerlere uyum sağlamalarındaki en büyük sorun." (Öğrt.6)

Bu durum çocukların okul kültürüne ve diğer çocuklarla olan sosyal farklılıklara uyumda sorun yaşamalarına sebep olmaktadır.

Yukarıda belirtilen sorunların çözümü için “Çözüm yöntemleri” kategorisinde öğretmenler üç farklı çözüm yöntemi uyguladıklarını belirtmişlerdir.. Öğretmenler eğitim materyalleri ve yöntemleri kategorisine uygun, öğrencilerin değerleri daha iyi anlamaları için görsel materyaller ve videolar kullanmaktadır. Kullanılan bu yöntem ve materyallerle kültürel ve uyum için değerler eğitimi daha net ve daha anlaşılır ifade edildiğini şu şekilde belirtmişlerdir:

"Değerlerimizi yazı ve sözle değil, görsel materyallere ağırlık vererek anlatmaya çalışıyorum" (Öğrt.4)

"Çünkü dersleri akıllı tahtadan açtığım kısa videolarla işliyorum. Görsellerle daha iyi anlıyorlar." (Öğrt.5)

Yukarıda ifade edilen sorunların bir diğer çözümü için öğretmenler, ebeveyn katılımının önemine vurgu yaparak, öğrencilerin okul değerlerine uyum sürecinde ailelerin desteğinin kritik olduğunu ifade etmişlerdir. Ebeveynlerle yapılan ziyaretlerle çocuklar için uyum sürecini sağlamayı amaçladıklarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Bunu çözmek için ailelerle toplantı yaptım. Ev ziyaretlerinde bulundum." (Öğrt.2)

"Bunu aşmak için önce velilerle özel görüşmeler sağlıyoruz." (Öğrt.3)

Öğretmenler tarafından düzenlenen ekstra eğitimler ve etkinlikler, öğrencilerin değerleri daha iyi kavramalarına yardımcı olmuştur. Bu tür yaklaşımlar, öğrencilerin daha okula ve değerlere hızlı uyum sağlamalarına ve eğitim süreçlerine etkin bir şekilde katılmalarına olanak tanımaktadır. Yapılan etkinliklerin sorunun çözümünde etkili olduğunu şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Çocukları okula uyumda ve değerleri benimseme de etkinliklere kattım. Onların özellikle değerler eğitimi derslerinde aktif katılımını sağlayarak bu sorunu büyük ölçüde çözdüm." (Öğrt.2)

"Çocuklarda bu durumu aşmak için değerler eğitimin verildiği konularda ekstra etkinlikler yapıyoruz." (Öğrt.3)

Suriyeli öğrencilerin arkadaş ilişkileri, başarı durumları, disiplin ve dil sorunları gibi çeşitli alanlarda karşılaştıkları zorlukları ortaya koymak için sınıf öğretmenlerine *"Suriyeli öğrencilerinizin arkadaş ilişkileri, başarı durumları, disiplin ve dil sorunları gibi alanlarda karşılaştıkları sorunlar var mı? Varsa bunlar nelerdir ve bu sorunlara yönelik çözüm stratejileriniz nelerdir?"* sorusu sorulmuş, öğretmenlerin verdikleri cevaplar analiz edilerek Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5.

Suriyeli öğrencilerin sosyal uyum ve akademik başarıda yaşadıkları sorunları ve çözüm stratejileri

Kategoriler	f	Katılımcılar
<i>Sorunlar</i>		
Arkadaşlık ve sosyal uyum sorunları	6	Öğrt.1, Öğrt.2, Öğrt.3, Öğrt.4, Öğrt.5, Öğrt.6
Dil engelleri	6	Öğrt.1, Öğrt.2, Öğrt.3, Öğrt.4, Öğrt.5, Öğrt.6
Disiplin sorunları	4	Öğrt.3, Öğrt.4, Öğrt.5, Öğrt.6
<i>Çözüm yöntemleri</i>		
Dil eğitimi	5	Öğrt.2, Öğrt.3, Öğrt.4, Öğrt.5, Öğrt.6
Sosyal ve kültürel entegrasyon	5	Öğrt.1, Öğrt.2, Öğrt.4, Öğrt.5, Öğrt.6
Akran zorbalığının önlenmesi ve davranış yönetimi	2	Öğrt.5, Öğrt.6

Tablo 5’ te, öğretmenlerin verdikleri cevapların analizi sonucunda iki kategoriye ulaşılmıştır. Birinci kategori “Sorunlar” ikinci kategori ise öğretmenlerin önerdikleri “Çözüm Yöntemleri” kategorilerinden oluşturmaktadır. Sorunlar kategorisi başlığı altında arkadaşlık ve sosyal uyum sorunları, dil engelleri ve disiplin sorunları kategorilerine, çözüm yöntemleri kategorisi başlığı altında dil eğitimi, sosyal ve kültürel entegrasyon ve akran zorbalığının önlenmesi ve davranış yönetimi kategorilerine ulaşılmıştır.

“Sorunlar” kategorisinin birinci alt kategorisi olan arkadaşlık ve sosyal uyum sorunlarında, Tüm öğretmenler Suriyeli öğrencilerin hem Türk hem de diğer Suriyeli öğrencilerle sosyal ilişkilerde zorlandıklarını belirtmişler. Özellikle dil engelleri nedeniyle, Suriyeli öğrencilerin, arkadaş grupları içerisinde izolasyona uğradıkları vurgulanmıştır. Başlıca öğretmen görüşleri şu şekildedir:

"Türk öğrencilerle arkadaşlık kurmuyorlar. Dil sorunu onları kendi içlerine çekilmelerine sebep oluyor" (Öğrt.1)

“Suriyeli öğrencilerimiz maalesef Türk arkadaşları tarafından çoğu zaman dışlanıyorlar.” (Öğrt.4)

“Arkadaşlık ilişkilerinde kendi Arap arkadaşlarıyla gruplaşarak geziyorlar ve oynuyorlar.” (Öğrt.5)

Dil engelleri sorunları kategorisinde, tüm öğretmenler tarafından öğrencilerin eğitim başarısı ve sosyal uyumu üzerinde ciddi etkileri olduğu şeklinde ifade edilmiştir. Başlıca görüşler şu şekildedir:

“Türkçe dilini yeterli ölçüde bilmeyip anlamadıkları için en büyük sorun dil problemi” (Öğrt.2)

“Türk öğrencilerle oynarken bazı anlaşmazlıkları birbirlerini anlayamadıklarından çözemiyorlar.” (Öğrt.5)

“Dil farklılığından kaynaklı iletişim sorunu, kabul edilememe, okul kültürüne ve disiplinine uyum sağlayamama, sosyal faaliyetlere katılmada isteksizlik, Suriyeli arkadaşlarıyla gruplaşmadan kaynaklı anlaşmazlıklar gibi sorunlar olmaktadır. Bunları aşmak çok büyük sıkıntı.” (Öğrt.3)

Disiplin sorunları kategorisinde, özellikle sosyal uyum ve dil sorunlarından kaynaklanmaktadır. Temelinde dil sorunu olan disiplin sorununa öğretmenler şu şekilde değinmişlerdir:

“Okuldaki disiplin sorunu genelde arkadaşlık ilişkilerinde yaşanan sorunlar. Anlaşmıyorlar, birbirlerini anlamıyorlar bu da sürekli sorun çıkmasına sebep oluyor.” (Öğrt.5)

“Dil ile ilgili sorun başarı durumlarını da oldukça olumsuz etkiliyor. Farklı bir kültürde olmaları dili anlamamaları arkadaşları ile ilişkilerinde olumsuz etki yaratıyor ve beraberinde disiplin sorunlarını da ortaya çıkarıyor” (Öğrt.6)

Yukarıda belirtilen sorunların çözümüyle ilgili “Çözüm yöntemleri” kategorisinde grup etkinlikleri, dil kursları, sosyal kaynaşma faaliyetleri ve özel eğitim destekleri bulunmaktadır. Çözüm yöntemleri dil eğitimi, sosyal ve kültürel entegrasyon, akran zorbalığının önlenmesi ve davranış yönetimi olarak incelenmiştir.

Dil eğitimi kategorisi, katılımcıların çoğunluğu tarafından öne çıkan bir çözüm yöntemi olarak görülmüştür. Öğretmenler dil eğitiminin sadece eğitim başarısını değil,

sosyal uyumu, arkadaşlık ilişkilerini, disiplin sorunları vb. birçok problemin çözümünde önemli destek sağladığını ifade etmektedirler. Başlıca öğretmen görüşü şu şekildedir:

“Bunun çözümü için en iyi yapacağımız şey kurs vermek. Suriyeli öğrencileri dil konusunda destek almaları için Türkçe kurslarına yönlendiriyorum.” (Öğrt.2)

Sosyal ve kültürel entegrasyon kategorisi, tüm katılımcılar tarafından vurgulanan ve üzerinde durulan bir diğer önemli çözüm stratejisidir. Bu entegrasyon sürecini Suriyeli ve Türk öğrencilerinin karşılıklı etkileşimi ile çözdüğünü, öğretmenler başlıca şu şekilde ifade etmiştir:

“Ve onları Türk öğrencilerle özellikle eşleştiriyorum. Böylelikle ilk kaynaşmayı sağlayıp onların Türkçe diline de ısınmalarını sağlıyorum.” (Öğrt.1)

“Arkadaşlık ilişkileri içinde Suriyeli ve Türk öğrencilerinin karışık katılım sağladığı grup etkinlikleri yapıyorum” (Öğrt.2)

Akran zorbalığının önlenmesi ve davranış yönetimi kategorisinde ise daha az sayıda öğretmen tarafından dile getirilmiş olup, bu tür disiplin sorunlarının çözümüne yönelik stratejiler genellikle okul yönetimi ile işbirliği içinde ele alınmıştır. Buna ilişkin öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“Bu tür zorbalıklar disipline aykırı davranış olduğundan okul yönetimine kadar çıkıyor ve sorunları okul yönetimiyle beraber çözüyoruz.” (Öğrt.5)

“Akran zorbalığının veya davranış bozukluğundan kaynaklanan disiplin sorunlarının çözümü için okul yönetimine başvurmak zorunda kalıyorum.” (Öğrt.6)

Sınıf yönetiminde karşılaşılan zorlukları ve bu zorlukların üstesinden gelmek için izlenen stratejileri belirlemek amacıyla öğretmenlere *“Sınıf yönetiminde karşılaştığınız zorluklar nelerdir ve bu zorlukları aşmak için hangi stratejileri takip ediyorsunuz?”* sorusu yöneltilmiş, öğretmenlerin verdikleri cevaplar analiz edilerek Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6.

Sınıf yönetiminde öğretmenlerin karşılaştıkları zorluklar ve çözüm stratejileri

Kategoriler	f	Katılımcılar
Sorunlar		

Kategoriler	f	Katılımcılar
Dil engelleri ve iletişim sorunları	6	Öğrt.1, Öğrt.2, Öğrt.3, Öğrt.4, Öğrt.5, Öğrt.6
Sosyal uyum ve arkadaşlık ilişkileri sorunları	2	Öğrt.1, Öğrt.2
Çözüm yöntemleri		
Eğitim materyalleri ve yöntemleri	3	Öğrt.1, Öğrt.2, Öğrt.3
Türkçe destek eğitimi	3	Öğrt.3, Öğrt.5, Öğrt.6

Tablo 6’ da, öğretmenlerin verdikleri cevapların analizi sonucunda iki kategoriye ulaşılmıştır. Birinci kategori, öğrencilerin yaşadıkları sorunları ifade eden “Sorunlar”, diğeri ise “Çözüm Yöntemleri” kategorisini oluşturmaktadır. Sorunlar kategorisi başlığı altında dil engelleri ve iletişim sorunları ve sosyal uyum ve arkadaşlık ilişkileri sorunları kategorilerine, çözüm yöntemleri kategorisi başlığı altında eğitim materyalleri ve yöntemleri ve Türkçe destek eğitimi kategorilerine ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin verdikleri cevapların analizi sonucu ulaşılan “Sorunlar” kategorisinde, dil engelleri ve iletişim sorunları ile sosyal uyum ve arkadaşlık sorunlarını içermektedir.

Dil engelleri ve iletişim sorunları kategorisinde, tüm öğretmenler tarafından dil engellerinin öğrencilerin derslere katılımını ve sınıf içi etkileşimlerini olumsuz etkilediği şeklinde ifade edilmiştir. Başlıca öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“Dil problemi burada çocuğun benim söylediklerimi önemsememesine sebep oluyor. Çünkü onu uyardığımı anlamıyor.” (Öğrt.2)

Sosyal uyum ve arkadaşlık sorunları kategorisinde, öğretmenler Suriyeli öğrencilerin sınıf içinde Türk öğrencilerle ve diğer Suriyeli öğrencilerle sosyal ilişkiler kurmada zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun sınıf yönetimini de zorlaştırdığını şu şekilde ifade edilmiştir:

“Sınıf yönetiminde genellikle arkadaşları arasındaki sıkıntılardan dolayı zorluk yaşıyorum. Birbirlerini anlamadıklarından söz verdiğim zamanlar biraz uzuyor ve dersi sıkıcı bir hale getirebiliyor.” (Öğrt.1)

Öğretmenlerin görüşlerinin analizi sonucunda Tablo 6’ da ulaşılan sorunların “Çözüm yöntemleri” kategorisinde eğitim materyalleri ve yöntemleri, öğretmenler tarafından öğrencilerin dil engellerini aşmalarına yardımcı olmak için kullanılmaktadır. Dil engelleri nedeniyle öğrencilere uygun öğretim stratejileri uyguladıklarını şu şekilde belirtmişlerdir:

“Bu zamanlarda konuyu daha da basitleştirmeye çalışıyorum ki Suriyeli öğrenciler utanıp derse katılımda kendilerini geri çekmesinler. Onların derse aktif katılımını sağlamaya çalışıyorum.” (Öğrt.1)

“Bunun dışında diğer Suriyeli öğrenciler için bütün sınıfın katılımının olacağı etkinlikler ve anlatım yöntemleri uyguluyorum.” (Öğrt.2)

“Hiç bilmeyenle çok iyi bilen eşleştirdim, ödev arkadaşı seçtim. Ödevleri ve etkinlikleri ona da anlatıyor. Bu yöntem sayesinde sınıf yönetiminde bana çıkardıkları zorlukları çözebiliyorum.” (Öğrt.3)

Sınıf yönetiminde karşılaşılan zorlukların çözümüne ilişkin ulaşılan Türkçe destek eğitimi kategorisi, öğretmenler tarafından önemli bir çözüm olarak vurgulanmıştır. Öğretmenler bu kursların öğrencilerin dil yeteneklerini ve sınıf içi etkileşimlerini geliştirmede faydalı olduğunu şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Bu yüzden onları Türkçe destek eğitimine gönderiyorum.” (Öğrt.3)

“Onun dışında Türkçe destek kursuna gönderiyorum onları. Orada aldıkları eğitim sınıf yönetiminde karşılaştığım birçok zorluğu ortadan kaldırdı.” (Öğrt.5)

“ Bunun için Türkçe destek kursuna gönderiyorum. Faydasını görüyorum.” (Öğrt.6)

Suriyeli öğrencilerin sosyal anlamda okula uyumlarıyla ilgili karşılaşılan zorlukları tespit etmek üzere öğretmenlere *“Suriyeli öğrencilerinizin sosyal anlamda okula uyumlarıyla ilgili karşılaştığınız zorluklar var mı? Varsa bunlar nelerdir ve bu zorlukları aşmak için neler yapıyorsunuz?”* sorusu sorulmuş, öğretmenlerden alınan cevaplar analiz edilerek Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7.

Suriyeli öğrencilerin okula uyumda karşılaştıkları sosyal uyum sorunları ve çözüm yolları

Kategoriler	f	Katılımcılar
Sorunlar		
Dil engelleri ve sosyal izolasyon	5	Öğrt.1, Öğrt.2, Öğrt.3, Öğrt.5, Öğrt.6
Aile katılımının eksikliği	1	Öğrt.1
Akran zorbalığı ve dışlanma	1	Öğrt.4
Çözüm yöntemleri		
Etkinliklerle sosyal uyum sağlama	4	Öğrt.1, Öğrt.3, Öğrt.5, Öğrt.6
Tercüman kullanımı ve birebir görüşmeler	1	Öğrt.2

Tablo 7’ de, öğretmenlerin yanıtlarından elde edilen analiz sonucunda “Sorunlar” ve “Çözüm yöntemleri” başlığında iki kategoriye ulaşılmıştır. “Sorunlar” kategorisinde dil engelleri ve sosyal izolasyon, aile katılımının eksikliği, akran zorbalığı ve dışlanma adıyla alt kategorilere, “Çözüm yöntemleri” kategorisinde ise etkinliklerle sosyal uyum sağlama, tercüman kullanımı ve birebir görüşmeler adıyla alt kategorilere ulaşılmıştır.

Sorunlar kategorisinde, tüm öğretmenler, dil engellerinin öğrencilerin sosyal anlamda uyum sağlamalarını zorlaştırdığını belirtmişlerdir. Bu uyumsuzlukların temel sebebinin dil problemi ve öğrencilerin kendilerini mülteci olarak görmeleri olduğunu ifade etmişlerdir. Bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“Sosyal anlamda uyumsuzluklarının temel sebebi dil problemi ve kendilerini mülteci olarak görmeleri. Arkadaş ve sınıf ortamında anlamadıkları bir durumda hemen geri çekiliyorlar ve ortamdaki herkesin onları dışladığını düşünüyorlar.” (Öğrt.1)

“Sosyal anlamda uyum sağlamadaki zorluğunda birincil nedenin dil olduğu kanısındayım.” (Öğrt.6)

Aile katılımının eksikliği kategorisinde bazı öğretmenler, öğrencilerin sosyal uyum sürecinde ailelerin yeterince ilgili ve destekleyici olmadığını şu şekilde vurgulamışlardır:

"Aileler çocukların okul ortamıyla pek ilgilenmiyorlar" (Öğrt.1)

Akran zorbalığı ve dışlanma kategorisinde, öğrencilerin akranları tarafından dışlanması ve zorbalığa maruz kalması durumu da dil probleminin ortaya çıkardığı bir diğer sorun. Bu sorunu yaşayan öğretmen, yaşanan durumu şu şekilde dile getirilmiştir:

" Suriyeli öğrencilerimiz maalesef Türk arkadaşları tarafından çoğu zaman dışlanıyorlar. Okuldaki öğrenciler tarafından dışlanıp akran zorbalığına maruz kalıyorlar" (Öğrt.4)

Çözüm yöntemleri kategorisinde, öğretmenler bu sorunların çözümü için ders içi ve ders dışı etkinliklerle sosyal uyumu sağlamaya ve tercüman desteği alarak ortadaki sorunun anlaşılıp çözülmesini amaçladıklarını belirtmişlerdir.

Suriyeli öğrencilerin sosyal anlamda uyum sağlamaları için çeşitli etkinlikler ve sosyal faaliyetler düzenlediklerini şu şekilde ifade belirtmişlerdir:

"Okul genelinde yapılan etkinliklerde daha rahat hissettiklerinden bu etkinliklere katılımlarını önemsiyorum." (Öğrt.3)

Öğretmenlerden bazıları ise dil engellerini aşmak ve ailelerle daha etkili iletişim kurabilmek için Arap tercümanları kullanmaktadır. Aile katılımının eksikliğini tercüman sayesinde çözdüklerini vurgulamışlardır. Tercüman aracılığıyla sorunun anlaşılıp çözüme kavuşmasını sağladıklarını ifade etmişlerdir:

"Arap tercümanlarla bu sıkıntıları çözmeye çalışıyorum. Tercüman sayesinde beni anlıyorlar ve sorunu çözmede yardımcı oluyorlar. Çünkü Suriyeli ebeveynlerle Arap tercümanlar konuştuğu zaman bizi ciddiye alıyorlar." (Öğrt.2)

4.2.Öğrenci Görüşleri

Bu alt başlıkta öğrencilere sorulan görüşme sorularına verilen yanıtların analizleri yer almaktadır.

Öğrencilerin okulda karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlarla başa çıkma yollarını belirlemek amacıyla, öğrencilere *"Okulda yaşadığınız sorunlar var mı? Varsa bunlar nelerdir? Bu sorunları ilk olarak kiminle paylaşırsınız ve bu sorunları çözmek için nasıl bir yol izliyorsunuz?"* sorusu sorulmuş, öğrencilerden alınan cevaplar analiz edilerek Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8.

Öğrencilerin karşılaştıkları okul sorunları ve çözüm yolları

Kategoriler	f	Katılımcılar
Sorunlar		
Dil engelleri ve iletişim sorunları	4	Öğrn.1, Öğrn.4, Öğrn.6, Öğrn.7
Sosyal uyum ve akran ilişkileri	2	Öğrn.3, Öğrn.5
Okul kuralları ve uyum sorunları	2	Öğrn.4, Öğrn.7
Çözüm Yöntemleri		
Türkçe kursları	2	Öğrn. 1, Öğrn 7
Arkadaş ve öğretmen desteği	3	Öğrn 2, Öğrn 3, Öğrn. 4

Tablo 8’ de, Suriyeli ilkokul öğrencilerinin okul yaşamında karşılaştıkları temel sorunları ve bu sorunlara yönelik uygulanan çözüm yöntemlerini içeren iki ana kategori altında toplamıştır. İlk kategori olan "Sorunlar" altında, dil engelleri ve iletişim sorunları, sosyal uyum ve akran ilişkileri ve okul kurallarına uyum gibi konular bulunmaktadır. İkinci kategori olan "Çözüm yöntemleri" ise, bu sorunlara yönelik olarak öğrencilerin Türkçe kursları, arkadaş ve öğretmen desteği ile nasıl yardım alabilecekleri üzerine odaklanmaktadır. Sunulan çözüm önerileri ve destek yöntemleri öğrencilerin sorunlarına daha hızlı ve etkin bir şekilde müdahale edilebilmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

Sorunlar kategorisinde olan, dil engelleri ve iletişim sorununa yönelik öğrenciler Türkçe bilmemenin okulda önemli bir engel olduğunu belirtmiştir. Okulda yaşanan sorunların temelini dil engelinin oluşturduğunu, dersleri anlama ve arkadaşlarıyla iletişim kurma zorluklarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Okula başladığımda Türkçe bilmiyordum. Arkadaşlarımı ve öğretmenlerimi anlamıyordum. Dersleri anlamıyordum. Bu yüzden derslerim iyi değildi." (Öğrn.1)

"Okulda Türkçeyi iyi bilmediğim için sorun yaşıyorum. Okulu, öğretmenleri ve Türk çocukları anlamıyorum." (Öğrn.4)

Sosyal uyum ve akran ilişkileri sorunu kategorisinde, bazı öğrenciler, akranları tarafından sosyal dışlanma yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Kültürel farklılıkların akran zorbalığına ve sosyal ortamda dışlanmaya maruz bırakılabileceğini ifade etmişlerdir. Bu tür sosyal sorunlar, öğrencilerin okul ortamına uyum sağlamalarını daha da zorlaştırmaktadır. Başlıca ifadeler şu şekildedir:

"Sadece bazı arkadaşlar ben Suriyeliyim diye bana karşıyorlar. Benimle dalga geçiyorlar. Beni savaş var diye korkutuyorlar." (Öğrn.3)

"Bazen diğer sınıflardaki çocuklar benimle ve Suriyeli arkadaşlarımla kötü konuşuyorlar. Bizi oyun oynarken rahatsız ediyorlar." (Öğrn.5)

Okul kuralları ve uyum sorunları kategorisinde, öğrenciler, okul kurallarını anlamakta zorluk çektiklerini, bundan dolayı okula uyumda sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu soruna ilişkin başlıca öğrenci görüşleri şu şekildedir:

"Benim kurallara uymadığımı söylüyor. Okula hep geç geliyordum. Ben kuralları anlamıyordum. Okulda çok kural var. Hepsini sürekli hatırlayamıyorum." (Öğrn.4)

"Okulun kurallarını bilmiyorum. Mesela arka bahçede oyun oynamak yasakmış. Ben bilmiyordum. Yazıları da okuyamıyordum." (Öğrn.7)

Öğrencilerinin bu ifadeleri, kuralların net bir şekilde iletilmemesinin sonuçlarını ortaya koymaktadır. Bu, okul yönetimlerinin bu öğrencilere yönelik kuralları daha açık ve anlaşılır bir şekilde iletmeleri gerektiğini göstermektedir. Çözüm yöntemleri altında ulaşılan arkadaş ve öğretmen desteği kategorisinde, öğrenciler bu sorunları çözmek için genellikle öğretmenlerine, Suriyeli arkadaşlarına veya diğer yetişkinlere başvurdıklarını belirtmiştir:

"Türkçe bilen Suriyeli arkadaşlarım var. Onlar bana anlatıyorlar. Bir şey olduğunda Suriyeli arkadaşlarıma anlatıyorum. Onlar bana ne yapacağımı söylüyorlar." (Öğrn.2)

"Okulda çok kural var. Hepsini sürekli hatırlayamıyorum. Suriyeli öğretmenim bana hep yardım ediyor." (Öğrn.4)

Türkçe kursları çözüm yöntemi kategorisinde, öğrencilerin Türkçe kursuna gitmek gibi çözümler araması, dil sorunlarının üstesinden gelmek için aktif çabalarının önemini vurgulamışlardır. Bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Geçen yıl öğretmenim beni Türkçe kursuna gönderdi. Kursu seviyorum. Çünkü orada dersler daha kolay. Öğretmen bize Türkçe öğretiyor. Ben onu anlayabiliyorum.” (Öğrn.1)

“Türkçe kursuna gittim. Okuma yazma öğrendikten sonra kuralları kendim okuyorum.” (Öğrn.7)

Öğrencilerin öğretmenlerine, arkadaşlarına veya diğer yetkililere durumu bildirerek yardım istemeleri, destek ağlarının erişilebilirliğinin ve etkinliğinin kritik olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin Türkiye'deki okula başlama deneyimleriyle ilgili duygusal tepkilerini ve bu duyguların nedenlerini anlamak amacıyla, “Türkiye’de okula başlamanın size hissettirdikleri nelerdir? Bu duygulara neden olan faktörler neler olabilir?” sorusu yöneltilmiş, öğrencilerden alınan cevaplar analiz edilerek Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9.

Okula Türkiye’de başlamanın öğrenciler üzerindeki etkisi

Kategori	f	Katılımcılar
Genel duygular		
Korku ve endişe	4	Öğrn.1, Öğrn.2, Öğrn.4, Öğrn.6
Yalnızlık ve izolasyon	4	Öğrn.1, Öğrn.2, Öğrn.4, Öğrn.6
Rahatlama ve uyum	5	Öğrn.1, Öğrn.2, Öğrn.5, Öğrn.6, Öğrn.7
Neden olan faktörler		
Dil bariyeri	6	Öğrn.1, Öğrn.2, Öğrn.3, Öğrn.4, Öğrn.6, Öğrn.7
Sosyal destek eksikliği	4	Öğrn.1, Öğrn.2, Öğrn.4, Öğrn.6
Eğitim desteği	5	Öğrn.1, Öğrn.2, Öğrn.4, Öğrn.6, Öğrn.7

Tablo 9’ da, Türkiye’de okula başlayan öğrencilerin yaşadığı durumların üzerlerindeki etkisini, “Genel duygular” ve “Neden olan faktörler” adıyla iki ana kategori

altında toplamıştır. "Genel Duygular" kategorisi altında öğrencilerin hissettikleri korku, endişe, yalnızlık ve izolasyon gibi olumsuz duyguların yanı sıra rahatlama ve uyum gibi olumlu duygular da yer almaktadır. Başlıca ifade edilen görüşler şu şekildedir:

“Okula ilk başladığımda korktum. Çünkü kimseyi anlamıyordum.” (Öğrn.1)

“Okula ilk gittiğimde çok korktum. Babamı bırakmak istemiyordum. Okul çok güzeldi, her yerde oyunlar vardı ama ben kimseyi anlamadığım için uzak duruyordum.” (Öğrn.2)

“Türkçe bilmediğim için okulu sevmiyordum. En başta okula gelmek istemiyordum. Kimseyle oyun oynamıyordum.” (Öğrn.4)

“Okula başladığımda ana sınıfını çok seviyordum. Oyun oynuyorduk ve ders yapıyorduk. Orada dersler kolaydı. Öğretmenim bana Türkçeyi biraz öğretti.” (Öğrn.7)

"Neden Olan Faktörler" kategorisi ise bu duyguların ardındaki sebepleri ifade etmektedir. Özellikle dil bariyeri, sosyal destek eksikliği ve eğitim desteği gibi unsurları içermektedir. Her iki kategoride de öğrencilerin duygusal ve pratik zorluklarına ışık tutularak, okula adaptasyon süreçlerinde karşılaştıkları engeller ve destek ihtiyaçları belirlenmiştir.

Korku ve endişe kategorisinde, öğrenciler okula başladıklarında dil bariyerleri nedeniyle anlaşmazlık ve iletişim güçlükleri yaşamışlar, bu da korku ve endişeye neden olmuştur. Bir öğrenci dil engelinin sebep olduğu anlaşılma zorluğunun duygusal etkisini şu ifadesiyle vurgulamıştır:

"Okula ilk başladığımda korktum. Çünkü kimseyi anlamıyordum" (Öğrn.1)

Yalnızlık ve izolasyon kategorisinde, dil engelleri Suriyeli öğrencilerin Türk arkadaşlarıyla etkileşim kurmasını zorlaştırmış ve bazı öğrencileri sosyal izolasyona sürüklemiştir. Öğrencinin görüşü şu şekildedir:

"Türk arkadaşlarım bana iyi davranıyordu ama onları da anlamıyordum. Sonra onlar da benimle bir daha oynamadılar" (Öğrn.2)

Rahatlama ve uyum kategorisinde, zamanla bazı öğrencilerin dil becerilerini geliştirerek ve Suriyeli arkadaşlar edinerek okula uyum sağladıkları izlenmektedir. Dil öğreniminin ve arkadaş edinmenin okul deneyimini olumlu hale getirdiğini öğrenciler şu şekilde ifade etmiştir:

"Ana sınıfında öğretmenim bana Türkçeyi öğretti. O yüzden okulu seviyordum."
(Öğrn.5)

Genel duygular kategorisindeki duygulara sebep olan durumlar için "Neden olan faktörler kategorisi oluşturulmuştur. Dil bariyeri kategorisinde, dil bariyerlerinin okul deneyimlerini zorlaştırdığını belirten öğrenciler, dersleri anlamayı ve sosyal ilişkiler kurmayı güç bulmuşlardır. Başlıca öğrenci görüşleri şu şekildedir:

"Okula ilk başladığımda korktum. Çünkü kimseyi anlamıyordum." (Öğrn.1)

"Okula ilk gittiğimde çok korktum. Babamı bırakmak istemiyordum. Okul çok güzeldi, her yerde oyunlar vardı ama ben kimseyi anlamadığım için uzak duruyordum."
(Öğrn.2)

Sosyal destek eksikliği kategorisinde, öğrenciler sosyal anlamda arkadaşlık ilişkisi kuramamasının okula uyum süreçlerini olumsuz etkilediğini, okula uyumda sosyal desteğin önemini şu ifadelerinde açıkça dile getirmişlerdir:

"En başta okula gelmek istemiyordum. Kimseyle oyun oynamıyordum. Bazen birkaç gün okula gelmezdim." (Öğrn.4)

"Suriyeli arkadaşlarım iyi ama diğer Türk arkadaşlar beni çok sevmiyor. Ben Beden Eğitimi derslerinde oyun oynadığım zaman beni hemen çıkarıyorlar. Beni anlamıyorlar. Bu yüzden okula bazen gelmek istemiyorum." (Öğrn.6)

Eğitim desteği kategorisinde, rahatlama ve uyumu sağlamak amacıyla alınan eğitim içerikli destek, öğrencilerin okul deneyimlerini iyileştirmede kritik bir rol oynamıştır. Öğrencilerin ifadelerinde, alınan destek sayesinde Türkçe becerilerinin ve okul deneyimlerinin nasıl iyileştirildiği vurgulanmaktadır. Öğrencilerin aldıkları destek eğitimleriyle ilgili ifadeleri şu şekildedir:

"Öğretmenimi seviyorum. Bana Türkçe öğretiyor. Beni kursa gönderiyor Türkçe öğrenmem için. Kurstaki öğretmenimi de seviyorum. Bana Türkçe öğretiyor." (Öğrn.2)

"Öğretmenim bana çok iyi öğretti. Beni kursa da yolladı. Orada da daha iyi öğrendim." (Öğrn.7)

Öğrencilerin sınıf içi veya okul genelinde karşılaştıkları sorunları belirlemek üzere, "Sınıf içerisinde ya da okulda yaşadığınız sorunlar var mı? Varsa bunlar

nelerdir?" sorusu sorulmuş, öğrencilerden alınan cevaplar analiz edilerek Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10.

Okulda karşılaşılan sorunlar ve öğrenci deneyimleri

Kategoriler	f	Katılımcılar
Sorunlar		
Dil engelleri	4	Öğrn.1, Öğrn.2, Öğrn.4, Öğrn.6
Sosyal uyum sorunları	3	Öğrn.1, Öğrn.3, Öğrn.4
Sınıf içi yerleşim sorunları	1	Öğrn.6
Çözüm yöntemleri		
Eğitim desteği	6	Öğrn.1, Öğrn.2, Öğrn.4, Öğrn.5, Öğrn.6, Öğrn.7
Yarışma ve aktivite katılımı	1	Öğrn.7

Tablo 10'da, öğrencilerin sınıf içi ve okul ortamında karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik önerilen çözüm yöntemleri iki ana kategori altında toplanmıştır. "Sorunlar" kategorisi altında dil engelleri ve sosyal uyum sorunları gibi önemli konular yer almaktadır. "Çözüm Yöntemleri" kategorisi ise, aileler, öğretmenler, okul idaresi ve akranlarının yardımcı olmasıyla, bu sorunların üstesinden gelmek için kullanılan eğitim desteği, sınıf içi yerleşim düzenlemeleri ve yarışma ile aktivite katılımı gibi çeşitli yöntemleri içermektedir. Her iki kategori de öğrencilerin eğitim ortamına daha iyi uyum sağlamalarına yardımcı olacak stratejiler sunmaktadır. Bu çözüm yöntemleri, öğrencilerin hem akademik hem de sosyal olarak başarılı olmalarını desteklemeyi amaçlamaktadır.

Dil engelleri sorunları kategorisinde, öğrencilerin akranlarıyla iletişim kurmalarını ve öğretmenlerin ders anlatımlarını anlamalarını zorlaştırmıştır. Öğrencilerin Türkçe bilmeme sorunundan dolayı arkadaşlarıyla yaşadıkları zorluklar, öğrenciler tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

"Türkçe bilmediğim için hep arkadaşlarımla sorun yaşadım" (Öğrn.1)

Sosyal uyum sorunları kategorisinde, sosyal çatışmaların sıklığı ve şiddeti, özellikle yeni çevre ve kültürel farklılıklara uyum sağlama sürecindeki zorluklarla, daha belirgin hale gelmektedir. Başlıca öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“Sınıfta bazı arkadaşlarım var. Özellikle erkek arkadaşlarım, ben esmerim diye bana ‘Arap’ diye sesleniyorlardı. Dalga geçiyorlar.” (Öğrn.3)

“Sınıfta diğer çocuklarla sürekli kavga ediyorum. Onlar bana çok karışıyorlar.” (Öğrn.4)

Sınıf içi yerleşim sorunu kategorisinde, öğrencilerin oturma düzeni özellikle arka sıralarda oturan öğrenciler için ders anlama üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olmaktadır. Öğrencilerin dil bilmeme sorunu da eklendiğinde, fiziksel koşullar da çocuğun eğitimini olumsuz etkilemektedir. Öğrenci görüşü şu şekildedir:

“Sınıfta en arkada oturuyorum. Öğretmenim boyum uzun diye en arkaya oturttu. Ama bazen öğretmeni duyamıyorum. Hiç anlamıyorum.” (Öğrn.6)

Çözüm yöntemleri kategorisinde yukarıda belirtilen sorunların çözümü için yapılan ve önerilen stratejiler yer almaktadır. Eğitim desteği, dil bariyerlerini aşma ve ders içeriklerini daha iyi anlama konusunda kritik bir rol oynamıştır. Öğrencilerin sosyal anlamda da rahatlamasını sağlamıştır. Bununla ilgili öğrenci görüşleri şunlardır:

“Bunun için beni kursa gönderiyorlar. Burada Türkçe öğretiyorlar. Kursu daha çok seviyorum. Kurstaki herkes Suriyeli. Farklı değiliz. Öğretmenimizde hepimizle iyi anlaşıyor.” (Öğrn.4)

“Bazen anlamadığım ödevler ve konular oluyor. Öğretmenime soruyorum. O da bana kolayca anlatıyor. Bazen de arkadaşlarım yardım ediyor.” (Öğrn.5)

“Öğretmenim ben Türkçe öğreneyim diye kursa gönderdi. Kurs güzel. Dersler daha kolay.” (Öğrn.6)

“Bazen anlamadığım dersler olunca öğretmenim ya da arkadaşlarım bana bir daha anlatıyorlar.” (Öğrn.7)

Çözüm yöntemleri kategorisindeki yarışma ve aktivite katılımı, dil yetenekleri ve sosyal kabul düzeyi ile doğrudan ilişkili görülmüştür. Yapılan etkinlikler öğrencinin dil probleminin çözümü ve sosyal etkileşimini arttırdığını verilen cevaplarda görebilmekteyiz. Bu durumla ilgili öğrenci görüşü şu şekildedir:

“ Okulda da bazen yarışmalar oluyor. Ben yarışmalarda çok anlayamadığım için beni başta almıyorlar. Buna üzüliyorum.” (Öğrn.7)

Aktivitelere tam katılım sağlayamamanın yarattığı hayal kırıklığını dile getiren öğrenci öğretmeninin yaptığı dil desteği ile, sorunun çözüldüğünü belirtmiştir. Burada da dil desteğinin problemlerin çözümünde etkisinin önemini görmekteyiz. Bu manayı ifade eden öğrenci görüşü şu şekildedir:

“Öğretmenim de beni başka oyunlara alıyor. Benim anlayabileceğim şekilde bana anlatıyorlar. Sonra yarışmalara ben de katılıyorum. Burada Türkçeyi daha çabuk öğrendim.” (Öğrn.7)

Bu durumlar, öğrencilerin eğitim yolculuklarında karşılaştıkları zorlukları ve bu zorlukların üstesinden gelmek için gerekli olan destek sistemlerinin önemini göstermektedir.

Öğrencilerin akranlarıyla yaşadıkları sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm yöntemlerini belirlemek amacıyla, “Akranlarınızla herhangi bir sorun yaşadınız mı? Yaşadıysanız, bu sorunlar nelerdir ve çözümü için neler yaptınız?” sorusu sorulmuş, öğrencilerden alınan cevaplar analiz edilerek Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11.

Akranlarla yaşanan sorunlar ve çözüm yollarına ilişkin öğrenci görüşleri

Kategoriler	f	Katılımcılar
Sorunlar		
Dil ve iletişim sorunları	3	Öğrn.1, Öğrn.2, Öğrn.6
Sosyal çatışmalar	5	Öğrn.3, Öğrn.4, Öğrn.5, Öğrn.6, Öğrn.7
Öğretmen destekli çözümler	6	Öğrn.1, Öğrn.3, Öğrn.4, Öğrn.5, Öğrn.6, Öğrn.7

Tablo 11’ de, öğrencilerin akranlarıyla yaşadıkları sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm yollarını iki ana kategori altında toplamıştır. "Sorunlar" kategorisi altında, dil ve iletişim sorunları ile sosyal çatışmalar gibi konular yer almaktadır. "Öğretmen Destekli Çözümler" kategorisi ise, bu sorunların çözümü için öğretmenlerin nasıl bir destek sağladığını göstermektedir. Her iki kategori de öğrencilerin eğitim ve sosyal

yaşamlarında karşılaştıkları zorlukları aşmalarına yardımcı olacak stratejileri ve destek mekanizmalarını belirlemektedir. Bu çözüm yöntemleri, öğrencilerin hem iletişim hem de sosyal ilişkiler açısından daha sağlıklı bir ortamda bulunmalarını sağlamayı amaçlamaktadır.

Dil engelleri, öğrencilerin akranlarıyla olan ilişkilerini olumsuz etkilemiştir. Türkçe bilmemenin, öğrencilerin sosyal etkileşimlerini sınırladığı görülmüştür. Başlıca öğrenci görüşleri şu şekildedir:

"Arkadaşlarım eskiden beni anlamıyordu. O yüzden hep kavga ediyorduk"
(Öğrn.1)

"Onlarla çok oynamıyorum. Birbirimizi anlamadığımız için çok konuşmuyoruz."
(Öğrn.2)

"Türk arkadaşlar beni çok sevmiyor. Ben Beden Eğitimi derslerinde oyun oynadığım zaman beni hemen çıkarıyorlar. Beni anlamıyorlar." (Öğrn.6)

Bazı öğrenciler, akranlarından ayrımcılık ve dışlanma yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumlar, özellikle etnik köken ve dil yetersizliği nedeniyle oluşmuştur. Bu duruma örnek başlıca ifadeler şu şekildedir:

"Sınıfta bazı arkadaşlarım var. Özellikle erkek arkadaşlarım, ben esmerim diye bana 'Arap' diye sesleniyorlardı. Dalga geçiyorlar." (Öğrn.3)

"Ama okuldaki diğer çocuklar bize çok karışıyorlar. Hatta sınıftaki diğer Türk arkadaşlarımıza da kızıyorlar. Bizimle oynamamalarını söylüyorlar. Bizim kirli olduğumuzu söylüyorlar." (Öğrn.5)

"Okulda bazı çocuklar bana ve diğer Suriyeli arkadaşlarıma karışıyorlar."
(Öğrn.7)

Bu ifadeler öğrencilerin okulda yaşadıkları sosyal çatışmaları anlatmaktadır.

Öğretmen destekli çözümler kategorisi kapsamında, öğrenciler yaşadıkları sosyal sorunları çözmek için öğretmenlerine başvurmuşlar ve öğretmenlerin araya girerek sorunları çözdüğünü belirtilmişlerdir:

"Benimle dalga geçenleri öğretmenime söylüyorum. Öğretmenim çocuklarla konuşuyor ve benimle barıştırıyordu." (Öğrn.3)

“Bunu öğretmenime söylüyorum. O da çocukları bazen müdürün yanına götürüyor. Sonra çocuklarla bizi barıştırıyordu. Sonra bana karışmıyorlardı.” (Öğrn.7)

Başlıca ifadelerde, öğretmen aracılığıyla yaşanan sorunların nasıl çözüldüğü anlaşılmaktadır. Bu tür destekler, öğrencilerin sosyal ve akademik ortamlarda daha başarılı ve mutlu olmalarını sağlayarak, eğitim yolculuklarında önemli bir rol oynamaktadır.

Öğrencilerin uyum sorunları ve bu sorunları aşma yöntemlerini tespit etmek için, *“Uyum sorunları yaşadınız mı? Yaşadıysanız bu sorunları aşmak için hangi adımları attınız?”* sorusu sorulmuş, öğrencilerden alınan cevaplar analiz edilerek Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12.

Öğrencilerin uyum sorunları ve çözüm adımları

Kategori	f	Katılımcılar
<i>Yaşanan sorunlar</i>		
Türkçe ve kuralların anlaşılmasında	4	Öğrn.1, Öğrn.2, Öğrn.4, Öğrn.6
Sınıf ve okul içi uyum	5	Öğrn.1, Öğrn.2, Öğrn.3, Öğrn.4, Öğrn.6,
<i>Çözüm yöntemi</i>		
Öğretmen ve kurs desteği	4	Öğrn.1, Öğrn.2, Öğrn.6, Öğrn.7

Tablo 12’ de, öğrencilerin okul ve sınıf ortamına uyum sürecinde karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlara yönelik uygulanan çözüm yöntemlerini iki ana kategori altında toplamıştır. "Yaşanan Sorunlar" kategorisi altında, Türkçe ve kuralların anlaşılmasında ile sınıf ve okul içi uyum gibi önemli konular yer almaktadır. "Çözüm Yöntemi" kategorisi ise, bu sorunların çözümü için öğretmen desteği ve kurs desteği gibi yöntemleri içermektedir. Her iki kategori de öğrencilerin eğitim süreçlerine daha iyi uyum sağlamaları için gerekli olan destekler ve stratejileri belirlemektedir. Bu çözüm yöntemleri, öğrencilerin dil ve kültürel uyum zorluklarını aşarak, eğitimlerine daha verimli bir şekilde devam etmelerini sağlamayı amaçlamaktadır.

Türkçe ve kurallarının anlaşılmasında kategorisinde, dil bariyerleri öğrencilerin okul kurallarını ve genel okul kültürünü anlamalarını zorlaştırıyor. Okula uyumda dil eksikliğinin önemini öğrenciler görüşlerinde vurgulamışlardır. Başlıca öğrenci görüşleri şu şekildedir:

"Türkçe bilmediğim için okulu anlamıyordum. Ben de o yüzden kuralları bilmiyordum." (Öğrn.1)

"Okula alışmak benim için kolay değildi. Çünkü öğretmenim bana zor öğretti anlamıyordum diye. Anlamadığım için hiçbir şeye karışmıyordum. Beni sürekli rehber öğretmenin yanına gönderirdi. Rehber öğretmenim Suriyeliydi. O bana anlatırdı hep. Duvarlardaki yazıları okuyamıyordum anlamıyordum." (Öğrn.2)

"Hep sorun yaşıyorum. Türkçe bilmediğim için okulun kurallarını anlamıyorum." (Öğrn.6)

Sınıf ve okul içi uyum sorunları kategorisinde, öğrenciler uyum sağlamada güçlükler yaşadıklarını, bundan dolayı okul ortamında pasif kalmayı tercih ettiklerini hatta okuldan uzaklaştıklarını belirtmişlerdir. Öğrenci görüşleri şu şekildedir:

"Şimdi de çok alışmadım ama sessizce kenarda duruyorum. Kimseye karışmıyorum. Hiçbir şey yapmayınca sorunda olmuyor." (Öğrn.4)

"Bazen okula gelmiyordum. Okulda kavga edince bir iki gün okula gelmiyordum." (Öğrn.3)

Çözüm yöntemi kategorisinde, öğretmenlerin ve kursların sağladığı destek, öğrencilerin uyum sürecini kolaylaştırmıştır. Öğrenciler, öğretmenlerin ve kursların sağladığı desteği başlıca şu ifadelerle belirtmişlerdir:

"Öğretmenim ben Türkçe öğreneyim diye kursa gönderdi. Kurs güzel. Her şey bana daha kolay geliyor." (Öğrn.6)

"Bir şey olduğu zaman öğretmenim Suriyeli öğretmenimizi çağırıyor. O da bana anlatıyor. Yanlış bir şey yaptığım zaman hemen beni düzeltiyor. Bana öğretiyor." (Öğrn.7)

Bu çözüm yöntemleri, öğrencilerin dil ve kültürel uyum zorluklarını aşarak eğitimlerine daha verimli bir şekilde devam etmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu

destekler sayesinde öğrenciler, eğitim süreçlerine daha etkin bir şekilde katılım gösterebilmekte ve okul yaşamına daha hızlı adapte olabilmektedirler.

Öğrencilerin derslerde yaşadıkları zorlukları ve bu zorluklarla başa çıkma yöntemlerini anlamak amacıyla, “*Derslerde zorluk yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız bunlar nelerdi ve hangi derslerde bu zorlukları hissediyorsunuz? Zorlukların üstesinden gelmek için neler yapıyorsunuz?*” sorusu sorulmuş, öğrencilerden alınan cevaplar analiz edilerek Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13.

Derslerde karşılaşılan zorluklar, başarı ve çözüm yöntemleri

Kategoriler	f	Katılımcılar
<i>Akademide karşılaşılan zorluklar</i>		
Türkçe anlama zorlukları	6	Öğrn.1, Öğrn.2, Öğrn.3, Öğrn.4, Öğrn.6, Öğrn.7
Matematik ve fen bilgileri	3	Öğrn.3, Öğrn.5, Öğrn.7
<i>Sanatsal derslerde başarı</i>	2	Öğrn.4, Öğrn.6
<i>Çözüm yöntemi</i>		
Kurs ve öğretmen desteği	6	Öğrn.1, Öğrn.2, Öğrn.3, Öğrn.4, Öğrn.6, Öğrn.7

Tablo 13’ te, öğrencilerin verdikleri cevapların analizi sonucunda üç kategoriye ulaşılmıştır. Birinci kategori, öğrencilerin yaşadıkları sorunları ifade eden “Akademide karşılaşılan zorluklar”, ikinci kategori “Sanatsal derslerde başarı”, üçüncü kategori ise öğretmenlerin önerdiği ve uyguladığı “Çözüm Yöntemleri” kategorileri oluşturmaktadır.

Türkçe anlama zorlukları kategorisinde, öğrencilerin ders içeriklerini kavrayamamalarına neden olmuştur. Türkçe dilinin eksikliği sadece Türkçe dersini değil, bütün derslerin anlaşılmasını olumsuz yönde etkilemekte ve anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Başlıca öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“Dersler çok zor. Anlayamıyorum. Türkçe, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler çok zor. Anlamıyorum. Matematik dersini anlıyorum. Ama diğer dersleri çok anlamıyorum. Ödevlerimi yapamıyorum.” (Öğrn.1)

“Türkçe ve Sosyal Bilgiler dersini çok anlamıyorum. Çok zor onlar.” (Öğrn.3)

“Türkçeyi çok iyi bilmediğim için dersler zor geliyor. Ödevlerimi yapamıyorum. Anlamıyorum.” (Öğrn.4)

Sanatsal başarı kategorisinde, sanatsal dersler veya fiziksel aktivite gerektiren derslerde öğrencilerin daha rahat hissettiği izlenmiştir. Sanatsal üretkenliğin ve fiziksel etkinliklerin, öğrencilere daha keyifli bir öğrenme ortamı sunduğunu gösteriyor. Bununla ilgili öğrenci görüşü şu şekildedir:

"Sadece Resim dersini seviyorum. Boyama ve çizmeyi seviyorum." (Öğrn.6)

Çözüm yöntemi kategorisinde, öğretmen ve kurs desteğinin bu sorunların çözümünde önemli olduğuna ulaşılmıştır. Neredeyse tüm öğrenciler, öğretmenlerinden ve dışarıdan aldıkları kurs desteklerinden fayda gördüklerini söylemişlerdir. Başlıca öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“Türkçe dersini kursta seviyorum. Kurstaki dersler kolay. Kursta Türkçeyi daha iyi öğreniyorum. Türkçeyi tam öğrenince bütün dersler daha kolay olacak.” (Öğrn.2)

“Türkçe biliyorum ama dersi çok zor. Çok kuralları var. Bunun için öğretmenim beni kursa gönderiyor. Orada Türkçe dersini öğreniyorum. Şimdi Türkçem daha iyi.” (Öğrn.3)

“Bunun için kursa gönderiyorlar. Kurs öğretmenim yardım ediyor. Bana ödevlerimi anlatıyor. Bazen beraber yapıyoruz.” (Öğrn.4)

"Türkçe ve Fen Bilgisi dersi biraz zor. Ama ödevlerimi hep yapıyorum. Bazen yanlışım çıkıyor. Ama onları da kurs öğretmenim bana anlatıyor düzeltiyor." (Öğrn.7)

Öğrencilerin ifadelerinde, kurs ve öğretmen desteğinin öğrencilerin derslerde karşılaştıkları zorlukları aşmada ne kadar önemli olduğunu belirtmektedir. Bu çözüm yöntemleri, öğrencilerin hem akademik başarılarını artırmayı hem de öğrenme deneyimlerini iyileştirmeyi amaçlıyor, böylece öğrenciler daha verimli ve mutlu bir eğitim süreci geçirebiliyorlar.

4.3.Veli Görüşleri

Bu alt başlıkta velilere sorulan görüşme sorularının yanıtlarına dair analizler yer almaktadır.

Velilere, çocuklarının Türkiye'ye adaptasyon sürecinde eğitim hayatında karşılaştıkları zorlukları ve bu zorluklarla başa çıkma yöntemlerini belirlemek amacıyla “Çocuğunuzun Türkiye'ye adaptasyon sürecinde eğitim hayatında karşılaştığı zorluklar var mı? Varsa bunlar nelerdir? Bu zorlukları nasıl aştınız?” sorusu sorulmuş, velilerden alınan cevaplar analiz edilerek Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 14.

Çocukların Türkiye'ye adaptasyonunda eğitim zorlukları ve çözümlere ilişkin veli görüşleri

Kategoriler	f	Katılımcılar
Sorunlar		
Dil bariyeri	4	Veli 1, Veli 4, Veli 6, Veli 7
Ekonomik zorluklar	1	Veli 3
Entegrasyon sorunları	2	Veli 2, Veli 5
Çözüm yöntemleri		
Türkçe kursları	7	Veli 1, Veli 2, Veli 3, Veli 4, Veli 5, Veli 6, Veli 7
İstikrarlı ortamlara taşınma	1	Veli 3

Tablo 14’ te, Suriyeli velilerin çocuklarının Türkiye'deki eğitim süreçlerine uyum sağlamalarında karşılaştıkları zorlukları ve bu zorluklara yönelik uygulanan çözüm yöntemlerini ele almaktadır. Yapılan analiz sonucunda ‘Sorunlar’ ve ‘Çözüm yöntemleri’ başlığı altında kategorilere ulaşılmıştır. Sorunlar başlığı altında dil bariyeri, ekonomik zorluklar, entegrasyon sorunları gibi temel sorunlar ele alınırken, bu sorunların çözümü için çözüm yöntemleri başlığı altında Türkçe kursları ve istikrarlı ortamlara taşınma çözümleri ele alınmıştır. Bu sorunlar velilerin gözlemleri ve deneyimleriyle sunulmuştur.

Dil bariyeri sorunu kategorisinde, veli görüşlerine göre dil engeli, çocukların eğitime adaptasyonunda sık rastlanan bir sorun olarak öne çıkıyor. Veliler, çocuklarının Türkçe bilmediklerini ve bu yüzden okula gitmek istemediklerini belirtiyorlar. Başlıca veli görüşleri şunlardır:

“Türkçe bilmiyordu. Bunun için çok zorluk yaşadık. Okula gitmek istemedi. Şehre yerleştiğimiz ilk zamanlar biz de Türkçe bilmediğimiz için okula göndermek istemedik.” (Veli1)

“Türkiye’de yaşadığımız adaptasyon sorunları genel olarak dil sorunu. Türkçe bilmediğimiz için eğitimi de önemsemyorduk en başta.” (Veli4)

“Şehir merkezine yerleştikten sonra okula yazdırdığımızda dil bilmediği için çok zorlandı. Burada herkesin Türkçe konuşması onu okuldan biraz soğuttu.” (Veli6)

Ekonomik zorluklar kategorisinde, yaşanan ekonomik sıkıntılar ailelerin yaşam koşullarını doğrudan etkileyerek çocukların eğitim hayatına yansımaktadır. Sık sık taşınmak zorunda kalan aileler, çocuklarının okul değiştirmesine ve eğitimde sürekliliğin bozulmasına neden oluyor. Kaliteli eğitim ortamlarına erişim zorluğu ve öğretmenleri anlama güçlükleri, bu sorunları çözmek için daha sabit ve istikrarlı yaşam alanlarına taşınmanın önemli olduğunu gösteriyor. Bu sorunu yaşayan veli görüşü şu şekildedir:

“Türkiye’ye adaptasyonda çok sorun yaşamadı. Burada doğdu zaten. Ama ekonomik olarak sıkıntı yaşadığımız zamanlarda sürekli ev değiştirmek zorunda kalmıştık. Sık sık ev değişikliğinden dolayı sıkıntılar yaşıyordu. Çünkü sürekli okulda değiştirdiyordu.” (Veli3)

Bu veli görüşü , ekonomik anlamda yaşadıkları sıkıntıdan dolayı sürekli yerleşim alanlarının değiştiğinden bahsetmektedir. Bu durum çocuğun okul ortamının da sürekli değişmesine sebep olduğundan, çocuğun okula uyum sürecinin her seferinde başa alınmasından kaynaklanan sorunu ortaya koymaktadır. Devamlılığı olmayan ortamlar entegrasyonda sürecinin uzamasına sebep olmaktadır.

Entegrasyon sorunları arasında, evdeki dil pratiklerinin Türkçeye yeterince yer vermemesi de bulunuyor. Türkiye’de doğan bazı çocuklar, evdeki dil uygulamaları nedeniyle Türkçe becerilerinin gelişiminde zorluklar yaşıyorlar. Ancak, Türkiye’de doğan ve büyüyen bazı çocuklar herhangi bir adaptasyon sorunu yaşamadıklarını, bu durumun diğer Suriyeli çocuklar için umut verici bir örnek olabileceğini belirtiyorlar. Bununla ilgili bir veli görüşü şu şekildedir:

“Çocuğum burada doğduğu için Türkçeyi öğrenmesi daha kolay oldu. Fakat Arapça ana dili olduğu için dil konusunda çok zorlandı. Çünkü evde sürekli Arapça konuşuluyor. Türkçeyi öğrenmek bizim için zordu. Suriye’de doğmuş yetişmiş çocuklarım zor öğrendi.” (Veli5)

Çözüm yöntemleri kategorisini oluşturan Türkçe kursları kategorisi, çocukların kursa gönderilmesini önemli bir adım olarak göstermektedir. Öğretmen yönlendirmeleriyle Türkçe destek kurslarına gönderilen öğrencilerin sorunlarının çözüldüğünü veliler görüşlerinde dile getirmişlerdir. Başlıca veli görüşleri şu şekildedir:

“Öğretmeni sınıfta sessizce ruh gibi beklediğini söylüyor. Bunun için Türkçe kursuna gönderdi öğretmeni. Burada biraz Türkçe öğrendi. Kurs sınıfını da seviyor.” (Veli1)

“Okula uyumda yaşadığı temel sorun Türkçe bilmemesiydi. Anlayamıyordu. Bundan dolayı da sürekli ağlıyordu. Bunun için öğretmeni kursa gönderdi. Kursta Türkçe öğreniyor. Burada öğrendikçe okulu daha çok seviyor. Derslerini daha iyi yapıyor.” (Veli2)

“Türkçeyi öğrenmek bizim için zordu. Suriye’de doğmuş yetişmiş çocuklarım zor öğrendi. Bu zorluğu aşmak için Türkçe kursuna gönderdik.” (Veli5)

İstikrarlı ortamlara taşınma kategorisi, ekonomik zorlukların getirdiği yerleşim alanının sürekli değişimi sorununun çözümünde önemli olmuştur. Velilerin sürekli yerleşim alanı değişmesi çocukların okul ortamlarının sürekli değişmesine sebep olmuştur. Görüşlerde anlaşılabacağı gibi, yerleşim alanının süreklilik arz etmesi okulun devamlılık göstermesini sağlamıştır. Bununla beraber okulda yaşanan sorunların çözüme kavuştuğu vurgulanmıştır. Veli görüşünde bu durum şu şekilde ifade edilmiştir:

“İki yıldır bu mahalledeyiz. Buradaki okulda sıkıntı yaşamıyor.”(Veli3)

Velilere, çocuklarının okula uyum sürecinde karşılaştıkları sorunları ve bu sorunları çözmek için attıkları adımları tespit etmek amacıyla *“Çocuğunuzun okula uyum sürecinde karşılaştığı sorunlar var mı? Varsa bunlar nelerdir? Bu sorunları aşmak için hangi adımları attınız?”* sorusu sorulmuş, velilerden alınan cevaplar analiz edilerek Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 15.

Çocukların okul uyum sürecinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm adımları

Kategoriler	f	Katılımcılar
<i>Sorunlar</i>		
Dil bariyeri ve okula uyum	6	Veli 1, Veli 2, Veli 3, Veli 4, Veli 6, Veli 7
Sosyal uyum sorunları	1	Veli 1
<i>Çözüm yöntemleri</i>		
Okula uyumda öğretmen ve okul yönetiminin desteği	2	Veli 2, Veli 5
Dil kursları ve öğretmenlerin özel ilgisi	6	Veli 1, Veli 2, Veli 3, Veli 4, Veli 6, Veli 7

Tablo 15’ te, velilerin verdikleri cevapların analizi sonucunda iki kategoriye ulaşılmıştır. Birinci kategori, öğrencilerin yaşadıkları sorunları ifade eden “Sorunlar”, diğeri ise “Çözüm Yöntemleri” kategorileri oluşturmaktadır.

Sorunlar kategorisinin ilk başlığı olan dil bariyeri ve okula uyum, diğer sorunlarında temel problemi niteliğindedir. Çocukların okul ortamına uyum sürecinde karşılaştıkları en büyük engel, dil bariyeridir. Veliler çocuklarının dil bilememesinden kaynaklı okula uyumu ilk olarak kolay sağlayamadıklarını belirtmişlerdir:

“Okula uyumda karşılaştığı tek problem dil problemi. Çocuğum uyumludur. Arkadaşlarını ve öğretmenini de çok seviyor. Ama Türkçesi zayıf.” (Veli3)

“Okula uyumda yaşadığı en büyük sorun Türkçe bilmemesi. Anlayamadığı için okula gitmek istemiyordu.” (Veli4)

Sosyal uyum sorunları kategorisinde, çocukların dil eksikliğinden kaynaklı arkadaşlık ilişkisi kuramadığını veliler belirtmiştir. Bu durum çocukların okulu sevmemesi ve okuldan uzaklaşmasına sebep olmaktadır. Bir veli görüşü şu şekildedir:

“Türk çocuklarla arkadaşlık kuramıyor. Çünkü Türkçe bilmiyor diye onlardan uzak duruyor.” (Veli1)

Çözüm yöntemleri kategorisindeki dil kursları ve öğretmenlerin özel ilgisi kategorisinde, çoğu veli yukarıdaki sorunların çözümü için çocuklarını Türkçe kurslarına gönderdiklerini belirtmişlerdir. Sosyal uyum, özellikle dil bariyeri olan çocuklar için zorlayıcı olabilmektedir. Dil kursları ve öğretmenlerin sosyal uyumu destekleyici tutumları, bu sorunların üstesinden gelmede yardımcı olmuştur. Öğretmenlerin bu süreçte gösterdiği ekstra ilgi ve destekte büyük önem taşımaktadır. Hem Türkçe destek kursları hem de öğretmenin gösterdiği özel ilgi bu sorunların çözümüne büyük katkı sağlamıştır. Bu önemi veliler şu şekilde belirtmiştir:

“Öğretmeni onunla sürekli etkinlik yaptı. Onu arkadaşlarına alıstırdı. Ve Türkçe öğretmeye başladı. Türkçe öğrendikçe okulu daha çok sevmeye başladı.” (Veli2)

“Bunun için öğretmenleri onu okula devam da sorumlu hissetmesi için bazı ödevler veriyorlardı. Özel olarak ilgileniyorlardı. Okula düzenli gitmesi için.” (Veli4)

“Dil bilmediği için çocuğum ilkin okula gitmek istemedi ama öğretmenlerinin uyum için verdikleri destekle bunu çözdük.” (Veli5)

“Önce dil kursuna göndermek gerek dedi öğretmeni. Okulda açılan dil kursuna gönderdik. Dili ilerledikçe de okul ve derslerine karşı daha iyi oldu. Kendini okul ortamında daha normal hissetti.” (Veli7)

Okula uyumda öğretmen ve okul yönetiminin desteği çözüm yöntemi kategorisinde, okul yönetimi ve öğretmenlerin sağladığı destek özellikle yeni başlayan çocukların okula adaptasyonu için kritik öneme sahiptir. Veliler görüşlerinde, okul yönetimi ve öğretmen işbirliğiyle verilen destekten ötürü, çocuğunun adaptasyonda sorun yaşamadığını, yaşanan sorunların çözüme kavuştuğunu vurgulamışlardır. Veli görüşleri şu şekildedir:

“Öğretmeni onunla sürekli etkinlik yaptı. Onu arkadaşlarına alıstırdı. Okula da böylelikle alıştı.” (Veli2)

“Okula başlamada sorun yaşamadık. Okul müdürleri ve öğretmenlerle bu sorunları hemen çözdük.” (Veli5)

Velilere, göç deneyiminin ailelerinin yaşadığı sorunların çocuklarının okul hayatını nasıl etkilediğini ve bu etkilerle başa çıkma yöntemlerini belirlemek amacıyla *“Göçten dolayı ailenizin yaşadığı sorunlar çocuğunuzun okul hayatını nasıl etkiledi? Bu*

etkilerle başa çıkmak için neler yaptınız?” sorusu sorulmuş, velilerden alınan cevaplar analiz edilerek Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16.

Göçün çocukların okul hayatına etkileri ve başa çıkma yöntemleri

Kategoriler	f	Katılımcılar
<i>Sorunlar</i>		
Göç ve dil sorunları	3	Veli 1, Veli 4, Veli 5
Ekonomik zorluklar ve okul ihtiyaçları	2	Veli 2, Veli 3
Sık ev taşıma ve okul değişikliği	1	Veli 3
Göç travması	1	Veli 5
<i>Çözüm yöntemleri</i>		
Öğretmen ve okul yönetiminin maddi destek sağlaması	1	Veli 2
Rehber öğretmenler aracılığıyla yeni okula uyum sağlama	1	Veli 3, Veli 7
Aile ile birlikte okulda zaman geçirme ve öğretmenlerin psikolojik destek sağlaması	4	Veli 4, Veli 5, Veli 6, Veli 7

Tablo 16’ da, velilerin verdikleri cevapların analizi sonucunda iki kategoriye ulaşılmıştır. Birinci kategori, öğrencilerin yaşadıkları sorunları ifade eden “Sorunlar”, diğeri ise bu sorunların çözümünde kullanılan stratejilerin olduğu “Çözüm Yöntemleri” kategorisidir. Sorunlar kategorisi başlığı altında, göç ve dil sorunları, ekonomik zorluklar ve okul ihtiyaçları, sık ev taşıma ve okul değişikliği ve göç travması başlıkları, çözüm yöntemleri kategorisinde ise öğretmen ve okul yönetiminin maddi destek sağlaması, rehber öğretmenler aracılığıyla yeni okula uyum sağlama ve aile ile birlikte okulda zaman geçirme ve rehber öğretmenlerin psikolojik destek sağlaması başlıkları yer almaktadır.

Sorunlar kategorisinin ilk başlığı olan göç ve dil sorunları kategorisinde, göç etmek zorunda kalan ailelerin çocukları, yeni bir dil ve kültürle karşılaştıklarında okulda uyum sağlamakta zorlanabiliyorlar. Bu durum, özellikle dil bilmeyen çocuklar için daha belirgin oluyor. Bir veli, çocuğunun farklı bir şehre ve dil bilmediği bir ülkede olmanın zorluklarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Farklı bir şehre ve dil bilmediği bir ülkede olmak onun için çok zordu. Çünkü Suriye’de ne kadar fakirlik yaşasak da evini ve mahallesini seviyordu. Burada alışamadı. Okulda da eski arkadaşlarını göremediği için gitmek istemedi.” (Veli1)

“Türkçeyi iyi bilmediği için anlayamadığı çok şey var okulla ilgili. Bu da okul çevresinde onu çok zorladı.” (Veli5)

Ekonomik zorluklar ve okul ihtiyaçları kategorisinde, velilerin, çocukların okul ihtiyaçlarını karşılamada güçlük çektiklerini, ekonomik anlamda yaşanan sıkıntıların, velilerin çocuklarına uygun okul şartlarını sağlayamamalarından kaynaklı sorunlar oluşturduğunu göstermektedir. Başlıca veli görüşleri şu şekildedir:

“Sadece ekonomik olarak sıkıntı yaşadığımızdan etkileniyor. Her istediğini yapamıyorum. Okulda diğer arkadaşlarından gördüğü her şeyi alamıyorum. Bununla başa çıkmak için yapabileceğimiz çok bir şey yok.” (Veli2)

“Ailemizin yaşadığı ekonomik sıkıntı okulu da etkiliyor.” (Veli3)

Sık ev taşıma ve okul değişikliği kategorisinde, ailelerin sık ev taşıması, çocukların okulda sorunlar yaşamasına sebep olmaktadır. Bu durumu veli görüşünde şu şekilde ifade etmiştir:

“Sürekli mahalle değiştirdiğimizden çocuğun okulu da değişti. Okula alışamadığından sorunlar yaşıyorduk.” (Veli3)

Göç travması kategorisinde, savaş travması, çocukların sosyal uyumunu zorlaştırmaktadır. Savaş sonrası ailelerin ve çocukların psikolojik anlamda yıpranması, çocuğun okul hayatını da olumsuz yönde etkilemektedir. Bununla ilgili veli görüşü şu şekildedir:

“Göç sırasında yaşadığımız savaş travmasını hala bile atlatamadık. Türkiye’de doğduğu için savaşı ve göçü görmedi fakat sürekli ortamımızda bunların bahsedilmesi ve Suriye’de yetişen çocuklarımızın bu durumu sürekli yanında yaşamaları o da etkilendi ister istemez. Bu yüzden okula gitmek istemedi en başta.” (Veli5)

Sorunlar kategorisindeki problemlerin çözümünde uygulanan çözüm yöntemleri kategorisinin ilk başlığı olan öğretmen ve okul yönetiminin maddi destek sağlaması kategorisinde, veli yaşanan ekonomik zorlukların çözümüyle alakalı okul tarafından yapılan maddi desteğe değinmişlerdir. Bu desteğin çocuğun okul hayatındaki sıkıntıların

çözümünde büyük önem arz ettiğini vurgulanmıştır. Veli görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“Sınıf öğretmeni ve okul yönetimi bize bazen yardım gönderiyor. Bayramlarda etkinliklerde çocuğumun kıyafetlerini öğretmeni alıyor. Kaynak kitaplarını öğretmeni alıyor. Bu şekilde başa çıkıyoruz.” (Veli2)

Rehber öğretmen aracılığıyla yeni okula uyum sağlama kategorisinde, sık ev taşıyarak çocukların sürekli okul değişmesine sebep olan sorunun çözümünde rehber öğretmenlerinin önemli rol oynadığı vurgulanmıştır. Rehber öğretmenlerinin uyguladığı oryantasyon uygulamaları sayesinde, çocuğun bu süreci olumlu atlatmasına yardımcı olmaktadır. Başlıca veli görüşleri şu şekildedir:

“Bununla başa çıkabilmek için öğretmenleriyle görüşüyorduk. O çocuğumuzu rehber öğretmeniyle tanıştırdı. Çocuğumuzun kolay arkadaşlık kurması için destekledi. Kolayca arkadaş edindiği zaman alışması da kolay oldu. Kendini yalnız hissetmediği sürece sıkıntı çıkmıyor.” (Veli3)

“Okul başlayınca da rehber öğretmenlerinin ilgisiyle okulda daha iyi hissetti. Okuldayken göçle ilgili bir sorun yaşamadık.” (Veli7)

Aile ile birlikte okulda zaman geçirme ve öğretmenlerin psikolojik destek sağlaması kategorisinde, velilerin çocuklarıyla okulda vakit geçirmeleri ve öğretmenlerin sağladığı destek, bu sorunları hafifletmekte yardımcı oluyor. Başlıca veli görüşleri şu şekildedir:

“Bizden uzaklaşmak istemiyorlardı. Bunu çözmek için okulda rehber öğretmenleri çocuklara psikolojik destek verdiler.” (Veli4)

“Benden uzaklaşmak istemiyordu. Bunun için okulun ilk iki haftası onunla beraber okulda biraz vakit geçiriyordum.” (Veli5)

“Tabi şehir merkezine gelince yabancılaştı biraz ama okul sayesinde onu da atlattık. Okuldaki rehber öğretmeni onunla çok ilgilendi.” (Veli6)

Velilere, çocuklarının okula uyum sürecinde karşılaştıkları sorunları ve bu sorunların altında yatan nedenleri belirlemek amacıyla “Çocuğunuzun okula uyumunda karşılaştığı sorunlar var mı? Varsa bu sorunların temelinde sizce neler yatmaktadır? Bu sorunları çözmek için hangi yöntemleri denediniz?” sorusu sorulmuş, velilerden alınan cevaplar analiz edilerek Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 17.

Veli görüşlerinde, çocukların okul uyum sorunları ve çözüm stratejileri

Kategoriler	f	Katılımcılar
<i>Sorunlar</i>		
Dil bilememe ve okula uyum	7	Veli 1, Veli 2, Veli 3, Veli 4, Veli 5, Veli 6, Veli 7
Sosyal izolasyon ve arkadaş edinememe	2	Veli 4, Veli 7
<i>Çözüm yöntemleri</i>		
Türkçe kurslarına katılım ve öğretmenlerin destekleyici tutumları	7	Veli 1, Veli 2, Veli 3, Veli 4, Veli 5, Veli 6, Veli 7
Dil kurslarında öğretilen sosyal beceriler ve Türk arkadaşlarla etkileşim	2	Veli 4, Veli 7
Aile desteği ve evde eğitimle destekleme	1	Veli 5

Tablo 17’ de, velilerin verdikleri cevapların analizi sonucunda iki kategoriye ulaşılmıştır. Birinci kategori, öğrencilerin yaşadıkları sorunları ifade eden “Sorunlar”, diğeri ise “Çözüm Yöntemleri” kategorileri oluşturmaktadır. Sorunlar kategorisi başlığı altında dil bilememe ve okula uyum, sosyal izolasyon ve arkadaş edinememe kategorileri, çözüm yöntemleri kategorisi başlığı altında Türkçe kurslarına katılım ve öğretmenlerin destekleyici tutumları, dil kurslarında öğretilen sosyal beceriler ve Türk arkadaşlarla etkileşim ve aile desteği ve evde eğitimle destekleme kategorileri oluşturulmuştur.

Sorunlar kategorisinin ilk başlığı olan dil bilememe ve okula uyum kategorisinde, çocukların en büyük adaptasyon sorununun, dil engelidir olduğu belirtilmektedir. Dil bilememe okula uyumu zorlaştırmaktadır. Çocuğun dil bilmemesi ve okul ortamına uyum gösterememesi, okuldan uzaklaşmasına sebep olmaktadır. Başlıca veli görüşleri şunlardır:

“Dil bilmemesi ve yeni ortamını sevmemesi var. Çocuğum dersleri de sevmiyor. Ders çalışmak, kitap okumak istemiyor... Zorunlu eğitimden dolayı şu an yolluyorum. Daha sonra okula gideceğinden şüpheliyim.” (Veli1)

“En temel sorun dil sorunu. Türkçe bilmiyor ve okula uyum sağlayamıyordu.” (Veli4)

“Türkçeyi iyi bilmediği için anlayamadığı çok şey var okulla ilgili. Bu da okul çevresinde onu çok zorladı.” (Veli5)

Sosyal izolasyon ve arkadaş edinememe kategorisinde, çocukların yeni ortamlarda arkadaş edinememesi sosyal izolasyon yaşamasına neden olduğu görülmektedir. Veliler görüşlerini şu şekilde belirtmişlerdir:

“Arkadaşları yoktu. Okulda herkesi uzaktan izlemek onun canını sıkıyordu ve okuldan çok sıkılıyordu. Okula gitmek istemiyordu.” (Veli4)

“Türkçe bilmediği için arkadaşlarıyla başta anlaşıyor. Farklı bir ülkeden gelen mülteci çocuk olarak geziyordu.” (Veli7)

Velilerin görüşleri sonucu ortaya çıkan sorunları, Türkçe kurslarına katılım, öğretmenlerin destekleyici tutumları, dil kurslarında öğretilen sosyal beceriler, aile desteği ve evde eğitimle destekleme gibi çözüm yöntemleriyle önemli ölçüde çözülmesine yardımcı olmaktadır.

Türkçe kurslarına katılım ve öğretmenlerin destekleyici tutumları kategorisinde, veliler Türkçe kurslarının okul hayatındaki olumsuzların çözümüne önemli katkı sağladığını belirtmişlerdir. Türkçe öğrenimi, okul hayatında yaşanan sorunların çözümünün başında geldiğini vurgulamışlardır. Bununla ilgili başlıca görüşler şu şekildedir:

“Okula uyumda yaşadığı temel sorun Türkçe bilmemesiydi. Anlayamıyordu. Bundan dolayı da sürekli ağlıyordu. Bunun için öğretmeni kursa gönderdi. Kursta Türkçe öğreniyor. Burada öğrendikçe okulu daha çok seviyor. Derslerini daha iyi yapıyor.” (Veli2)

“Temel sorun sürekli okul değişimi ve Türkçe iyi bilmemesi. Bunu çözmek için onu öğretmeni Türkçe kursuna gönderdi. Burada Türkçe öğrendikçe daha kolay adapte oluyor. Türkçesi geliştikçe daha kolay arkadaşlık kuruyor ve dersleri daha iyi anlıyor.” (Veli3)

“Dil bilmemesi temel problem. Dil kurslarına giderek bu sorunu da düzeltmeye çalıştık ve hallettik.” (Veli6)

İl kurslarında öğretilen sosyal beceriler ve Türk arkadaşlarla etkileşim kategorisinde, veliler Türkçe kurslarının Türkçe öğretimi dışında, okula uyumda gerekli olan sosyal becerilerin öğretimi içinde önemini vurgulamıştır. Kurslarda öğretilen beceriler sayesinde çocuğun okul hayatı olumlu yönde ilerlediği belirtilmiştir. Veli görüşleri şu şekildedir:

“Okula gitmek istemiyordu. Türkçe kursuna başladıktan sonra okula uyum sağlamaya başladı. Kurs öğretmeni çocuğuma okulla ilgili, okula nasıl uyum gösterebileceği, sosyalleşebileceği temel bütün bilgileri öğretti.” (Veli4)

“Sınıf öğretmeni, dil bilmediği için çocuğumu dışlamadı. Onunla daha çok ilgilendi. Türkçe’ sinin gelişimi için ona yol gösterdi.” (Veli7)

Aile desteği ve evde eğitimle destekleme kategorisinde, veli çocuğunun okul hayatındaki sorunların çözümü için okul ve ev arasında köprü görevi gördüğünü, çocuğunun hem okula uyum konusunda hem de dersleri konusunda desteklediğini söylemiştir. Öğretmen veli işbirliği, çocuğun okula uyumunu kolaylaştırmaktadır. Veli şu ifadelerle görüşünü belirtmiştir:

“Türkçeyi iyi bilmediği için anlayamadığı çok şey var okulla ilgili. Bu da okul çevresinde onu çok zorladı. Bunu aşmak için çocuğumla okul arasında köprü olmaya çalıştım. Öğretmeniyle sürekli görüştüm. Evde de derslerine yardımcı olmaya çalışıyorum yapabildiğim kadar.” (Veli5)

Velilere, çocuklarının derslerde yaşadıkları sorunları ve bu sorunlarla başa çıkma yöntemlerini belirlemek amacıyla *“Çocuğunuz derslerinde sorun yaşıyor mu? Yaşıyorsa hangi sorunlarla karşılaşmaktadır? Bu sorunların üstesinden gelmek için neler yapıyorsunuz?”* sorusu sorulmuş, velilerden alınan cevaplar analiz edilerek Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18.

Çocukların yaşadığı ders sorunları ve çözüm yöntemleri

Kategoriler	f	Katılımcılar
Sorunlar		
Dil bariyeri ve anlama güçlükleri	7	Veli 1, Veli 2, Veli 3, Veli 4, Veli 5, Veli 6, Veli 7
Müfredat zorluğu	5	Veli 1, Veli 3, Veli 4, Veli 5, Veli 6
Sosyal ve psikolojik etmenler	2	Veli 1, Veli 7
Çözüm yöntemleri		
Türkçe kursları ve sınıf içi özel destek	7	Veli 1, Veli 2, Veli 3, Veli 4, Veli 5, Veli 6, Veli 7
Özel kurslar ve öğretmen desteği	2	Veli 4, Veli 6
Öğretmenlerin bireysel ilgisi ve motivasyon artırıcı etkinlikler	2	Veli 1, Veli 7

Tablo 18’ de, velilerin verdikleri cevapların analizi sonucunda iki kategoriye ulaşılmıştır. Birinci kategori, öğrencilerin yaşadıkları sorunları ifade eden “Sorunlar”, diğeri ise “Çözüm Yöntemleri” kategorileri oluşturmaktadır. Sorunlar kategorisi başlığı altında dil bariyeri ve anlama güçlükleri, müfredat zorluğu ve sosyal ve psikolojik etmenler kategorileri, çözüm yöntemleri kategorisi başlığı altında Türkçe kursları ve sınıf içi özel destek, özel kurslar ve öğretmen desteği ve öğretmenlerin bireysel ilgisi ve motivasyon artırıcı etkinlikler kategorilerine ulaşılmıştır.

Sorunlar kategorisinin alt başlığı olan dil bariyeri ve anlama güçlüğü kategorisi, çocukların derslerdeki başarılarının büyük ölçüde Türkçe yeterliliklerine bağlı olduğunu göstermektedir. Temel eğitim dili Türkçe olan bir okulda, Türkçe bilememesi o öğrencinin akademik başarısı sağlamamasına sebep olur. Velilerde çocuklarının Türkçe bilememesinden kaynaklı derslerinde zorlandıklarını ve bu durumun okul hayatını da olumsuz etkilediğini vurgulamışlardır. Başlıca veli ifadeleri şu şekildedir:

“Türkçe eksikliğinden dolayı derslerinde zorlanıyor.” (Veli2)

“Türkçesi iyi olmadığı için dersler zor geliyor.” (Veli3)

“Türkçe dersinden dolayı diğer derslerde de zorlanıyordu.” (Veli5)

Müfredat zorluğu kategorisinde, veliler, Türkiye’nin eğitim sisteminin Suriye’dekinden farklı olduğundan, çocuklar özellikle müfredatın zorluklarıyla karşı karşıya kalabildiğini ifade etmişlerdir. Başlıca veli görüşleri şu şekildedir:

“Çok zorluk yaşıyor. Dersleri zor. Türkçe bilmediği için anlayamıyor zaten. Anladığı derslerinde müfredat zorluğu var. Derslerin konuları ağır geliyor. Suriye’ de ilkokulda bu kadar zor dersler yok. Biz de yardımcı olamıyoruz. Çünkü dersleri biz de anlayamıyoruz.” (Veli4)

“Diğer dersleri pek yapamıyor ama anlayamadığından değil. Dersler çok zor geliyor.” (Veli6)

Sosyal ve psikolojik etmenler kategorisinde, veliler ders sırasında ve sonrasında çocuğun sınıf içi yaşadığı motivasyon eksikliğinin, çocukların derse karşı tutumunu olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Velilerin görüşleri şu şekildedir:

“Öğretmeni sınıfta sessizce ruh gibi beklediğini söylüyor. (Veli1)

“Sınıfta derslere katılmayıp en arkada oturuyormuş.” (Veli7)

Çözüm yöntemleri kategorisinin ilk başlığı olan Türkçe kursları ve sınıf içi özel destek kategorisinde, veliler çocukların aldığı Türkçe eğitim kurslarının dil bariyeri ve anlama güçlüklerini ortadan kaldırmada önemli rol oynadığını belirtmişlerdir. Başlıca görüşler şu şekildedir:

“Bunun için kursa gidiyor zaten. Kurs sayesinde derslerini daha iyi anlıyor. Diğer zorlandığı konularda da sınıf öğretmeni yardım ediyor.” (Veli2)

“Kursa gönderdi öğretmeni. Türkçe kursunda Türkçe dersini daha da geliştirdi.” (Veli5)

“Dil kursuna yazdırdı. Türkçe’ si daha iyi olsun diye ona özel olarak farklı ödevler verdi.” (Veli7)

Özel kurslar ve öğretmen desteği kategorisinde, veliler görüşlerinde müfredat zorluğunun öğretmenlerin verdiği Özel dersler, kurslar ve desteği ile önemli ölçüde aştıklarını ifade etmişlerdir. Velilerin görüşleri şu şekildedir:

“Bunun için sınıf öğretmeni ve kurs öğretmeni yardımcı olmaya çalışıyor. Diğer özel kurslar sayesinde de bu sorunun üstesinden gelebiliyoruz.” (Veli4)

“Bunun için özel kursa gönderiyorum çocuğumu. Burada dersleri daha yavaşta ama daha iyi öğreniyor.” (Veli6)

Öğretmenlerin bireysel ilgisi ve motivasyon artırıcı etkinlikler kategorisinde, veliler sınıf içindeki sosyal etkileşimler ve öğretmenlerin ilgisi, çocukların derslere olan ilgisini ve motivasyonunu artırmada önemli rol oynadığını ifade etmektedirler. Bu destek, öğrencilerin akademik başarılarını ve okulda hissettikleri rahatlığı önemli ölçüde etkilemektedir. Veli görüşleri şu şekildedir:

“Onu derse katılımını sağlamak için sevdiği arkadaşlarıyla beraber oturttuğunu ve derste ona sürekli etkinlik verdiğini, özel olarak ilgilendiğini söyledi.” (Veli1)

“Türkçe’ si daha iyi olsun diye ona özel olarak farklı ödevler verdi. Etkinlikler yapıyordu. Evde de sürekli Türkçe kanallarının olduğu programlar ayarladı televizyondan.” (Veli7)

Velilere, çocuklarının arkadaşları ve öğretmenleri ile iletişimde yaşadıkları sorunları ve bu sorunları çözmek için izledikleri yöntemleri belirlemek amacıyla *“Çocuğunuzun arkadaşları ve öğretmenleri ile iletişimde yaşadığı sorunlar var mı?*

Varsa bunlar nelerdir? Bu sorunların üstesinden gelmek için hangi adımları attınız?” sorusu sorulmuş, velilerden alınan cevaplar analiz edilerek Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19.

Çocukların iletişim sorunları ve çözüm adımları

Kategoriler	f	Katılımcılar
Sorunlar		
Dil engeli ve sosyal dışlanma	7	Veli 1, Veli 2, Veli 3, Veli 4, Veli 5, Veli 6, Veli 7
Zorbalık ve ayrımcılık	5	Veli 1, Veli 2, Veli 4, Veli 5, Veli 7
Çözüm yöntemleri		
Türkçe kursları ve öğretmenlerin sosyal kaynaşmayı teşvik etmeleri	7	Veli 1, Veli 2, Veli 3, Veli 4, Veli 5, Veli 6, Veli 7
Okul yönetimi, öğretmen ve veli işbirliği	3	Veli 1, Veli 2, Veli 5
Tercüman kullanımı ve öğretmenlerin çaba göstermesi	3	Veli 3, Veli 4, Veli 7

Tablo 19’ da, velilerin verdikleri cevapların analizi sonucunda iki kategoriye ulaşılmıştır. Birinci kategori, öğrencilerin yaşadıkları sorunları ifade eden “Sorunlar”, diğeri ise “Çözüm Yöntemleri” kategorileri oluşturmaktadır. Sorunlar kategorisi başlığı altında dil engeli ve sosyal dışlanma ve zorbalık ve ayrımcılık kategorilerine, çözüm yöntemleri kategorisi başlığı altında Türkçe kursları ve öğretmenlerin sosyal kaynaşmayı teşvik etmeleri, okul yönetimi, öğretmen ve veli işbirliği ve tercüman kullanımı ve öğretmenlerin çaba göstermesi kategorilerine ulaşılmıştır.

Sorunlar kategorisinin ilk başlığı olan dil engeli ve sosyal dışlanma kategorisinde, dil bariyeri, çocukların arkadaş edinme sürecinde en büyük engel olarak öne çıkmaktadır. Dil bariyeri diğer sorunların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Başlıca veli görüşleri şu şekildedir:

“Türk çocuklarla arkadaşlık kuramıyor. Çünkü Türkçe bilmiyor diye onlardan uzak duruyor.” (Veli1)

“İlk zamanlar Türkçe bilmediğinden anlaşılamıyordu.” (Veli2)

“Türkçe iyi bilmediği için bazen birbirlerini anlamıyorlar. Öğretmeni de bazen onu anlayamıyor.” (Veli3)

Zorbalık ve ayrımcılık sorunu kategorisinde, veliler akran zorbalığının okullarda yaşanan başlıca sorunlar arasında olduğunu vurgulamaktadırlar. Mülteci olan Suriyeli göçmen çocuklarda, akran zorbalığına uğrayabiliyorlar. Yapılan veli görüşmelerinden de göçmen çocukların bu zorbalığa uğradıklarını görebiliyoruz. Başlıca veli görüşleri şu şekilde:

“Türk çocuklarla arkadaşlık kuramıyor. Çünkü Türkçe bilmiyor diye onlardan uzak duruyor. Onların sürekli kendisiyle dalga geçtiğini ve kavga ettiklerini söylüyor. Bazen okula gidiyoruz. Bizi çağırıyorlar okulda kavga ettiği için.” (Veli1)

“Sadece okulda ona sorun çıkaran birkaç öğrenci var. Diğer Suriyeli ailelerde şikâyetçiler. Çocuklarımıza mülteci oldukları için zorbalık yapıyorlar.” (Veli2)

“Çocuklarla olan iletişimde dil probleminden dolayı kendilerini çok iyi ifade edemiyorlar. Bu da Türk çocuklarla aralarında soruna sebep oluyor. Çok fazla zorbalık yaşıyorlar. Bizim göç edip gelmemiz onların gözünde farklı algılanıyor. Bu çocuğumun arkadaş ortamında sevilmemelerine sebep oluyor. Çocuğum çok fazla zorbalık yaşıyor.” (Veli5)

Çözüm yöntemleri kategorisinin ilk başlığı olan Türkçe kursları ve öğretmenlerin sosyal kaynaşmayı teşvik etmeleri kategorisinde, veliler kurstaki Türkçe gelişimiyle başta arkadaşlarıyla anlaşılamayan çocuğunun, sonrasında arkadaşlarıyla ve öğretmeniyle iletişimde olumlu yönde ilerlediğinden söz etmişlerdir. Sosyal kaynaşmayı teşvik eden öğretmenlerin de verdikleri destekle sosyal dışlanmanın önüne geçilmesi amaçlandığı görülmektedir. Başlıca görüşler şu şekildedir:

“Çocuğum başta Türk arkadaşlarıyla anlaşılamadığı için arkadaş ortamlarına pek girmiyordu. Sonra öğrendim ki Suriyeli arkadaşlarıyla hep oynuyormuş... Sonra öğretmenin yardımıyla Türk arkadaşlarıyla kaynaştı ve onlarla oynamaya başladı. Şimdi arkadaşlarıyla anlaşıyor.” (Veli6)

“Sonra sınıf arkadaşları onunla aralarını iyileştirdiler. Öğretmeni çocuğumu sınıf arkadaşlarıyla oynasın diye başta biraz zorladı. Sonra çocuğum kendi oynamaya başladı onlarla. Öğretmenin gayretiyle çözüldü.” (Veli7)

Okul yönetimi, öğretmen ve veli işbirliği kategorisinde, veliler görüşlerinde akran zorbalığının çocukların okuldaki sosyal uyumlarına zora soktuğunu ve bunun çözümünde okul, öğretmen veli işbirlikli çözümün önemini vurgulamışlardır. Okul yönetiminin aktif

müdahalesi ve velilerin işbirliği bu tür davranışları azaltmaya yardımcı oluyor. Başlıca görüşler şu şekildedir:

“Çocuklarımıza mülteci oldukları için zorbalık yapıyorlar. Bunun için müdürle görüştük. O çocukların velileriyle görüştük. Bu şekilde çözdük.” (Veli2)

“Bunların üstesinden gelmek için ılımlı yaklaşan ailelerle sınıf öğretmeni aracılığıyla görüşüyorum. Çocuklarını çocuğuma karşı daha anlayışlı yaklaşımları için uyardıklarını istiyorum.” (Veli5)

Tercüman kullanımı ve öğretmenlerin çaba göstermesi kategorisinde, öğretmenlerin hem velilerle hem de çocuklar aralarındaki iletişim kopukluğunu çözmek için tercüman kullandıkları vurgulanmıştır. Tercüman kullanımının yanında öğretmenin de özel çaba göstermesi iletişim kopukluğunun çözümünde önemli rol oynamaktadır. Başlıca veli görüşleri şu şekildedir:

“Türkçe iyi bilmediği için bazen birbirlerini anlamıyorlar. Öğretmeni de bazen onu anlayamıyor. Bunun için tercüman var. Onun aracılığıyla aradaki sorunlar çözülüyor.” (Veli3)

“Öğretmenin gayretiyle çözüldü. Öğretmeni iletişimde başta tercüman kullanıyordu fakat Türkçe’ si gelişsin diye sonraları kendi konuşmaya çabaladı. Böylelikle iletişim sorununu ortadan kaldırdık.” (Veli7)

Velilere, çocuklarının okula uyum ve derslerle ilgili yaşadıkları sorunların çözümünde kimlerle iletişim kurdukları ve bu süreçte hangi adımları attıklarını belirlemek amacıyla “Çocuğunuzun okula uyum ve derslerle ilgili yaşadığı sorunların çözümünde kimlerle iletişim kuruyorsunuz? Bu süreçte neler yapıyorsunuz?” sorusu sorulmuş, velilerden alınan cevaplar analiz edilerek Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20.

Çocukların okul uyum sorunlarında iletişim kanalları ve eylemler

Kategoriler	f	Katılımcılar
<i>İletişim kurulanlar</i>		
Tercüman destekli öğretmenle iletişim	5	Veli 1, Veli 2, Veli 3, Veli 4, Veli 6
Öğretmenlerle doğrudan iletişim	2	Veli 5, Veli 7
Okul yönetimi ve rehberlik servisiyle iletişim	2	Veli 5, Veli 7

Tablo 20’ de, velilerin verdikleri cevapların analizi sonucunda ‘İletişim kurulanlar’ kategorisi adı altında tercüman destekli öğretmen iletişimi, öğretmenle doğrudan iletişim, okul yönetimi ve rehberlik servisiyle iletişim ve diğer velilerle görüşme başlıklarına ulaşılmıştır.

İletişim kurulanlar kategorisinin ilk başlığı olan tercüman destekli öğretmenle iletişim kategorisinde, dil engeli nedeniyle tercümanlar aracılığıyla öğretmenlerle iletişim kurulduğunu vurgulamaktadır.. Bu hem veli hem de öğretmenin daha etkin bir şekilde sorunları anlamasını ve çözüm bulmasını sağlamaktadır. Veli görüşleri şu şekildedir:

“Genelde tercüman aracılığıyla sınıf öğretmeniyle görüşüyorum... Tercüman ve sınıf öğretmeni gereken her şeyi yapıyor.” (Veli1)

“Sınıf öğretmeniyle görüşüyorum. Okulda tercüman var. Tercüman aracılığıyla öğretmenle görüşüp sorunu anlatıyoruz. O da sorunu çözmeye çalışıyor.” (Veli2)

“Ben tercümanla görüşüyorum. Türkçe bilmediğim için o benim yerime öğretmeniyle görüşüyor.” (Veli3)

“Biz genelde tercümanı arıyoruz. Türkçe bilmediğimiz için tercümana anlatıyoruz. O da sınıf öğretmeniyle görüşüyor.” (Veli4)

“Öğretmeniyle görüşüyorum. Okulda tercümanda var. Ben sınıf öğretmeniyle görüşürken tercüman aracılığıyla görüşüyorum.” (Veli6)

Öğretmenlerle doğrudan iletişim kategorisinde, velilerin öğretmenlerle doğrudan etkileşime girmesi öğrencinin okula uyumunu ve akademik performansını artırmada önemli bir rol oynar. Öğretmenler, öğrencinin ihtiyaçlarına yönelik daha hızlı ve etkili çözümler sunabilmektedir. Bazı durumlarda, özellikle ciddi sorunlarla karşılaşıldığında, okul yönetimi ve rehberlik servislerinin de devreye girmesi gerekmektedir. Bu, okul içindeki daha geniş çaplı sorunların ele alınmasına olanak tanır. Veli görüşünde şu şekilde belirtmiştir:

“Sınıf öğretmenleri, okul rehberlik servisi ve okul müdürleriyle görüşüyorum. Büyük bir olay çıkmadıkça müdürle görüşmüyorum. Öğretmenler çocuğumla ilgilenip sorunu çözüyor.” (Veli5)

“Öğretmeniyle iletişim kuruyorum... Ama sınıf öğretmeni daha çok yardımcı oluyor. Bu süreçte öncelikli olarak öğretmen ve ben konuşuyoruz. Sonra çocuğumu dinliyoruz. Sorunu anlamaya çalışıyoruz.” (Veli7)

Okul yönetimi ve rehberlik servisiyle iletişim kategorisinde, okul yönetimi ve rehber öğretmenle de görüşmenin önemine değinilmiştir. Zorbalık gibi sosyal sorunlarla mücadelede, ilgili öğrencilerin velileriyle yapılan görüşmeler, bu tür davranışların azaltılmasına yardımcı olabildiğini vurgulamıştır. Bu, okul ortamını daha kapsayıcı ve destekleyici hale getirir. Okul yönetimi, öğretmen ve veli işbirliğinin de önemine tekrar değinmiştir. Veli görüşünde şu şekilde ifade etmiştir:

“Öğretmeniyle iletişim kuruyorum. Eğer olay büyükse müdür yardımcısı veya rehber öğretmeniyle de görüşüyorum.” (Veli7)

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.Sonuçlar

5.1.1.Öğretmen Görüşlerinden Ulaşılan Sonuçlar

Adıyaman'da yaşayan Suriyeli öğrencilerin okulda yaşadıkları zorluklara yönelik yapılan mülakatlar, çeşitli sorun alanlarını ve bu sorunların çözümüne dair stratejileri ortaya koymaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenler, öğrencilerin derslere aktif katılımında ve sosyal uyumunda dil engellerinin, öğrencilere zorluk çıkardığını belirtmişlerdir. Türkçe dilinin eksikliği öğretmenlerin, öğrenciler ve velilerle iletişimde kopukluk yaşamasına sebep olduğu gözlenmiştir. Yaşanılan iletişim sorunları beraberinde okulda sosyal uyumda sorunlar yaşanmasına, Suriyeli öğrencilerin sosyal izolasyon yaşamalarına sebep olduğu belirtilmiştir. Öğretmenler, bu sorunu aşmak için Türkçe destek eğitimleri, basitleştirilmiş ders içerikleri ve görsel öğretim materyalleri gibi yöntemleri benimsemişlerdir. Benzer şekilde Kayacık (2020) de yaptığı çalışmalarda öğretmenlerin başlıca sorun olarak dil problemlerini gördüklerini belirtmiştir. Ayrıca Aydın ve Kaya (2017), Cin (2018), Nayir (2017), Aykut (2019), Kılıç ve Gökçe (2018), Şahin ve Sümer (2018) gibi araştırmacılar da Suriyeli öğrencilerin okula uyum sorunları arasında dil eğitimi sorunlarını yaşadıklarını belirlemişlerdir.

Ayrıca, Suriyeli öğrencilerin sınıf içinde ve okul genelinde sosyal uyum sorunları yaşadıkları, bu sorunların üstesinden gelmek için ise sosyal etkinlikler ve grup çalışmaları düzenlendiği gözlemlenmiştir. Öğrencilerin ailelerinin okul süreçlerine dahil edilmesi ve özellikle akran zorbalığı gibi sorunlara karşı okul yönetimi ile iş birliği içinde çalışılması gerektiği vurgulanmıştır. Yaşanılan uyum sorunları ve akran zorbalığının çeşitli disiplin sorunlarına da sebep olduğu, bu sorunların çözümü için de okul, veli ve öğretmen

işbirliğinin önemi vurgulanmıştır. Benzer şekilde İmamoğlu ve Çalışkan (2017) de yaptığı çalışmada öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerin öncelikli olarak uyum sorunu yaşadıklarını belirttiğini dile getirmiştir. Ayrıca Mercan, Uzun ve Bütün (2016), Saklan (2018), Taskin ve Erdemli (2018) gibi araştırmacılar da çalışmalarında benzer sonuçlara ulaşmıştır.

Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar çok yönlü bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Öğretmenlerin ve okul yönetiminin, dil eğitimi ve sosyal entegrasyon konularında özel stratejiler geliştirmesi, bu öğrencilerin akademik ve sosyal başarılarına önemli katkılarda bulunmaktadır. Bu stratejiler, öğrencilerin eğitim ortamına adaptasyonunu kolaylaştırırken, aynı zamanda eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına da hizmet etmektedir.

5.1.2.Öğrenci Görüşlerinden Ulaşılan Sonuçlar

Adıyaman'da yaşayan Suriyeli öğrencilerin okuldaki zorluklarına yönelik yapılan mülakatlar, çeşitli sorun alanlarını ve bu sorunların çözümüne dair stratejileri ortaya koymaktadır. Mülakatlara katılan öğretmenler, öğrencilerin derslere aktif katılımında ve sosyal uyumunda dil engellerinin başlıca zorluk olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler, bu sorunu aşmak için Türkçe destek eğitimleri, basitleştirilmiş ders içerikleri ve görsel öğretim materyalleri gibi yöntemleri benimsemişlerdir. Öğrencilerin akranlarıyla yaşadıkları sorunlar, özellikle dil yetersizliği ve kültürel farklılıklar nedeniyle ayrımcılık ve dışlanma şeklinde kendini göstermiş. Ancak, öğretmen destekli çözümler ve okul tarafından düzenlenen sosyal etkinlikler, öğrencilerin sosyal uyum sürecini kolaylaştırmıştır. Benzer şekilde Demir ve Demir (2020) de yaptığı çalışmada öğrencilerin dil bilmemesi nedeniyle derslerde başarılı olamadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca Alkalay, 2020; Bulut, Kanat Soysal ve Gülçiçek, 2018 de çalışmalarında benzer bulgulara erişmiştir.

Suriyeli öğrencilerin sınıf içinde ve okul genelinde sosyal uyum sorunları yaşadıkları, bu sorunların üstesinden gelmek için ise sosyal etkinlikler ve grup çalışmaları düzenlendiği gözlemlenmiştir. Öğrencilerin ailelerinin okul süreçlerine dahil edilmesi ve özellikle akran zorbalığı gibi sorunlara karşı okul yönetimi ile iş birliği içinde çalışılması gerektiği vurgulanmıştır. Benzer şekilde Ereş (2016) da yaptığı çalışmada Suriyeli öğrencilerin arkadaşları ile uyum sağlamada zorluklar çektiklerini dile getirdiğini

belirtmiştir. Ayrıca Eren, 2019; Işık-Ercan, 2012; Şeker ve Sirkeci, 2015; Yüce ve Doğan, 2022 de çalışmalarında benzer sonuçlara ulaşmışlardır.

Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar çok yönlü bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Öğretmenlerin ve okul yönetiminin, dil eğitimi ve sosyal entegrasyon konularında özel stratejiler geliştirmesi, bu öğrencilerin akademik ve sosyal başarılarına önemli katkılarda bulunmaktadır. Bu stratejiler, öğrencilerin eğitim ortamına adaptasyonunu kolaylaştırırken, aynı zamanda eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına da hizmet etmektedir.

Adıyaman'da yaşayan Suriyeli öğrencilerin okul deneyimleri, dil engelleri ve sosyal uyum gibi çeşitli zorluklarla dolu olmuştur. Öğrenciler, Türkçe anlama ve konuşma zorluklarından ötürü akademik derslerde ve sosyal etkileşimlerde çeşitli engellerle karşılaşmışlardır. Bu durum, onların derslerdeki başarılarını ve arkadaş ilişkilerini olumsuz yönde etkilemiştir. Özellikle Türkçe, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde anlama güçlükleri yaşayan öğrenciler, bu zorlukların üstesinden gelmek için kurslara katılmış ve öğretmenlerinden ekstra destek almışlardır.

Matematik ve Fen Bilgisi gibi sayısal ve pratik derslerde ise bazı öğrenciler daha rahat hissetmiş ve bu alanlarda başarı göstermişlerdir. Sanatsal ve fiziksel derslerde de öğrenciler kendilerini daha özgür hissetmiş ve bu derslerde daha başarılı olmuşlardır.

Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştıkları zorluklar, öğretmen ve okul yönetiminin özel destek ve dikkati gerektirmektedir. Dil eğitimi, sosyal entegrasyon faaliyetleri ve akran ilişkilerinin güçlendirilmesi, bu öğrencilerin eğitimde daha başarılı ve mutlu olmalarını sağlayacaktır. Bu destekler, öğrencilerin hem akademik hem de sosyal anlamda gelişimlerini destekleyerek, eğitimde fırsat eşitliğini artırmakta önemli bir rol oynamaktadır.

5.1.3.Veli Görüşlerinden Ulaşılan Sonuçlar

Suriyeli velilerin çocuklarının Türkiye'deki eğitim hayatlarına uyum süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar çeşitlilik göstermektedir. Bu zorluklar arasında en belirgin olanı dil bariyeridir. Veliler, çocuklarının dil engellerini aşmaları için Türkçe kurslarına gönderilmesini ve öğretmenlerin bu süreçte gösterdiği ekstra ilgi ve destekleri büyük bir çözüm olarak görmektedirler. Ekonomik sıkıntılar, sık ev taşıma ve sosyal izolasyon gibi sorunlar da çocukların eğitimdeki başarısını etkileyen diğer faktörler arasında yer

almaktadır. Benzer şekilde Coşkun ve Emin (2016) da yaptıkları çalışmada veli görüşlerine yer vererek Suriyeli öğrencilerin sorunlarının başında dil sorunlarının geldiği görüşünü ön plana çıkarmışlardır. Ayrıca Alkalay (2020) de yaptığı çalışmada Suriyeli velilerin çocukların okul durumlarıyla yeterince ilgilenmemesi nedeniyle de bu öğrencilerin hem uyum hem de akademik açıdan zorlandıklarını belirtmiştir.

Veliler, çocuklarının okula uyum ve akademik başarılarını desteklemek için çeşitli iletişim kanallarını kullanmaktadırlar. Tercümanlar aracılığıyla öğretmenlerle iletişim, öğretmenlerle doğrudan görüşmeler, okul yönetimi ve rehberlik servisiyle diyaloglar ve diğer öğrenci velileriyle yapılan görüşmeler bu süreçte önemli rol oynamaktadır. Özellikle zorbalık ve ayrımcılık gibi sosyal sorunlarla mücadelede bu iletişimler, sorunların çözümünde kritik bir öneme sahiptir.

Suriyeli velilerin çocuklarının eğitimdeki başarıları için aktif çaba gösterdikleri ve karşılaştıkları sorunları çözmek için kapsamlı bir destek ağına başvurdukları görülmektedir. Okul yönetimleri ve öğretmenlerin bu sürece dahil olması, çocukların eğitimde daha başarılı ve mutlu olmalarını sağlamak ve onların sosyal entegrasyonunu kolaylaştırmaktadır. Bu destekler, öğrencilerin hem akademik hem de sosyal anlamda gelişimlerini destekleyerek, eğitimde fırsat eşitliğini artırmaktadır.

5.2.Öneriler

5.2.1.Uygulayıcılara Öneriler

Dil Eğitimi Programlarının Güçlendirilmesi: Eğitim uygulayıcıları, Suriyeli öğrencilerin dil engellerini aşmalarına yardımcı olacak dil eğitimi programlarını güçlendirmeli ve çeşitlendirmelidir. Türkçe öğretimi hem dil kurslarında hem de okullarda günlük derslerle entegre edilmelidir.

Sosyal Entegrasyon Faaliyetlerinin Artırılması: Okullar, Suriyeli öğrencilerin sosyal uyumunu kolaylaştıracak aktiviteler ve programlar düzenlemelidir. Bu tür faaliyetler, öğrenciler arasındaki kültürel etkileşimi teşvik ederek, ayrımcılığı ve sosyal izolasyonu azaltabilir.

Eğitim Materyallerine Erişimde Kolaylıklar Sağlanması: Eğitim materyallerinin çeşitlendirilmesi ve kolay erişilebilir hale getirilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, materyallerin çeşitli dillerde sunulması, dil engelleri nedeniyle öğrenimde zorluk çeken öğrencilere yardımcı olacaktır.

Ebeveyn Katılımının Teşvik Edilmesi: Okullar, Suriyeli ebeveynlerin okul topluluklarına daha fazla katılmasını teşvik etmeli ve onları destekleyici eğitim programlarına dahil etmelidir. Bu, ebeveynlerin çocuklarının eğitim süreçlerine aktif olarak katılımını sağlayacaktır.

Öğretmen Eğitimlerinin Artırılması: Öğretmenler için düzenli olarak kültürel hassasiyet ve dil engelleri konularında eğitimler verilmelidir. Bu eğitimler, öğretmenlerin farklı kültürlerden gelen öğrencilere daha etkili bir şekilde yardımcı olmalarını sağlayacaktır.

5.2.2. Diğer Araştırmacılara Öneriler

Benzer Araştırmaların Yapılması: Diğer araştırmacılar, Türkiye'nin farklı bölgelerinde Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerine yönelik benzer çalışmalar yapabilir. Bu, ülke genelinde karşılaşılan sorunları daha iyi anlamayı ve çözüm yolları bulmayı sağlayabilir.

Uzun Süreli Etki Araştırmaları: Araştırmacılar, dil eğitimi ve sosyal entegrasyon programlarının uzun vadede öğrenciler üzerindeki etkilerini inceleyebilir. Bu tür çalışmalar, programların etkinliğini değerlendirmek ve gerektiğinde iyileştirmeler yapmak için önemlidir.

Karşılaştırmalı Araştırmalar: Farklı göçmen gruplar arasında eğitim süreçleri ve zorluklar karşılaştırılabilir. Bu, eğitim politikalarının daha kapsayıcı ve etkili olmasını sağlamak için gereken bilgileri sağlayabilir.

Eğitim Politikaları Üzerine Araştırmalar: Araştırmacılar, mevcut eğitim politikalarının göçmen öğrencilerin ihtiyaçlarını nasıl karşıladığını analiz edebilir. Bu, politika yapımcıların daha etkili stratejiler geliştirmesine yardımcı olabilir.

Çok Disiplinli Yaklaşımlar: Eğitim, sosyoloji, psikoloji ve antropoloji gibi farklı disiplinlerden uzmanlarla işbirliği yaparak, Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerini çok yönlü bir perspektiften incelemek yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Aktürk Çopur, D. (2019). *Mülteci öğrencilerin uyum sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri* (Yüksek Lisans Tezi). Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alba, R., & Holdaway, J. (Eds.). (2017). *Göçmen Çocukların Okul Halleri: Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa' daki Bütünleşmeye Kıyaslamalı Bir Bakış*. İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Alkalay, G. (2020). *İlkokul yöneticilerine ve sınıf öğretmenlerine göre Suriyeli sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri*. (Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Apak, H. (2014). *Suriyeli Göçmenlerin Uyumu ve Gelecek Beklentileri: Mardin Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Asar, A. (2004). *Türk yabancılar mevzuatında yabancı ve hakları*. Emek Ofset Konfederasyonu Yayınları.
- Atasoy, E. (2010). Geographical-geopolitical location of Bulgaria and its reflections. *Uludağ University Faculty of Arts and Sciences Journal of Social Sciences*, 18(18), 1-35.
- Atasü-Topçuoğlu, R. (2015). Düzensiz Göç: Küreselleşmede Kısıtlanan İnsan Hareketliliği. İçinde S. Gülfer Ihlamur-Öner & N. Aslı Şirin Öner (Ed.), *Küreselleşme Çağında Göç, Kavramlar, Tartışmalar* (ss. 501-509). İletişim Yayınları.
- Ayağa, H. (2020). *Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Ortaokul Öğrencilerinin Din Eğitimi Şanlıurfa Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı.
- Aydin H. ve Kaya Y. (2019). Education for Syrian Refugees: The New Global Issue Facing Teachers and Principals in Turkey, *Educational Studies*, 55:1, 46-71.
- Aydın, D., Şahin, N., & Akay, B. (2017). Göç olayının çocuk sağlığı üzerine etkileri. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi*, 7(1), 8-14.
- Aytaç, T. (2021). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitim sorunlarına bir bakış: Bir meta-analiz çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(1), 173-193.
- Bahbouh, N. M. (2019). Smart school model for Syrian education to overcome female educational issues. *International Women Online Journal of Distance Education*, 8(1), 1-8.

- Bakırtaş, T., ve Kandemir, O. (2010). Gelişmekte olan ülkeler ve beyin göçü: Türkiye örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 961-974.
- Black, R. (2003). Breaking the convention: researching the “illegal” migration of refugees to Europe. *Antipode*, 35(1), 34-54.
- Birman, D. (2002). *Refugee mental health in the classroom: A guide for the ESL teacher*. Spring Institute for Intercultural Learning.
- Bozan, İ. (2014). *Türkiye’de iç göç hareketleri ve göçün eğitim üzerindeki etkisi: Bir durum çalışması* (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Castells, M. (1989). *The informational city: Information technology, economic restructuring, and the urban-regional process*. Basil Blackwell.
- Castles, S., & Miller, V. J. (2009). The age of migration: International population movements in the modern world. *University of Nottingham*, 5(2), 95-128.
- Coşkun, İ. ve Emin, M.N. (2016) *Türkiye’deki Suriyelilerin eğitiminde yol haritası fırsatlar ve zorluklar*. SETA.
- Çakır, İ. (2011). Yabancı dil öğrenme ortamlarında kültürün rolü. *Milli Eğitim Dergisi*, 41(190), 248-255.
- Çakmak, Ö. (2018). *Okul yöneticilerinin gözüyle Suriyeli öğrencilerin eğitiminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri (Kilis Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çakırer-Özservet, Y., & Sirkeci, I. (2016). Editörden: Çocuklar ve göç. *Göç Dergisi*, 3(1), 1-4.
- Çalhan, M. (2020). *Suriyeli çocukların eğitim ekosistemi içindeki dayanıklılık imkânları: Darıca örneği* (Doktora Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dahl, R. A. (1957). The concept of power. *Behavioral Science*, 2, 201-215.
- De Haan, A., & de Haan, A. (2000). Migrants, livelihoods and rights: The relevance of migration in development policies. *Social Development Working Paper*.
- Demir, O. Ö., ve Erdal, H. (2012). Yasa dışı göç ile ilgili kavramların doğru anlaşılması sorunu ve yazılı basında çıkan haberler üzerine bir inceleme. *Polis Bilimleri Dergisi*, 12(1), 29-54.
- Digester, P. (1992). The fourth face of power. *The Journal of Politics*, 54(4), 977-1007.
- Donzelot, J. (1996). L'avenir du social. *Esprit*, 58-81.

- Dunstan, S., Dibley, R., & Shorland, S. (2004). Refugee voices: A journey towards resettlement. Social Policy, Research and Evaluation Conference: Department of Labour.
- Emin, M. N. (2016). Türkiye’deki Suriyeli çocukların eğitimi: Temel eğitim politikaları. *SETA*, 153.
- Erdoğan, M. M. (2014). Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (HUGO).
- Ereş, F. (2016). Problem of the immigrant students’ teachers: are they ready to teach?. *International Education Studies*, 9(7), 64-71.
- Es, M., ve Ateş, H. (2004). Kent yönetimi, kentleşme ve göç: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 0(48), 205-248.
- Esen, S. (2020). *Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonu (uyumu) ve yaşanan sorunlar (Konya İli örneği)* (Doktora Tezi). Necmettin Erbakan University.
- Erdoğan, M. M. (2018). *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- European Communities and the Migration Networks. (2000). Pages 83-85, 93-99.
- Eyüp, B., Arslan, N., & Cevher, T. Y. (2017). Mültecilere ‘Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine yönelik uyum kursu’na katılan öğreticilerin kurs hakkındaki görüşleri ve hazır bulunuşluk durumları. *International Journal of Languages’ Education and Teaching*, 5(4), 174-200.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM). (2020, Temmuz 23). *Uyum strateji belgesi ve ulusal eylem planı 2018-2023*. <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Yayinlar/UYUM-STRATEJI/Uyum-Strateji-Belgesi-ve-Ulusal-Eylem-Plani.pdf>
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Göç Politika ve Projeleri Dairesi Başkanlığı. (2017). *2016 Türkiye göç raporu*. https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/YillikGocRaporlari/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf
- Gökbayrak, Ş. (2008). Uluslararası göç ve kalkınma tartışmaları: Beyin göçü üzerine bir inceleme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(3), 65-82.
- Guida, M. (2017). *Türkiye’deki genç Suriyelilerin entegrasyonu*. Proje Raporu.

- Gülerce, H., ve Çorlu, R. (2021). Yükseköğretimdeki Suriyeli sığınmacı öğrenciler: Uyum ve çatışma alanları. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 71-106.
- Güllüpinar, F. (2012). Göç olgusunun ekonomi-politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4).
- Hatun, Ş. (2002). *Çocuk hakları sözleşmesinin 13. yılında yoksulluk ve çocuklar üzerine etkileri* (ss. 7-29). Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi.
- House of Commons. (Temmuz 2004). *Migration and development: How to make migration work for poverty reduction*. United Kingdom Parliament. <http://www.Publications.parliament.uk/pa/cm200304/cmselect/cmintdev/79/79.pdf>
- Human Rights Watch (HRW). (2015). *Türkiye'deki Suriyeli mülteci çocukların eğitime erişiminin önündeki engeller – Kayıp nesil olmalarını önlemek*. Faaliyet Raporu.
- International Organization for Migration (International Organization For Migration). (2009). *Göç terimleri sözlüğü* (Yayın No: 18). Cenevre International Organization For Migration Yayınları.
- Isaac, J. C. (1987). Beyond the three faces of power: A realist critique. *Polity*, 20(1), 4-31.
- İçduygu, A., ve Toktaş, Ş. (2005). Yurtdışından gelenlerin tespitinde sorunlar. Türkiye Bilimler Akademisi.
- Jehoel-Gijsbers, G., & Vrooman, C. (2007). *Explaining social exclusion: A theoretical model tested in the Netherlands*. The Netherlands Institute for Social Research.
- Kaya, A. (2019). Which way to go? Understanding migration policies and their influence on EU-Turkey relations. FEUTURE. https://feuture.unikoeln.de/sites/feuture/Extended_FEUTURE_Voice_Ayhan_Kaya.pdf.
- Kaştan, Y. (2015). Türkiye’de göç yaşamış çocukların eğitim sürecinde karşılaşılan problemler. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 216-229.
- Keskin, A. (2019). *Ortaokullardaki mülteci öğrencilere yönelik öğretmen ve öğrencilerin tutumlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Kıral, E., ve Beyli, R. (2021). Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Arahk*, 1(1), 45.

- Koçak, Y., ve Terzi, E. (2012). Türkiye’de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Koehler, C., & Schneider, J. (2019). Young refugees in education: the particular challenges of school systems in Europe. *Comparative migration studies*, 7(1), 1-20.
- Koyuncu, A. (2014). *Kentin yeni misafirleri: Suriyeliler Konya örneği*. Çizgi.
- Kökçü, Y. (2023). Dil öğretiminde kullanılan dijital yardımcılar: Web 2.0 araçları. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* (36), 48-66.
- Kubbani, A. (2019). *Türkiye’de yaşayan geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin göç travmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Lane, A. (1972). *Contexts of socio-economic attainment: The role of community, industry of employment, and spatial mobility* (Doctoral Dissertation). The University of Chicago.
- Levent, F., ve Çayak, S. (2017). Türkiye’deki Suriyeli öğrencilerin eğitime yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(27), 21-46.
- Lucas, R. E. B. (2005). International migration regimes and economic development. Retrieved from http://www.un.org/en/development/desa/population/events/pdf/3/P22_AnnexIII.pdf
- Lukes, S. (1974). *Power: A radical view*. Macmillan Education.
- Maydell-Stevens, E., Masgoret, A., & Ward, T. (2007). Problems of psychological and sociocultural adaptation among Russian speaking immigrants in New Zealand. *Social Policy Journal of New Zealand*, 30, 178-198.
- McBrien, J. L. (2005). Educational needs and barriers for refugee students in the United States: A review of the literature. *Review of Educational Research*, 75(3), 329-364.
- Moralı, G. (2018). Suriyeli mülteci çocuklara Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan sorunlar. *Toplum Araştırma Dergisi*, 1427-1449.
- Mutluer, M. (2003). *Uluslararası göçler ve Türkiye: Kurumsal ve ampirik bir alan araştırması-Denizli/Tavas*. Çantay Kitabevi.
- Nye, J. (2005). *Yumuşak güç*. Ankara: Elips Kitap.

- OECD. (2009). *How regions grow: Trends and analysis*.
- Oytun, O., ve Gündoğar, S. S. (2015). *Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri raporu* (ORSAM- TESEV Rapor No: 195). Ankara.
- Özdemir, H. (2008). Uluslararası ilişkilerde güç: Çok boyutlu bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 63(3), 113-144.
- Özdemir, H. (2012). Türkiye'de iç göçler üzerine genel bir değerlendirme. *Akademik Bakış Dergisi*, 30(11), 1-18.
- Özden, Ç., & Schiff, M. (2005). *International migration, remittances and the brain drain*. Washington D.C.: The World Bank.
- Özel Şen, D. (2024). *The effect of peace education program on conflict resolution skills of 4th grade students* (Doctoral Dissertation). Middle East Technical University.
- PICTES. (2020). *Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonunun desteklenmesi projesi*. <https://piktes.gov.tr/> (Erişim tarihi: 20 Temmuz 2020)
- Piore, M. J. (1979). *Birds of passage: Migrant labor and industrial societies*. Cambridge University Press.
- Poot, J. (1993). Trans-Tasman migration and economic growth in Australasia. In G. Carmichael (Ed.), *Trans-Tasman migration: Trends, causes and consequences* (pp. 288–314). Australian Government Publishing Service.
- Ramamurthy, B. (2003). Migration and labour source countries: Brain drain, remittances and the labour market. Retrieved from <http://www.framtidsstudier.se/eng/globalMobReg/Bhargavipaper.pdf>
- Roxas, K. (2011). Tales from the front line: Teachers' responses to Somali Bantu refugee students. *Urban Education*, 46(3), 513-548.
- Sarıdoğan, Ş. (2019). *Göç ve eğitim ilişkisinin sosyolojik analizi: Mersin İli Akdeniz İlçesi örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü., ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 208-229.
- Sassen, S. (1988). The rise of global cities and the new labor demand. In *The mobility of labour and capital* (pp. 126-170). Cambridge University Press.
- Seydi, A. R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 267-305.

- Shaherhwasli, K., Erel, S., Özdenler, M., ve Cengiz, H. B. (2021). Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyonu (Dört yılın muhasebesi). İNSAMER.
- Souad, M., Tahraoui, R., & Tahraoui, G. (2022). Issues in Education for Syrian elementary refugee learners in Turkey: A Systematic review. *IIUM Journal of Educational Studies*, 10(1), 179-203.
- Stalker, P. (2006). *How people migrate? Stalker's guide to international migration*.
- Stark, O., & Bloom, D. E. (1985). The new economics of labor migration. *The American Economic Review*, 75(2), 173-178.
- Suarez-Orozco, C. (2000). Identities under siege: Immigration stress and social mirroring among the children of immigrants. In A. Robben & M. Suarez-Orozco (Eds.), *Cultures under siege: Collective violence and trauma* (pp. 194-226). Cambridge University Press.
- Şeker, B. D., ve Aslan, Z. (2015). Eğitim sürecinde mülteci çocuklar: Sosyal psikolojik bir değerlendirme. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 8(1), 86-105.
- Şeker, B.D. ve Sirkeci, I. (2015). Challenges for refugee children at school in eastern Turkey. *Economics and Sociology*, 8(4), 122-133.
- Tanrıkulu, F. (2017). Türkiye’de yaşayan Suriyeli çocukların eğitim sorunu ve çözüm önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*, (86), 127-144.
- Taskin, P., & Erdemli, O. (2018). Education for Syrian Refugees: Problems Faced by Teachers in Turkey. *Eurasian Journal of Educational Research*, 75, 155-177.
- Tekeli, İ. (2008). *Göç ve ötesi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tepealtı, F. (2019). Avrupa Birliği’ne yönelik Türkiye geçişli (transit) göç hareketleri ve Türkiye'nin düzensiz göçle mücadelesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 24(41), 125-140.
- Tunç, A. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi*, 2(2), 29-63
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (1997). *Beşeri coğrafya*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Türk Dil Kurumu. (2023). <https://sozluk.gov.tr/>
- Taylor, J. E., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Massey, D. S., & Pellegrino, A. (1996). International migration and community development. *Population Index*, 397-418.
- UNICEF. (2012). *International migrant children and adolescents: Facts and figures (0-19 y/o)*.

- UNICEF. (2022). *Türkiye’de geçici koruma altında olan Suriyeli çocuklara yönelik eğitim müdahalesinin belgelendirilmesi – Nihai rapor*. UNICEF Türkiye Ülke Ofisi.
- Uslu Ak, B. (2021). Göç kavramı ve kuramları. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(72), 1749-1758.
- Utaş, İ. (2019). *Suriyeli sığınmacı 7. sınıf öğrencilerinin göç konusuna ilişkin görüşlerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uzun, E. M., ve Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 12-30.
- Walby, S. (1994). Is citizenship gendered?. *Sociology*, 28(2), 379-395.
- Van Hear, N., & Sørensen, N. N. (2003). *The migration-development nexus*.
- Whybrow, P. C. (2005). *American mania: When more is not enough*. New York: Norton.
- Wieviorka, M. (1996). Populism and nationalism in contemporary Europe. In S. Fridlizius & A. Peterson (Eds.), *Stranger or guest: Racism and nationalism in contemporary Europe*. Stockholm: Almquist and Wicksell International.
- Yapıcı, S. (2019). *Suriyeli öğretmen ve veli görüşlerine göre geçici eğitim merkezlerinin değerlendirilmesi: Nitel bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (12. baskı). Seçkin Yayıncılık
- Yiğit, A., Şanlı, E., ve Gokalp, M. (2021). Türkiye’deki Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarına yönelik öğretmen, okul yöneticileri ve öğrencilerin görüşleri. *Ondokuz Mayıs University Journal Of Education Faculty*, 40(1), 471-496.
- YUKK. (2013). md.3/I,2. Retrieved from <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>

EKLER

Ek 1. Etik Kurul Kararı

İTİC İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu			
Oturma Tarihi : 07-05-2024		Oturma Sayısı : 9	
		Karar Sayısı : 16	
Etik Açısından Uygun			
Çalışma Adı	Suriyeli İlkokul Öğrencilerinin Okul ve Eğitim Hayatında Karşılaştıkları Güçlükler ile İlgili Öğrenci, Veli ve Öğretmen Görüşleri		
Araştırmacılar	Yükseköğretim Öğrencisi BETÜL TÜRK (Yürütücü)		
Başkan			
Prof.Dr. Hakan ÖZDEMİR			
Kurul Üyeleri			
Kullanıcı : pınar özbay		Prof.Dr. Bülent ALTAY	
Prof.Dr. Mehmet ÖNAL		Prof.Dr. Yusuf BATAR	
Prof.Dr. Mehmet GÜNGÖR		Prof.Dr. Süleyman ÇALDAK	
Prof.Dr. Lutfiye ÖZDEMİR			

Ek 2. Öğretmen Görüşme Formu

Suriyeli İlkokul Öğrencilerinin Okul Hayatında Karşılaştıkları Güçlükler İle İlgili Öğrenci, Veli Ve Öğretmen Görüşleri

Saygıdeğer Sınıf Öğretmeni,

Bu görüşme Sınıf Öğretmeni Betül Türk tarafından gerçekleştirilecektir. Bu araştırmanın amacı Suriyeli ilkokul öğrencilerin okul ve eğitim hayatlarında karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin öğretmen görüşlerinin alınmasıdır. Bu amaç doğrultusunda sizinle yaklaşık 20 dakikalık sürecek olan bir görüşme yapmayı planlamaktayım. Bu araştırmanın sonuçları bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Araştırmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından araştırmadan çıkarılmanız halinde, sizinle ilgili veriler kullanılmayacaktır. Ancak veriler bir kez anonimleştikten sonra araştırmadan çekilmeniz mümkün olmayacaktır. Sizden elde edilen tüm bilgiler gizli tutulacak, araştırma yayınlandığında da varsa kimlik bilgilerinizin gizliliği korunacaktır. İzin vererseniz hem zamanı daha iyi kullanabilecek hem de sorulara vereceğiniz yanıtların kaydını daha ayrıntılı tutma fırsatı elde edebilmek adına görüşmeyi kaydetmek isterim. Görüşme yapmadan önce görüşme sorularını inceleyebilirsiniz. Görüşmeye başlamadan önce sormak istediğiniz bir soru varsa yanıtlamak istiyorum. Araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederim.

Betül TÜRK

Cinsiyetiniz: ☐ KADIN ☐ ERKEK

Araştırmayı kayda alma onayı: ☐ EVET ☐ HAYIR

Araştırmaya katılım onayı: ☐ EVET ☐ HAYIR

1. Suriyeli öğrencilerinizin derslerde sorumluluk alırken yaşadığı zorluklar var mı? Varsa bunlar nelerdir ve bu zorlukların üstesinden gelmek için neler yapıyorsunuz?
2. Suriyeli öğrencilerinizin okuldaki değerlere uyum sağlamada yaşadığı sorunlar var mı? Varsa bunlar nelerdir ve bu sorunları nasıl çözüyorsunuz?
3. Suriyeli öğrencilerinizin arkadaş ilişkileri, başarı durumları, disiplin ve dil sorunları gibi alanlarda karşılaştıkları sorunlar var mı? Varsa bunlar nelerdir ve bu sorunlara yönelik çözüm stratejileriniz nelerdir?
4. Sınıf yönetiminde karşılaştığınız zorluklar var mı? Varsa bunlar nelerdir ve bu zorlukları aşmak için hangi stratejileri takip ediyorsunuz?
5. Suriyeli öğrencilerinizin sosyal anlamda okula uyumlarıyla ilgili karşılaştığınız zorluklar var mı? Varsa bunlar nelerdir ve bu zorlukları aşmak için neler yapıyorsunuz?

Ek 3. Öğrenci Görüşme Formu

Suriyeli İlkokul Öğrencilerinin Okul Hayatında Karşılaştıkları Güçlükler İle İlgili Öğrenci, Veli Ve Öğretmen Görüşleri

Saygıdeğer Öğrenci,

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı tamamen sizin isteğinize bağlıdır, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilenmeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Araştırmaya katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Saygılarımızla.

Betül TÜRK

Cinsiyetiniz: ☐ KADIN ☐ ERKEK

Araştırmayı kayda alma onayı: ☐ EVET ☐ HAYIR

Araştırmaya katılım onayı: ☐ EVET ☐ HAYIR

- Kaç yaşındasınız ve Türkiye'ye hangi yıl geldiniz?**
Kaçınıcı sınıftasınız?
Türkiye'de ne zaman okula başladınız?
- Okulda yaşadığınız sorunlar var mı? Varsa bunlar nelerdir?**
Bu sorunları ilk olarak kiminle paylaşırsınız ve bu sorunları çözmek için nasıl bir yol izliyorsunuz?
- Türkiye'de okula başlamanın size hissettirdikleri nelerdir? Bu duygulara neden olan faktörler neler olabilir?**
İlk hissettikleriniz ve bu duyguların altında yatan sebepler üzerine daha derinlemesine bir bakış sağlar.
- Sınıf içerisinde ya da okulda yaşadığınız sorunlar var mı? Varsa bunlar nelerdir?**
Bu sorunları aşmak için hangi adımları attınız?
- Akranlarınızla herhangi bir sorun yaşadınız mı? Yaşadıysanız, bu sorunlar nelerdir ve çözümü için neler yaptınız?**
- Uyum sorunları yaşadınız mı? Yaşadıysanız bu sorunları aşmak için hangi adımları attınız?**
- Derslerde zorluk yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız bunlar nelerdi ve hangi derslerde bu zorlukları hissediyorsunuz? Zorlukların üstesinden gelmek için neler yapıyorsunuz?**

Ek 4. Veli Görüşme Formu

Suriyeli İlkokul Öğrencilerinin Okul Hayatında Karşılaştıkları Güçlükler İle İlgili Öğrenci, Veli Ve Öğretmen Görüşleri

Saygıdeğer Veli,

Bu görüşme Sınıf Öğretmeni Betül Türk tarafından gerçekleştirilecektir. Bu araştırmanın amacı Suriyeli ilkokul öğrencilerin okul ve eğitim hayatlarında karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin veli görüşlerinin alınmasıdır. Bu amaç doğrultusunda sizinle yaklaşık 20 dakikalık sürecek olan bir görüşme yapmayı planlamaktayım. Bu araştırmanın sonuçları bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Araştırmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından araştırmadan çıkarılmanız halinde, sizinle ilgili veriler kullanılmayacaktır. Ancak veriler bir kez anonimleştikten sonra araştırmadan çekilmeniz mümkün olmayacaktır. Sizden elde edilen tüm bilgiler gizli tutulacak, araştırma yayınlandığında da varsa kimlik bilgilerinizin gizliliği korunacaktır. İzin verirsiniz hem zamanı daha iyi kullanabilecek hem de sorulara vereceğiniz yanıtların kaydını daha ayrıntılı tutma fırsatı elde edebilmek adına görüşmeyi kaydetmek isterim. Görüşme yapmadan önce görüşme sorularını inceleyebilirsiniz. Görüşmeye başlamadan önce sormak istediğiniz bir soru varsa yanıtlamak istiyorum. Araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederim.

Betül TÜRK

Cinsiyetiniz:

☐ KADIN ☐ ERKEK

Araştırmayı kayda alma onayı:

☐ EVET ☐ HAYIR

Araştırmaya katılım onayı:

☐ EVET ☐ HAYIR

1. **Çocuğunuzun Türkiye'ye adaptasyon sürecinde eğitim hayatında karşılaştığı zorluklar var mı? Varsa bunlar nelerdir? Bu zorlukları nasıl aştınız?**
2. **Çocuğunuzun okula uyum sürecinde karşılaştığı sorunlar var mı? Varsa bunlar nelerdir? Bu sorunları aşmak için hangi adımları attınız?**
3. **Göçten dolayı ailenizin yaşadığı sorunlar çocuğunuzun okul hayatını nasıl etkiledi? Bu etkilerle başa çıkmak için neler yaptınız?**
4. **Çocuğunuzun okula uyumunda karşılaştığı sorunlar var mı? Varsa bu sorunların temelinde sizce neler yatmaktadır? Bu sorunları çözmek için hangi yöntemleri denediniz?**
5. **Çocuğunuz derslerinde sorun yaşıyor mu? Yaşıyorsa hangi sorunlarla karşılaşmaktadır? Bu sorunların üstesinden gelmek için neler yapıyorsunuz?**
6. **Çocuğunuzun arkadaşları ve öğretmenleri ile iletişimde yaşadığı sorunlar var mı? Varsa bunlar nelerdir? Bu sorunların üstesinden gelmek için hangi adımları attınız?**
7. **Çocuğunuzun okula uyum ve derslerle ilgili yaşadığı sorunların çözümünde kimlerle iletişim kuruyorsunuz? Bu süreçte neler yapıyorsunuz?**